

TOLK- OCH ÖVERSÄTTARINSTITUTET
STOCKHOLMS UNIVERSITET

„Wie kommunizieren wir unsere Botschaft?“
Översättning av årsredovisning från tyska till svenska
med textens kommunikativa funktioner i fokus.

Anna Brynhammar

Detta arbete syftar till att dels belysa de problem som uppstår när delar av den tyska banken Commerzbanks koncernredovisning 2003 översätts från tyska till svenska, dels ge en kontrastiv lingvistisk beskrivning av tysk och svensk årsredovisning som textsort. Den metod som används har sin utgångspunkt i källtextens och måltextens kommunikativa funktioner samt i en kontrastiv analys av svenska och tyska parallelltexter. Resultatet tyder på vissa skillnader mellan textsortsspecifika konventioner i källspråskultur och målspråskultur, främst när det gäller berättarperspektiv och pedagogiskt perspektiv.

Examensarbete i tyska på Översättarprogrammet vid Stockholms universitet
Höstterminen 2005
Handledare: Bettina Jobin och Ulf Norberg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte	3
2. KÄLLTEXTEN OCH DESS KONTEXT	4
2.1 Årsredovisningars innehåll i korthet	4
2.2 Presentation av källtexten	6
2.3 Urval ur källtexten	6
2.4 Källtextens målgrupp och verksamhet	8
2.5 Källtextens kommunikativa funktioner	9
3. KONTRASTIV ANALYS AV KÄLLTEXTEN OCH TVÅ SVENSKA PARALLELLTEXTER	12
3.1 Förvaltningsberättelse	13
3.1.1 <i>Lexikon</i>	13
3.1.1.1 Facktermer och lånord	13
3.1.1.2 Variation i källtexten kontra upprepning i parallelltexterna	16
3.1.2 <i>Syntax</i>	18
3.1.2.1 Meningslängd	18
3.1.2.2 Adverbialtäthet i källtexten	19
3.1.2.3 Fundament	22
3.1.3 <i>Berättarperspektiv</i>	24
3.1.4 <i>Pedagogiskt perspektiv</i>	26
3.2 Inledande brev eller kommentar	27
3.2.1 <i>Berättarnärvaro</i>	27
3.2.2 <i>Syntax</i>	28
3.2.2.1 Fundament	28
3.2.2.2 Adverbial	30
3.3 Revisionsberättelse	31
3.3.1 <i>Lexikon och stereotypa formuleringar</i>	31
3.3.2 <i>Syntax</i>	32
3.3.3 <i>Berättarperspektiv</i>	33
3.4 Bildspråk	33
3.5 Slutsats och sammanfattning av den kontrastiva analysen	34
4. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ÖVERSÄTTNINGEN	35
4.1 Tänkt uppdrag	35
4.2 Tänkt målgrupp	36
4.3 Val av översättningsmetod	36
5. ÖVERSÄTTNINGSKOMMENTAR	38
5.1 Typiska översättningsproblem för språkparet tyska och svenska	38
5.1.1 <i>Nominaliseringar och långa sammansättningar</i>	38
5.1.2 <i>Speciella typer av adjektiv</i>	39
5.1.2.1 Sammansatta adjektiv med substantiv som första led	39
5.1.2.2 Adjektiv med klassificerande funktion	40
5.1.3 <i>Utvidgade attribut med particip</i>	40
5.1.4 <i>Långa fundament och topikalisering</i>	41
5.1.5 <i>Meningslängd</i>	41

5.2 Speciella problem vid översättningen av denna text och strategier för att lösa problemen	42
5.2.1 <i>Tyska facktermers motsvarighet på svenska</i>	42
5.2.2 <i>Engelska lånord</i>	44
5.2.3 <i>Adverbialtäthet</i>	45
5.2.4 <i>Verbvariation</i>	46
5.2.5 <i>Berättarperspektiv</i>	46
5.2.6 <i>Läsartillvändning</i>	47
5.2.7 <i>Slogan och reklamtext i målkulturen</i>	48
5.2.8 <i>Fällor och falska vänner</i>	50
5.2.9 <i>Stereotypa formuleringar i revisionsberättelsen</i>	51
6. SAMMANFATTNING	52
7. SLUTDISKUSSION	55
8. ZUSAMMENFASSUNG	56

BILAGA 1: KÄLLTEXT OCH ÖVERSÄTTNING
(Källtext saknas här.)

BILAGA 2: LÖPANDE KOMMENTAR TILL ÖVERSÄTTNINGEN

BILAGA 3: LISTA ÖVER EKONOMISKA FACKTERMER OCH FACKSPRÅKLIGA UTTRYCK

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Genom att låta översätta sin finansiella information når ett företag fler läsare och därmed fler potentiella investerare och kunder. De finansiella rapporter som översätts består av såväl hela årsredovisningar som kvartalsrapporter eller börsrapporter. I denna textflora förekommer ett stort antal termer och begrepp som föranlett försök till harmonisering inom olika språk, både i juridisk och språklig synvinkel. Som exempel kan nämnas finska Terminologicentralens (TSK) bank- och finansordlisteprojekt som pågår sedan 2001. Initiativet till projektet kom från översättare som noterat det brokiga termbruket inom bankbranschen. Nu samarbetar terminologer och ett antal banker, däribland Nordea och Handelsbanken, med att samla in, harmonisera och tillhandahålla bank- och finansterminologi på svenska, finska och i viss mån engelska. Resultatet så långt finns tillgängligt för allmänheten på projektets hemsida: www.tsk.fi/bank.

1.2 Syfte

Detta arbete har två syften: dels att ge en kontrastiv textlingvistisk beskrivning av tysk och svensk årsredovisning, dels att belysa och beskriva de problem som uppstår, när delar av Commerzbanks koncernredovisning (2003) översätts från tyska till svenska. Man kan också se de båda syftena som sammanflätade: Möjliga översättningsproblem blir synliga genom en kontrastiv analysmetod, och översättningsarbetet är i sig en kontrastiv analysmetod. En övergripande frågeställning är huruvida man kan urskilja någon textuell tradition inom detta fackområde, och om det i detta avseende finns avvikelser mellan källspråskulturen och målspråskulturen.

2. KÄLLTEXTEN OCH DESS KONTEXT

2.1 Årsredovisningars innehåll i korthet

Externredovisning, som består av årsredovisningar och delårsrapporter, kan ha olika syften. I Smith (2000) beskrivs dessa syften ur olika perspektiv. Historiskt och internationellt sett har det utvecklats två redovisningstraditioner¹ i länderna: den *kontinentala*, som utgår ifrån lagstiftning som reglerar redovisningen, och den *anglosaxiska*, som utgår ifrån begreppet ”true and fair”, på svenska ’rättvisande’, dvs. att företaget ska ge en rättvisande bild av verkligheten. Den anglosaxiska traditionen bygger mer på en gemensam kod som utvecklats successivt genom prejudicerande rättsfall om vad som är ”true and fair”. Både Tyskland och Sverige har präglats av den kontinentala traditionen, men enligt Smith har redovisningen i Europa de senaste decennierna gått i riktning mot en mer anglosaxisk redovisningsmetod. Några av förklaringarna som nämns är uppkomsten av multinationella företag, Storbritanniens inträde i EG och en internationell standardisering som huvudsakligen bygger på den anglosaxiska traditionen (Smith 2000:73ff).

Huvudrollen i standardiseringsprocessen har den professionella organisationen International Accounting Standards Committee (IASC), som utarbetar internationella rekommendationer för redovisningen (Smith 2000:76).

Motsvarande nationella rekommendationer, vilka också beaktar IASC:s ”standards”, kommer i Sverige från Redovisningsrådet och i Tyskland från Deutsches Rechnungslegungs Standards Committee (DRSC).

Även inom EU har man eftersträvat en harmonisering av redovisningen. Det har skett genom s.k. bolagsrättsliga direktiv, som har implementerats i Sveriges nya

¹ Smith avser här tradition i juridisk bemärkelse. Begreppet hänger inte ihop med min frågeställning om textuell tradition i 1.2.

årsredovisningslag. Denna trädde i kraft 1997. Direktiven grundar sig på den kontinentala traditionen, främst representerad av Tyskland. (Smith 2000:75)

Enligt Årsredovisningslagen (ÅRL) ska alla svenska aktiebolag och ekonomiska föreningar upprätta en årsredovisning. För banker och kreditinstitut specifikt gäller Lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag (ÅRKL). Dessutom ges kompletterande föreskrifter ut i Finansinspektionens författningssamling (FFFS). Dessa föreskrifter grundar sig på svensk lag, EU:s regler och internationella regler (Källa: Finansinspektionens hemsida www.fi.se). Motsvarande tyska lagstiftning finns i Handelsgesetzbuch (HGB).

Årsredovisningen ska innehålla balansräkning, resultaträkning, förvaltningsberättelse och noter (tilläggsupplysningar) samt i större koncerner finansieringsanalys eller kassaflödesanalys. Därtill krävs att revisorer har granskat och godkänt redovisningen.

I balansräkningen ställs tillgångar, skulder och eget kapital mot varandra, och balansräkningen visar företagets finansiella ställning vid ett visst tillfälle. Den kan sägas ge en ögonblicksbild av företaget vid ett bestämt tillfälle. I årsredovisningen är detta bestämda tillfälle räkenskapsårets sista dag, som kallas balansdagen eller bokslutsdagen (Lundén&Ohlsson 2003:17f).

Resultaträkningens tre huvuddelar är periodens intäkter, periodens kostnader och periodens resultat. Den visar om företaget gått med vinst eller förlust under mätperioden, och eftersom kostnader och intäkter är specificerade framgår det också hur resultatet har uppkommit. Noterna och förvaltningsberättelsen innehåller kompletterande information till balans- och resultaträkningarna. Finansieringsanalysen tar upp likviditet och kapitalbindning i företaget och ska därigenom ge en bild av de verkliga penningflödena under mätperioden (Lundén&Ohlsson 2003:35ff).

Ovanstående är kärninnehållet i en årsredovisning. Men omfattningen i praktiken varierar från ett litet aktiebolags enkla pappershäfte med några få sidor till de stora koncernernas färgglada böcker med bilder, säljande budskap och utförliga rapporter från varje del av verksamheten. Häri ingår också som regel ett brev från VD och/eller styrelseordförande till aktieägarna. Vissa koncerner delar upp texterna, så att den mer säljande beskrivningen av verksamheten läggs i en separat broschyr, medan andra samlar allt i ett häfte. Sammantaget består de stora koncernredovisningarna ofta av 100-300 sidor.

Tryckta rapporter och årsredovisningar från börsnoterade företag erhålles gratis från företaget och kan dessutom ofta laddas ned direkt från hemsidan. Texter från företag med internationell verksamhet finns ofta på två eller flera språk. Vad som är originaltext och vad som översatts framgår dock inte.

2.2 Presentation av källtexten

Källtexten *Commerzbank Geschäftsbericht 2003* är 212 sidor lång och således av det mer omfattande slaget. Den finns utgiven på både tyska och engelska. De två versionerna innehåller till synes samma uppgifter och bilder i exakt samma format och presenterade i samma ordningsföljd. Texten finns tillgänglig på koncernens hemsida www.commerzbank.de under "Investor Relations" men kan också beställas i papperstryck från företaget.

I fortsättningen används förkortningen COM om källtexten.

2.3 Urval ur källtexten

Uppställningen nedan visar de textutdrag som jag valt att översätta. I urvalet ingår tre typer av löpande text:

- de två inledande partier som direkt adresserar läsaren
- förvaltningsberättelsen som till sidantalet är den mest omfattande delen

- den juridiskt bindande revisionsberättelse som författats av externa revisorer

Dessutom ingår större delen av själva bokslutet som framställs i tabellform: resultaträkning, balansräkning och kassaflödesräkning. Slutligen behandlas även koncernens slogan och ett antal korta bildtexter, som hör till marknadsföringen av koncernen.

Översatta delar av Commerzbank Geschäftsbericht 2003 (212 s.)

<i>Textavsnitt</i>	<i>Antal sid.</i>	<i>Innehåll</i>
1. "Ideen nach vorn" (inl.)	1	(affärsidé)
2. brev från styrelseordförande Klaus-Peter Müller (s 1-5)	3,5	(brev till aktieägarna)
3. "Commerzbank-Konzern im Überblick" (s 6-9)	3,5	(förvaltningsberättelse)
- "Corporate und Investment Banking" (s 30-33)	3	(förvaltningsberättelse)
- "Personal- und Sozialbericht" (s 40-44)	4	(förvaltningsberättelse)
4. "GuW", "Bilanz" och "Kapitalflussrechnung" (ss 83, 85 o. 88)	3	(bokslut)
5. "Bestätigungsvermerk des Konzernabschlussprüfers" , (s 172)	1	(revisionsberättelse)
6. bildtexter (ss 19, 29, 45, 49 o. 51)	-	(slogan, reklamtext)
<i>Totalt antal sidor</i>	<i>cirka 16 löpande text +3 i tabellform</i>	

Min ambition är att omfattningen av de valda textpartierna ska stå i proportion till respektive delar i koncernredovisningen som helhet. På så vis är det möjligt att nå en bred bas av fackspråkliga termer och iaktta eventuella skillnader mellan de olika textpartierna. Vissa textpartier är dock korta och förlorar sitt sammanhang om de endast översätts delvis. Därför översätts till exempel hela rapporten om personalen ("Personalbericht", s 40-44) och hela revisionsberättelsen ("Bestätigungsvermerk", s 172).

Jag utelämnar några avsnitt som innehåller noter till bokslutet (s 90-171), ordlista (s 206-210), organisationsstruktur (omslaget insida), adresser, titlar och befattningar (s 177-205) samt hela avsnittet om riskhantering ("Risikobericht", s 52-79). De är visserligen också intressanta, men det är nödvändigt att dra en gräns för arbetets omfattning. Noterna och ordlistan ger förtydliganden till bokslutet och förklaringar till vissa termer, vilket är till hjälp i själva översättningsarbetet. Organisationsstrukturen hör enligt min uppfattning mer hemma i en företagsekonomisk analys. De akademiska titlarna står kvar på tyska

i den engelska versionen av Commerzbanks årsredovisning. Därför utgår jag ifrån att Commerzbank heller inte skulle välja att låta översätta dem till svenska. Om man skulle göra en anpassning till rådande svensk företagskultur, vore det möjligt att delvis stryka de akademiska titlarna.

2.4 Källtextens målgrupp och verksamhet

I Smith (2000:17) nämns några grupper som har direkt intresse av hur det går för företaget: ägare, långivare, leverantörer, kunder, konkurrenter, anställda samt statliga och kommunala myndigheter. Olika grupper har olika informationsbehov, och informationsbehoven varierar också inom en grupp, t.ex. beroende på kunskaper i redovisning. Utifrån detta urskiljer jag två huvudsyften med redovisningen i allmänhet och med källtexten: För det första finns vad jag kallar ett *tillkännagivande* syfte. I detta syfte framträder källtexten i form av en rapport såväl till allmänheten, ägare och anställda som till granskande myndigheter. För det andra har redovisningen ett *kommersiellt* syfte. I detta avseende är källtextens tänkta mottagare investerare och kunder som skaffar sig argument för att välja eller välja bort Commerzbank. Gentemot aktieägarna har texten både tillkännagivande och kommersiellt syfte, eftersom företaget har intresse av att behålla deras förtroende. Konkurrenterna är kanske inte en avsedd målgrupp men likväl tänkbara mottagare av texten. Detta breda spektrum av mottagare med olika informationsbehov kan kanske förklara varför vissa koncerner valt en tydligare uppdelning av årsredovisningen i vad som förefaller vara 'kalla fakta för proffsen' och en mer kundtillvärd, broschyrliknande 'lätrapport'.

2.5 Källtextens kommunikativa funktioner

De två mer allmänna syften som anfördes i 2.4 kan nyanseras ytterligare om man kartlägger de kommunikativa funktionerna i källtexten. Här tillämpas Brinkers modell (1992) för att bestämma textens kommunikativa funktioner.

Det som enligt Brinker indikerar en texts kommunikativa funktion är:

1. avsikten med texten gentemot mottagaren; 2. sändarens inställning till textens innehåll (explicit eller implicit); 3. kontextuella indikatorer som situation och verksamhet för texten. Utifrån dessa indikatorer anger Brinker fem möjliga kommunikativa textfunktioner: *information (påstående)*, *appell (uppmaning)*, *obligation (förbindelse)*, *kontakt* och *deklaration* (Brinker 1992:104). En språklig handling med *informativ funktion* syftar till att förmedla fakta (riktiga eller falska), t.ex. beskrivning, påstående eller förklaring, t.ex. ”Vigseln förrättades i Seglora kyrka den 15 maj.” Sändaren kan antingen förmedla fakta neutralt eller uttrycka sin inställning till sakförhållandet. *Appellfunktion* i en text avser att få mottagaren att göra något genom t.ex. order, förslag, råd, frieri eller bön. *Obligationsfunktionen* innebär att sändaren förbinder sig vid att göra eller förhålla sig på ett visst sätt, t.ex. genom garanti, löfte eller hot. *Kontaktfunktion* finns i en språklig handling som uttrycker sändarens inställning till sakförhållandet gentemot mottagaren, t.ex. tack, lyckönskning, ursäkt, klagomål, hälsning etc. Det är just dess fokus på mottagaren som skiljer kontaktfunktionen från den informativa funktionen. Den *deklarativa funktionen*, slutligen, är en förklaring som leder till en ändring av läget eller förhållandet för föremålet för yttrandet. Den förekommer vanligen i fasta ritualiserade fraser som t.ex. ”Härmed förklarar jag er man och hustru.”

Källtexten är sammansatt av så olika delar att inte bara en kommunikativ funktion dominerar. Som huvudfunktioner i de olika textpartierna iakttar jag

följande fyra kommunikativa funktioner. Hänvisningar till källtexten anges (COM sida:rad):

a) *informativ funktion*

Denna framträder främst i utdragen ur förvaltningsberättelsen, bokslutet och noterna. Här beskrivs och förklaras företags ekonomiska ställning vid tidpunkten för bokslutet enligt gängse normer. Här redogör man även för verksamheten under året som gått.

(1) Erfolgsrechnung ('resultaträkning')	1.1.-31.12-2003
	Mio €
(...)	
Operatives Ergebnis ('operativt resultat')	559
Planmäßige Abschreibungen auf Geschäfts- oder Firmenwerte ('planenlig avskrivning av goodwill')	110
Ergebnis der gewöhnlichen Geschäftstätigkeit vor Aufwendungen aus Sonderfaktoren und Restrukturierungsaufwendungen ('resultat av den löpande verksamheten före extraordinära kostnader och omstruktureringskostnader')	449
	(COM 83:1,17-20)

Exempel 1 ovan ur bokslutet är sakligt framställt med exakta angivelser och utan värdering. I förvaltningsberättelsen finns även värderande element, t.ex. *sogar* ('till och med') (COM 6:10, 8:29, 25:6, 33:19, 46:7 m.fl.), *überraschend* ('förvånansvärt') (COM 31:3 o. 46:3) och *schmerzhaft* ('smärtsam') (COM 40:5), som signalerar författarens attityd till informationen. Några enstaka inslag av kontaktfunktion finns också, bland annat i ett kort stycke där banken riktar ett tack till sina medarbetare (COM 43:27-35).

b) *obligationsfunktion*

I *Bestätigungsvermerk* ('revisionsberättelse') (COM 172) ger revisorerna resten av texten giltighet, en form av garanti för dess korrekthet. Intressant är att revisorerna genom sin granskarroll också är textens mottagare innan den slussas ut i sin slutgiltiga form. Texten som helhet är dessutom ett tillkännagivande från företags sida gentemot allmänheten, vilket framgår av exempel 2 nedan:

- (2) Nach unserer Überzeugung gibt der Konzernlagebericht zusammen mit den übrigen Angaben des Konzernabschlusses insgesamt eine zutreffende Vorstellung von der Lage des Konzerns und stellt die Risiken der künftigen Entwicklung zutreffend dar. (COM 172:35-39)

'Enligt vår uppfattning ger koncernens förvaltningsberättelse tillsammans med övriga uppgifter i koncernbokslutet sammantaget en rättvisande bild av koncernens ställning, och framtida risker skildras tillfredsställande.' (min övers.)

I exemplet ovan finns en tydlig och närvarande författare som genom ordvalen *unsere Prüfung* (här: 'vår revision'), *keine Einwendungen* ('inga invändningar') *nach unserer Überzeugung* (här: 'vi anser att') och *zutreffend/e/* (här: 'rättvisande') gör sin språkliga handling explicit och värderar årsredovisningen som helhet. Men det är författarens titel, *Wirtschaftsprüfer* ('auktoriserad revisor'), och intertextuella referens till tyska revisionsregler som gör revisionsberättelsen juridiskt giltig.

c) appellfunktion

De mest uppenbara exemplen på detta är bildtexterna som kort och slagkraftigt försöker övertyga läsaren att välja Commerzbank. Exempel 3 visar detta:

- (3) Mit wem machen deutsche Unternehmen die besten Geschäfte im Ausland? / Mit der Commerzbank / (...) Wann kommen Sie zu uns? (COM 29:1-3)

'Vet ni vem tyska företag sina bästa utlandsaffärer med? /Commerzbank/ (...) När kommer ni till oss?'
(min övers.)

Men även i inledningen, där företagets affärsidé presenteras, och i brevet till aktieägarna framhävs företagets fördelar gentemot konkurrenterna:

- (4) die Commerzbank ist jetzt eine bessere Bank. (...) Wir wollen für alle, für die gesamte Öffentlichkeit, ein leistungsstarker, glaub- und vertrauenswürdiger Partner in Finanzfragen sein. (COM II:1 o. 4)

'Commerzbank har blivit en bättre bank. (...) Vi vill vara en högpresterande, trovärdig och tillförlitlig partner i finansiella frågor för alla, för hela allmänheten.' (min övers.)

- (5) Und letztlich müssen Sie, unsere Aktionäre, darüber entscheiden ... (COM V:6-7)

'I slutänden måste Ni, våra aktieägare, bestämma er ...' (min övers.)

Appellfunktionen syns således inte alltid i en direkt uppmaning, som i exempel 5, utan den är ibland underförstådd som i exempel 4.

d) *kontaktfunktion*

Kontaktfunktionen i brevet som helhet är minst lika viktig som appellfunktionen, kanske till och med viktigare. Brevet är en hälsning och ett välkomnande som tar med läsaren in i årsredovisningen. Allra tydligast syns kontaktfunktionen i slutet av brevet:

- (6) Ich hoffe, Sie zu unserer Hauptversammlung am 12. Mai in der Jahrhunderthalle Frankfurt zahlreich begrüßen zu können (...) Mit freundlichen Grüßen (COM V:12-13,15)

'Jag hoppas att jag får hälsa många av Er välkomna vid vår bolagsstämma den 12 maj i Jahrhunderthalle Frankfurt (...) Med vänlig hälsning' (min övers.)

På grund av sina specifika fasta ramar, sitt tveeggade syfte och kombinationen av kommunikativa textfunktioner väljer jag att betrakta årsredovisningen som en *blandad text* eller "Mischtext" (Hansen 1995:73). Det är en text som i sig är sammansatt av flera textsorter: rapport, brev, reklamtext och juridisk bekräftelse.

3. KONTRASTIV ANALYS AV KÄLLTEXTEN OCH TVÅ SVENSKA PARALLELLTEXTER

I den fortsatta textanalysen utgår jag ifrån de fyra dominerande funktionerna i 2.5, som här representeras av textavsnitten förvaltningsberättelse (information), revisionsberättelse (obligation) och inledande brev eller kommentar (kontakt och appell). Dessutom har den fortsatta textanalysen ett kontrastivt perspektiv genom en jämförelse av källtexten (COM) med i första hand två svenska parallelltexter. Vikten av att fastställa textsortkonventioner genom att jämföra källtexten med parallelltexter betonas i Göpferich (1999:184), där detta förfaringssätt beskrivs som en förutsättning för att måltextern inte ska avvika från målspråkskulturens konventioner. De parallelltexter som jag använder är främst

SE-Bankens årsredovisning 2003 (SEB) och Handelsbankens årsredovisning 2004 (SHB). Men i vissa fall använder jag ytterligare några parallelltexter för att få en bättre överblick. Dessa texter är årsredovisningar från Föreningssparbanken 2003 (FsB), Württemberger Hypo 2003 (WüHy), Dresdner Bank 2003 (DrB), SEB AG och Deutsche Bank (DB). Eftersom både tyska och svenska årsredovisningar som textsort är relativt fast reglerade till form och innehåll, och det handlar om koncerner i samma bransch, kan man utan vidare hitta jämförbara delar i källtexten och parallelltexterna. På så vis kan analysen ta fasta på skillnader och likheter mellan texterna och därigenom bli mer relevant för översättningen. Det är dock inte givet att alla iakttagelser bottnar i en viss kommunikativ textfunktion.

3.1 Förvaltningsberättelse

Den kontrastiva analysen inleds med en jämförelse av de tre förvaltningsberättelserna från Commerzbank (COM), SE-Banken (SEB) och Svenska Handelsbanken (SHB). Här kommenteras lexikon, syntax, berättarperspektiv och pedagogiskt perspektiv. Hänvisningar till de undersökta texterna skrivs (COM sida:rad). Analysen innehåller både kvalitativa och kvantitativa resultat. De kvalitativa resultaten bygger på exempel från hela texterna, och de kvantitativa resultaten är beräknade på cirka 400 ord per text om affärsområdet företagskunder (COM 30:1 t.o.m. 31:10; SHB 48:1 t.o.m. 50:20; SEB 19:1 t.o.m. 20:9), om inget annat anges. Rubriker, tabeller och faktarutor har uteslutits.

3.1.1 Lexikon

3.1.1.1 Facktermer och lånord

Källtexten innehåller åtskilliga ekonomiska facktermer av olika slag. Det förekommer såväl ytterst specifika redovisningstermer, t.ex. *Nachrangkapital*

(COM 89:3) ('efterställda skulder'), *planmäßige Abschreibungen der Geschäfts- oder Firmenwerte* (COM 13:15) ('goodwillavskrivningar enligt plan') och *Neubewertungsrücklage* (COM 8:13) ('värderegleringsfond'), som mer allmänt bekanta företagstermer, t.ex. *Skillmanagement* (COM 42:8) ('kompetensutveckling'). Det är vanligt att facktermerna har bildats genom sammansättning, vilket överensstämmer med svenska facktermers ordbildningsmönster (Hellspong&Ledin 1997:72). Men vissa av de tyska sammansättningarna i källtexten består av led som i sig redan är sammansatta, t.ex. *Neukunden|gewinnung* (COM 8:7) (ordagrant: 'nykundsvärkning'; min övers.: 'locka nya kunder'), *Auslands|stütz|punkt* (COM 40:7) (ordagrant: 'utlandsstödjepunkt'; min övers.: 'utlandsfilial'), *Wachstums|spiel|räume* (COM III:10) (ordagrant: 'tillväxtspelrum'; min övers.: 'utrymme för tillväxt'), *Wert|berichtigungs|erfordernisse* (COM 8:30) (ordagrant: 'värdekorrigeringskrav/-behov'; min övers.: 'behov av värdekorrigering'), *Termin|geld|handel|-Funktion* (COM 31:30) (ordagrant: 'terminpenninghandelsfunktion'; min övers.: 'möjlighet att handla med terminer') och *Commerzbank-|Firmen| kunden| portale* (COM 31:27) (ordagrant: 'Commerzbanksföretagskundsportaler'; min övers.: 'portalerna för Commerzbanks företagskunder'). Sådana långa sammansättningar framstår som mycket ovanliga i de svenska parallelltexterna.

En del av facktermerna har helt eller delvis engelskt ursprung. Här kan man iaktta olika sätt att hantera ord med engelskt ursprung i det tyska språket. Dels förekommer direktlån, som *cross selling* (COM 30:24) (ung. 'korsvis försäljning'), där både den engelska ordbilden och betydelsen är oförändrade i tyskan. Dels finns det engelska ord som anpassats till tyska stavningsregler med versal i början av substantiv och bindestreck mellan eller sammanskrivning av två sammansatta ord. Några exempel på detta är *der Turnaround* (COM 22:28) (ung. 'vändning av resultatet'), *der Shareholder Value* (COM 56:4) (ung. 'aktieägarnas avkastning'), *Cash Flow* (COM 75:23) ('kassaflöde'), och *Investment-Consultants* (COM 31:45). En del

av orden med engelskt ursprung är översättningslån, t.ex. *operationelles Risiko* (COM 55:31) ('operativ/operationell risk', eng. operational/operative risk).

Det förekommer också engelsk-tyska sammansättningar, *der Manager-of-Manager-Ansatz* (COM 31:44) (ung. 'placering med flera förvaltare'), *Rating-orientierte Beratung* (COM 31:2), *Tenderangebot* (COM 34:10) (ung. 'offentligt erbjudande till aktieägarna om att köpa deras aktier'). Därutöver finns det också jargongbetonade anglicismer, som *der „Partner of Choice“* (COM 30:8), *als Center of Competence fungieren* (COM 33:20) och *Multinationals* (COM 30:15) samt etablerade lånord som *Forfaitierung* (COM 33:32) (eng.o.sv. 'forfaiting', en sorts handelskredit) och *Goodwill* (COM 7:25), som förekommer parallellt med sin tyska motsvarighet *Firmenwerte* (COM 105:5hö).

I de svenska parallelltexterna används facktermer på liknande sätt, men man kan se vissa skillnader i förekomsten av engelska lånord och i ordbildningen. Där den tyska texten lånar den engelska termen finns i de svenska texterna oftare en svensk motsvarighet till det engelska ordet. Detta syns bland annat i engelska sammansättningar med 'management', t.ex. *Skillmanagement* (COM 42:8) och *Asset Management* (COM 26:8), som i de svenska parallelltexterna kallas 'kompetensutveckling' och 'kapitalförvaltning'. Samtidigt förekommer *cash management* (COM 32:24) både på svenska och tyska. I de svenska parallelltexterna finns dessutom en del andra engelska lånord, t.ex. "*stop loss*"-*limiter* (SEB 40:23), *aktuariell analys* (SEB 41:21) (eng. 'actuarial analysis' = analys av placeringsrisk gjord av aktuarie), *asset and liability management* och *stresstester* (översättningslån eng. 'stress tests'). Men engelsk-svenska sammansättningar av samma typ som de engelsk-tyska ovan saknas nästan helt i de svenska parallelltexterna. Ett exempel finns dock *goodwillavskrivningar* (SEB 33:11 och SHB 55:24).

Såväl tyska och svenska banker tenderar att benämna affärsområden, enheter eller projekt på engelska, exempelvis *das Firmenkundenprojekt* „Move to the Top” (COM 32:30), *Wachstumsinitiative* „grow to win” (COM 22:25) och ’verksamheten inom Corporate Finance’ (SHB 49:9hö). Det kan eventuellt förklaras med att dessa banker har internationell verksamhet och att namnen därmed behöver vara enhetliga och gångbara i alla länder.

I denna kontext framstår facktermerna och många av lånorden som nödvändiga. De fyller sin informativa funktion, eftersom syftet är att beskriva specifika sammanhang i exakta ordalag och i vissa fall med sifferangivelser för en väl insatt läsare.

3.1.1.2 Variation i källtexten kontra upprepning i parallelltexterna

Det har uppmärksammats att man i finansvärlden ofta beskriver upp- och nedgångar (Melin 2004:22). Dessa kommer vanligen till uttryck genom verb i olika former, t.ex. particip (’ökad’, ’ökande’) och verbalsubstantiv (’ökning’). Om man studerar denna kategori av ord kontrastivt i de tre texterna, kan man konstatera att de varierar mer i den tyska texten. För enkelhets skull kallar jag detta tysk **verbvariation**. Verbalsubstantiv har ju sitt ursprung i verben. I de svenska parallelltexterna, däremot, upprepas i stor utsträckning samma verb, particip eller verbalsubstantiv. Detta får motsvarande benämning: svensk **verbupprepning**.

När det gäller verb som beskriver en ökning eller minskning ger verbstudien följande resultat: I den tyska texten förekommer 18 olika verb som beskriver rörelse uppåt och 15 verb som beskriver rörelse nedåt. Particip och verbalsubstantiv bildade av verbstammarna tillkommer. Motsvarande siffror för SEB är 9 uppåtverb och 7 nedåtverb. För SHB är resultatet 6 uppåtverb och 6

nedåttverb. I de svenska texterna förekommer alltså hälften eller mindre än hälften så många varianter. (De avsnitt som ligger till grund för verbstudien är COM (s 6-10, 20), SEB (s 16-21) och SHB (s 36-42).)

Jag illustrerar ovanstående med följande exempel på tysk **verbvariation**

- (7) Die Verwaltungsaufwendungen sanken um 12,5% auf 4,5 Mrd Euro. (...) Vor allem aufgrund dieser Entwicklung verringerte sich der Personalaufwand um 8,8% auf 2,4 Mio Euro. Den Sachaufwand haben wir um 16,5% auf 1,6 Mrd Euro zurückgeführt, die Abschreibungen auf Inventar und Immobilien auf 475 Mio Euro. (COM 9:3-4,7-9)

... och svensk **verbupprepning**:

- (8) Kostnaderna ökade med 309 mnkr (10 449), en ökning med 3%. Cirka en tredjedel av kostnadsökningen berodde på ökade resultatbaserade personalkostnader och knappt hälften, 140 mnkr, på ökade kostnader från förvärvet av SPP Liv Fondförsäkring AB. (SHB 36:14-18hö)

(N.B.: Ovanstående är ingen översättning av det tyska utdraget!)

I den svenska parallelltexten upprepas alltså 'öka' i olika former för att beskriva kostnadsutvecklingen. Även participformen ('ökade') används i stället för adjektiv. I den tyska källtexten, däremot, beskrivs minskningen i exemplet (7) ovan med tre olika varianter.

Det vore dock fullt möjligt att variera verben i den **svenska** parallelltexten SHB enligt följande omskrivning av exempel (8) ovan:

'Kostnaderna steg med 309 mnkr (10 449), en ökning med 3%. Cirka en tredjedel av kostnadsuppgången berodde på högre resultatbaserade personalkostnader och knappt hälften, 140 mnkr, på ökade kostnader från förvärvet av SPP Liv Fondförsäkring AB.'

Möjligheterna till variation begränsas således inte av det svenska språket.

I den tyska källtexten varierar även transitiva och intransitiva verb. I exempel (7) ovan finns satsen med det transitiva *zurückführen*. Eftersom man i de tyska rapporterna genomgående skriver i första person 'wir', ligger det möjligen närmare till hands att uttryckligen ange vem som lyckats höja eller sänka det ena

eller det andra, vilket ju kräver ett transitivt verb. I de svenska rapporterna skriver man däremot i tredje person, med företagsnamnet som ”huvudperson”. Därmed kan företaget tänkas bli lite för starkt personifierat med formuleringar som ’NN sänkte sina administrativa kostnader’. I stället föredrar man subjektet ’Övriga administrativa kostnader i NN’/ ’NN:s övriga administrativa kostnader’ och verbet ’sjönk’ eller möjligen passivformen ’sänktes’.

Verbupprepningen är gemensam för båda parallelltexterna (SEB och SHB) och skulle kunna bero på en gängse uppfattning om hur man framställer denna typ av information, en sorts tradition inom svensk årsredovisning. Men verbupprepning och verbvariation kan också vara uttryck för individuella skillnader och likheter i textförfattarnas sätt att berätta.

Hur verbvariationen i källtexten påverkar översättningen kommenteras i 5.2.4.

3.1.2 Syntax

3.1.2.1 Meningslängd

Meningarnas längd ger en uppfattning om den syntaktiska komplexiteten i texten (Ledin 1991:26). I de undersökta avsnitten ur förvaltningsberättelserna (COM 30:1 t.o.m. 31:10; SHB 48:1 t.o.m. 50:20; SEB 19:1 t.o.m. 20:9) visar analysen följande genomsnittliga meningslängd (antal ord per mening): **22,0** (COM), **11,0** (SEB) och **16,7** (SHB).

De tyska meningarna i analysen är således betydligt längre i genomsnitt än de svenska. Detta kan bero på att de tyska meningarna oftare innehåller kärnled med underordnade led, t.ex. bisatser och attribut. De präglas alltså av hypotax till skillnad från de svenska, som är mer parataktiskt byggda. En typisk tysk lång mening illustreras med följande exempel:

- (9) Um unsere Mittelstandsorientierung zu unterstreichen und dem vielfach undifferenziert erhobenen Vorwurf zu begegnen, die privaten Banken zögen sich aus dem Mittelstandskredit zurück, starteten wir im Frühjahr 2003 eine gezielte Kreditoffensive für diese Kundgruppe. (COM 30:26-29)

(Ordagrant: 'För att betona vår inriktning på små och medelstora företag och bemöta den många gånger onyanserat framförda anklagelsen att de privata bankerna skulle dra sig tillbaka från krediter till små och medelstora företag, inledde vi under våren 2003 en riktad kreditoffensiv för denna kundgrupp.')

I exempelmeningen ovan finns inte mindre än två bisatser, varav en innehåller ett framförställt attribut med particip och en efterställd attributssats. Dessutom anges tidsadverbial i huvudsatsen. Denna typ av mening förekommer inte i de svenska parallelltexterna. Där delar man i stället upp informationen i flera meningar som i följande exempel:

- (10) Under våren lanserades nya tjänster för privatmarknaden. Ett ”3-månaderslån”, där räntan binds var tredje månad lanserades som ett attraktivt komplement till lån med helt rörlig ränta. Vidare togs räntepåslaget, på lån med bunden ränta för bostadsrätter och fritidshus, bort. (SHB 43:13-17hö)

3.1.2.2 Adverbialtäthet i källtexten

Något som ytterligare bidrar till meningskomplexiteten i den tyska förvaltningsberättelsen är de påfallande många adverbialen. I följande analys jämförs antalet adverbial samt deras sammansättning och funktion i samma avsnitt ur de tre texternas förvaltningsberättelsers som ovan (COM 30:1 t.o.m. 31:10; SHB 48:1 t.o.m. 50:20; SEB 19:1 t.o.m. 20:9).

Adverbialen har kategoriserats dels efter sin grammatiska sammansättning (ettordsadverb, adjektiv med adverbial funktion, adverbiala bisatser och prepositionsfraser), dels efter sin semantiska funktion (sats- eller satsdelsmodifierande kontra tid, sätt, rum, orsak och följd). Adverbialens semantiska funktion kommenteras i den löpande texten under tabellen.

Syftet med denna dubbla indelning är att göra analysen mer översättningsrelevant. En översättare behöver vara medveten om hur olika grammatiska strukturer används i källspråk och målspråk. Man kan med andra ord inte automatiskt ersätta t.ex. en prepositionsfras i källspråket med en likadan på målspråket.

För kategorin satsadverbial (ty. modale Bestimmung) finns det inom grammatiken olika definitioner. Jag har valt att följa Thorells indelning (1973), som utgår ifrån två huvudtyper: allmänt satsadverbial och särskilt satsadverbial. Allmänna satsadverbial modifierar vanligen en hel sats. De kan ange talarens inställning till yttrandet (inte, säkert, tyvärr, möjligen, lyckligtvis etc.) eller ha en konjunktionell funktion (alltså, emellertid, vidare etc.) Särskilda satsadverbial betonar ett visst satsled och preciserar dess betydelse för yttrandet (inte ens, just, bara, i synnerhet, åtminstone etc.) (Thorell 1973:166f).

Undersökningen av adverbialen som satsdel i de tre texterna ger följande resultat:

Tabell 1: Adverbialförekomst i förvaltningsberättelserna

	COM	SEB	SHB
Totalt*	65	45	34
Adverbialens grammatiska sammansättning:			
Ettordsadverb	36	12	11
Adjektiv m. adv.funktion	4	5	2
Adverbiella bisatser	2	1	2
Prepositionsfraser	23	28	21
Satsadverbial:	15	2	4

*) "Totalt" anger det totala antalet adverbialförekomster i respektive textavsnitt. Det är ingen summa av underkategorierna.

Det totala antalet adverbial visar först och främst att COM ger utförligare information om omständigheter knutna till hela satsen, predikatet eller attributen, som i denna mening: *Sie machten sich vor allem in einer anhaltend*

schwachen Nachfrage nach Finanzierungsmitteln bemerkbar, die sich bei uns vor allem in einem Rückgang unserer Ausleihungen an Großkunden und Multinationals niederschlägt .(COM 30:12-15) (Ordagrant: 'Den gav sig till känna främst genom en varaktigt svag efterfrågan på finansieringsmedel, som hos oss framför allt utföll i en återgång i vår utlåning till storkunder och multinationella företag.')

En omskrivning av den ordagranna översättningen enligt det mönster som framträder i SEB och SHB kan se ut ungefär så här: 'Det förde med sig en fortsatt svag efterfrågan på finansieringsmedel, och bankens utlåning till storkunder och multinationella företag minskade'. Det återstår bara ett adverbial: 'fortsatt'. 'Och' fungerar här konsekutivt. 'Främst' och 'framför allt' har strukits. De förefaller inte alls lika vanligt förekommande i de svenska årsredovisningarna.

Det visar sig också att COM har många fler satsadverbial än SEB och SHB, t.ex. *vor allem* (COM 30:12,14) ('framför allt'), *überraschend* (COM 31:3) ('överraskande nog', 'till ngns förvåning'), *außerdem* (COM 30:33, 31:15) ('dessutom'), *insbesondere* (COM 31:8) ('i synnerhet'), *weiter* (COM 31:20) ('vidare'), *auch* (COM 30:12, 31:14 m.fl.) ('också') och *ohnehin* (COM 30:21) ('ändå'). I COM finns således både allmänna och särskilda satsadverbial representerade. Detta tyder på att författarens attityd framträder lite mer, att det finns en tydlig konnektivbindning genom de konjunktionella adverbena samt att det skapas en dynamik i uttrycket genom att särskilda satsadverbial framhäver vissa satsled.

Prepositionsfraser med adverbial funktion är relativt lika till antalet. Men de svenska prepositionsfraserna visar sig innehålla främst tids- och rumsadverbial ('under året', 'i november 2003', 'i Baltikum' 'inom områdena ...'), medan de tyska oftare anger orsak, sätt och följd, t.ex. *angesichts der Stagnation* (COM 30:10) ('med hänsyn till stagnationen'), *mit verstärktem Cross Selling* (COM 30:24) ('genom utökad cross selling'), *mit der Einführung von Basel II* (COM 30:21) ('i och med

införandet av Basel II'), *gegen den allgemeinen Trend* (COM 30:40) ('tvärtemot den allmänna trenden') och *in einem ersten Schritt* (COM 30:30) ('som ett första steg, inledningsvis').

Min slutsats är att adverbialens semantiska funktion i COM tyder på en utpräglat *utredande* framställningsform (Ledin 1997:21), som visar sig i att man uttryckligen anger orsak, följd och sätt. Att orsak, följd, sätt och tid ofta anges inom samma mening innebär också en mer komplex satsbyggnad. I SEB och SHB gör tids- och rumsadverbialen att framställningsformen får en mer *berättande* karaktär. De två svenska texterna har visserligen också utredande drag som visar sig i andra former än adverbial, t.ex. genom verben 'leda till', 'orsaka', 'bedöma att' och i konsekutivt 'och', men dessa konstruktioner förefaller inte uppväga skillnaden i antal. Dessutom förekommer motsvarande verb även i COM.

3.1.2.3 Fundament

Hur man inleder en mening säger en del om sättet att berätta, hur informationen betonas och framställs. De ord som står före det finita verbet i en menings huvudsats kallas fundament och brukar jämföras både till längd (fundamentlängd och andel ettordsfundament) och syntaktisk funktion (topikaliseringsgrad). Fundamentlängden mäter genomsnittligt antal ord i fundamenten. Andelen ettordsfundament mäter, som framgår av benämningen, andelen fundament som består av endast ett ord. Det sista måttet, topikaliseringsgrad, visar andelen fundament som utgörs av en annan satsdel än subjekt. (Ledin 1991:28-29) Här redovisas två av måtten: fundamentlängd och topikaliseringsgrad.

Tabell 2: *Fundamentlängd och topikaliseringsgrad i förvaltningsberättelserna*

	<u>Fundamentlängd</u>	<u>Topikaliseringsgrad</u>
COM	5,2 ord/ mening	75 %
SEB:	4,0 ord/ mening	30 %
SHB:	3,6 ord/ mening	20 %

Topikaliseringsgraden är påfallande hög i den tyska texten jämfört med de två svenska. Det kan bero på att en mening ofta rymmer mycket information. Informationsstrukturen blir tydligare för läsaren om man låter verbet sära på de tunga informationsleden, i stället för att placera all information efter det finita verbet (Hellspong&Ledin 1997:77). Exempel:

- (11) Anhand von ausführlichen Lehrbriefen und mit neuen Medien *kann* man sich die erforderlichen theoretischen Grundlagen erarbeiten und in praxisorientierten Workshops die Anwendung des erarbeiteten Wissens trainieren. (COM 43:18)

(Ordagrant översatt: 'Med hjälp av utförliga läromedel för självstudier och nya medier *kan* man tillgodogöra sig de teoretiska grundkunskaper som krävs och träna sin användning av de inlärd kunskaperna i praktikorienterade workshops'.)

Exempel (11) ovan skulle bli otydligare med ett kort fundament 'Man *kan* med hjälp av ...(osv.)'.

Den betydligt lägre topikaliseringsgraden i de svenska texterna ligger till och med något under motsvarande andel i Nordmans undersökning av ekonomisk facktext, 32,5 %. (Nordman 1992:39). Även de svenska texterna innehåller mycket information, men här delas informationen ofta upp i två meningar:

- (12) Handeln med räntor och valutor utvecklades väl. En breddning av den internationella kundbasen komprimerade för lägre volatilitet på marknaderna. (SHB 48:5)

På tyska är det troligt att informationen hade presenterats i en mening med topikalisering med ungefär denna struktur: 'Genom en breddning av den internationella kundbasen komprimerade vi för lägre volatilitet på marknaderna, vilket bidrog till en god utveckling inom ränte- och valutahandeln.'

3.1.3 Berättarperspektiv

Berättarperspektivet i de undersökta svenska och tyska förvaltningsberättelserna skiljer sig åt markant. Jag noterar här dels om berättaren uttryckligen är närvarande genom personliga pronomen, dels om det förekommer ord som avslöjar berättarens attityd till informationen.

I förvaltningsberättelserna från SEB och SHB är berättaren frånvarande.

Detsamma gäller Föreningssparbanken och Nordea. Det finns här en allvetande anonym berättare, som refererar till företaget (huvudpersonen) i tredje person:

”Banken införde en ny version av säkerhetslösningen för Internettjänsterna.”

(SHB 39:7hö) eller ”SEB-koncernen följer noggrant utvecklingen inom dessa

områden och är förberett [sic!] att införa principförändringarna men väntar på de slutgiltiga principerna.” (SEB 32:16-17hö) I SEB-exemplet är det intressant att se

hur verben ’följer’ och ’väntar på’ här signalerar att subjektet ’SEB-koncernen’ är personifierat.

Det är också vanligt att subjektet avpersonifieras genom passivsätser: ”En ny självbetjäningstjänst för valutahandel över Internet introducerades för bankens företagskunder.” (SHB 39:31-32hö). En tredje typ av berättarfrånvaro är att låta

huvudpersonens koppling till skeendet vara implicit: ”De konstaterade

förlusterna och reserveringarna för sannolika förluster uppgick till 2 576 Mkr.”

(SEB 32:25-26). Detta förutsätter dock att läsaren förstår kontexten.

De attitydbärande ord som förekommer är få och inte så starkt värderande. Som exempel kan nämnas ’tack vare’ (SHB 52:23vä, SEB 20:41vä m.fl.), ’dock’ (SEB 13:6vä, SHB 20:5hö m.fl.), ’emellertid’ (SEB 16:13hö, SHB 24:3hö m.fl.), ’viktig’ (SEB 13:10vä, SHB 25:17vä m.fl.), ’kraftig’ (SEB 4:3hö, SHB 35:6vä m.fl.) och ’påtaglig’ (SHB 39:36hö, SEB 21:3hö m.fl.).

I COM är berättaren närvarande i första person ('wir') och identifierar sig med företaget, t.ex. *Im Mittelpunkt stehen dabei die von uns gebildeten Führungskreise...* (COM 42:24) (Ordagrant: 'I centrum står därvid de av oss bildade ledningsgrupperna...') eller som här: *Mit unserer neuen Produktinitiative „Mezzanine für den Mittelstand“ wollen wir ein Kernproblem des deutschen Mittelstands attackieren.* (COM 32:7) (Ordagrant: 'Med vårt nya produktinitiativ "Mezzaniner för små och medelstora företag" vill vi attackera ett kärnproblem för de små och medelstora företagen.')

Berättarnärvaron i COM överensstämmer med de flesta andra tyska förvaltningsberättelser i det undersökta materialet (Deutsche Bank, Dresdner Bank och SEB AG, tyskt dotterbolag till svenska SEB). Ett undantag är den del av förvaltningsberättelsen som brukar kallas riskanalys (ty. *Risikobericht*). Här är berättaren frånvarande även i de tyska texterna. Riskanalysen är enligt min bedömning det allra mest abstrakta och fackspråkliga textpartiet, vilket kanske kan förklara den frånvarande berättaren. Man kan också tänka sig att det uppstår ett behov av abstraktion och distans i detta avsnitt, eftersom det beskriver risker som påverkar företaget negativt.

Ytterligare ett undantag när det gäller berättarnärvaro är årsredovisningen från Württemberger Hypoteksbank (2003), som till hela sin karaktär är opersonlig och sparsmakad. Detta är dock en nischbank vars verksamhet i första hand är fastighetsfinansiering.

De attitydbärande orden förefaller starkare och något mer frekventa i COM. Några exempel är: *herausragend* (COM 30:6, 35:37) ('utmärkt'), *erheblich* (COM 7:13, 9:18 m.fl.) ('avsevärd, väsentlig'), *sich erfreuen* (COM 30:16, 35:45) ('glädjas'), *überraschend* (COM 31:3, 46:3) ('förvånansvärt'), *ohnehin* (COM 30:21) ('ändå'), *nicht*

zuletzt (COM 9:18) ('inte minst'), *schmerzhaft* (COM 40:5) ('smärtsam') och *dank* (COM 26:21, 30:18, 36:12) ('tack vare').

Skillnaderna i berättarnärvaro tolkar jag som tecken på att det finns olika fackspråkliga traditioner inom tyska och svenska bankers redovisningskultur. Denna undersökning är dock begränsad till ett fåtal texter inom bankbranschen, och underlaget är för litet för att man ska kunna dra en generell slutsats.

3.1.4 Pedagogiskt perspektiv

Läsartillvändning i form av faktarutor, punktlister och grafik är påfallande i de svenska texterna. SEB hinner med 12 punktlister på 50 sidor och har dessutom grafik, tabeller och faktarutor som bryter den löpande texten på nästan varje sida. Rutor med uttalanden från chefer finns dessutom lite varstans. Dessa är inlagda med talstreck tillsammans med foto av chefen. Jag antar att syftet delvis är att lätta upp texten ytterligare, men att man också vill göra texten mer personlig. SHB har bara fyra punktlister i förvaltningsberättelsen (56 s), men här kan läsaren i stället vila ögat på fotografier av kundsituationer, kontorsmiljö, fritidshus m.m. tillsammans med storskalig text om företagets mål och honnörsord. Tabeller och grafik finns dessutom på så gott som varje sida.

Källtextens förvaltningsberättelse (79 s) består till stora delar av hela sidor löpande text med små tabeller i marginalen och endast fem punktlister. Fler punktlister (9) återfinns i stället i noterna (81 s) till bokslutet, som till hela sin karaktär är förklarande och pedagogiskt. Med andra ord förväntas Commerzbanks läsare klara av 15 sidor löpande text utan punktlista, medan SEB:s läsare bedöms behöva en punktlista på i genomsnitt var femte sida.

3.2 Inledande brev eller kommentar

Nästa textparti i den kontrastiva analysen är det inledande brevet eller kommentaren från ledningen. Ett inledande brev eller en personlig kommentar till det gångna årets verksamhet signerad av koncernchef eller motsvarande ingår som genom en oskriven regel i alla årsredovisningar i denna undersökning. Detta inledande textparti kan ses som en del av textsortens fackspråkliga tradition och fungerar som hälsning och vägledning in i årsredovisningen genom företagets representant utåt. Här kommenterar jag berättarnärvaro, fundament och adverbial i dessa inledningar (COM s II-V, SEB s 3 och SHB s 5).

3.2.1 Berättarnärvaro

I denna del av årsredovisningarna är berättarnärvaron som starkast. Såväl källtext som parallelltexter har en tydlig avsändare: 'jag' och 'vi'. Texterna avslutas också med avsändarens signatur och kantas ofta av ett fotografi av avsändaren. De ord och fraser som ger uttryck åt närvaron i texterna listas nedan under rubrikerna tilltal, utfästelser samt värdering och emotionalitet:

Tabell 3: Berättarnärvaro i tre årsredovisningars inledande brev eller kommentar

Text	Tilltal	Utfästelser	Värdering och emotionalitet
COM (s II-V)	<i>Sehr geehrte Aktionärin, sehr geehrter Aktionär, Mit freundlichen Grüßen, Sie, unsere Aktionären, müssen..., Zu klein?...Zu wenig?...Zu klein?</i>	<i>wir versprechen, verpflichtet, das sind wir unseren Kunden... schuldig, ich werde Ihnen...präsentieren</i>	<i>ich hoffe, Enttäuschung, polemisch, glaubwürdig, schmerzhaft, nicht nur, nur, bereits, eher, viel eher, zugegeben, interessant, hervorragend, natürlich</i>
SEB (s 3)	(saknas)	<i>vi bestämde oss, vårt mål är</i>	<i>glädjande, så många ,bara, svårt, god, bra, lovande, vi hoppas, tack vare, lyckats, fina, ljusare, ljusning</i>
SHB (s 5)	<i>varmt tack till alla bankens medarbetare, var och en av oss anställda</i>	<i>Handelsbanken ska vara, jag räknar med att</i>	<i>jag är glad, stolta, billigt, goda tider, gott, redan, bara problematisks, förmörkades</i>

Av tabell 3 ovan framgår det att läsartilltalet är mycket tydligt i COM.

Hälsningsfrasen vänder sig uttryckligen till aktieägarna, och det finns till och

med en uppmaning 'ni, våra aktieägare, måste...'. Författaren ställer också retoriska frågor till läsarna och sig själv, och för därigenom en sorts dialog med läsaren. I SEB saknas helt tilltal till läsaren, och SHB tilltalar i stället indirekt sina egna medarbetare.

I COM ger författaren uttryckligen löften till aktieägarna, och talar om skyldighet och ansvar gentemot kunder, ägare och medarbetare. Motsvarande ansats finns även i de båda svenska bankerna, men den uttrycks mycket vagare, t.ex. 'jag räknar med att' och 'vårt mål är'. Även när det gäller värdering och emotionalitet uttrycker sig COM-författaren i starkare och mer personliga ordalag ('utmärkt', 'polemisk', 'smärtsam' och 'besvikelse') än de svenska ('god', 'lovande', 'svårt' och 'problematisk'). COM får därmed en starkare dynamik i ordvalet jämfört med de svenska texterna.

Sammantaget är både obligationsfunktionen och kontaktfunktionen synlig i alla tre texterna. Det går inte att ta miste på avsikten att visa respektive banks förträfflighet gentemot andra banker och knyta en personlig kontakt med läsaren.

3.2.2 Syntax

3.2.2.1 Fundament

Uträkningarna är gjorda på hela textpartiet inledande kommentar i var och en av de tre årsredovisningarna COM, SEB och SHB. Som jämförelse redovisas även fundamentmått från förvaltningsberättelsen (3.1.2.3).

Tabell 3: Fundamentlängd och topikaliseringsgrad i inledande kommentar (samtliga ord och fraser)

	Fundamentlängd	Topikaliseringsgrad
COM:	3,6 ord/ mening (5,2)*	47 % (75 %)*
SEB:	3,9 ord/ mening (4,0)*	39 % (30 %)*
SHB:	2,8 ord/ mening (3,6)*	41 % (20 %)*

*) Inom parentes anges motsvarande siffra för respektive förvaltningsberättelse.

Resultatet ovan visar en del markanta skillnader i fundamentlängd:

För det första är fundamenten olika långa i de tre inledande kommentarerna. Det visar sig exempelvis i att SHB-författaren oftast inleder med korta subjekt, t.ex. ”konkurrensen (var ...)” och korta tidsadverbial som ”under året”. Detta stämmer väl överens med det svenska allmänspråket, som oftast har subjekt eller TSR-adverbial i fundamentet (Nordman 1992:38). Hos SEB-författaren är det vanligare med bisats eller längre adverbial i fundamentet, t.ex. ”Tack vare ökad kundnöjdhet, ökade marknadsandelar, engagerade medarbetare och lägre kostnader (har...)”. COM-författaren har ett mer dynamiskt sätt att berätta. Den genomsnittliga fundamentlängden ligger visserligen på nästan samma nivå som i SEB, men det finns en större variation mellan ettorsfundament och mycket långa fundament. Nästan hälften är ettorsfundament som *natürlich/dadurch (sind...) wir/Sie (sind...)*. Dessa varvas dock med riktigt långa fundament, t.ex. *Dass es im Wesentlichen darum ging, auch die Betriebsrenten kalkulierbar zu machen und für zukünftige Generationen zu erhalten, haben wir nicht in geeigneter und ausreichender Form kommuniziert.* (COM II:12) (ordagrant: ’Att det i huvudsak handlade om att göra även tjänstepensionerna kalkylerbara och bibehålla dem för framtida generationer, framförde vi inte på ett avpassat och tillräckligt sätt.’) I COM skapas på så vis en dynamik inte bara i ordvalet (Jfr 3.2.1.) utan även i meningsbyggnaden.

För det andra är fundamenten kortare än i samma årsredovisnings förvaltningsberättelse, och den inledande kommentaren är med andra ord mindre

vänstertung. Det kan bero på att meningarna inte är lika rika på information som i förvaltningsberättelserna (Se exempel 6 och 9 ovan!). Detta gäller särskilt den tyska texten.

Topikaliseringsgraden är något högre i COM än i SEB och SHB. Men den stora skillnaden ligger mellan inledande kommentar och förvaltningsberättelse i samma årsredovisning. Både SEB och SHB har högre topikaliseringsgrad i de inledande kommentarerna än i förvaltningsberättelserna, medan motsatt förhållande råder i COM.

Skillnaderna i topikaliseringsgrad och fundamentlängd skulle också kunna vara tecken på att författarnas individuella berättarstil tillåts komma fram i dessa textpartier. ”Varje sändare stämplar fackspråksframställningen med något av sig själv. Men man kan också räkna med att varje område har sin egen tradition att uttrycka ett innehåll. Individualstilen differentierar och traditionerna jämnar ut (...)”. (Nordman 1992:26)

På detta sätt framträder varje författares berättarröst även syntaktiskt, individualstilen differentierar, och detta bidrar indirekt till appell- och kontaktfunktionen. Koncernchefen är ju här ansiktet utåt och ska genom sin person och närvaro övertyga som symbol för den sammanhållande ledningen i företagen.

3.2.2.2 Adverbial

Adverbialtätheten i de undersökta inledande breven/kommentarerna ser ut att variera av samma skäl som topikaliseringsgraden och fundamentlängden i 3.2.2.1 ovan. I COM finns här totalt 50 adverbial (75 i förv.ber.), SHB 72 (mot 34) och SEB 42 (mot 45). Av detta drar jag slutsatsen att det är författarens individuella stil och graden av personlighet i texten som gör att SHB och COM

avviker från sina respektive förvaltningsberättelser. I SHB har antalet satsadverbial ökat markant till 16, t.ex. 'redan', 'säkert', 'kanske', 'som vanligt'. Detta tyder på att författarens attityd träder fram. Satsadverbialen har ökat också i SEB (9 jämfört med 1), men de flesta saknar den modala funktion som avslöjar författarattityden. I stället fungerar de konjunktionellt ('dock') eller tillhör den grupp som benämns särskilt satsadverbial i Thorell (1973:167): 'också', 'bara' m.fl. I COM har alla typer av adverbial minskat något, vilket gav desto större effekt på det totala antalet. Satsadverbial som *jedenfalls* ('i alla fall'), *offenbar* ('uppenbarligen'), *gewiss* ('säkerligen') och *schon* (här: 'nog', 'säkert') visar dock att författarens attityd framträder även här.

3.3 Revisionsberättelse

Det tredje och sista textpartiet som behandlas i den kontrastiva analysen är revisionsberättelsen (COM s 172, SEB s 97 och SHB s 97). Här kommenteras lexikon och stereotypa formuleringar, syntax samt berättarperspektiv.

3.3.1 Lexikon och stereotypa formuleringar

Detta korta textparti skiljer sig markant från både förvaltningsberättelse och brev. Här finner jag inga anglicismer eller nya lånord. Exempelvis skriver man här *Zahlungsströme* (COM 172:41vä) i stället för *Cash Flow* (sv. 'kassaflöde').

Ordvalet verkar till stor del vara standardiserat med stereotypa formuleringar. Revisionsberättelserna i tre svenska bankers årsredovisningar (SEB 2003, SHB 2004 och Fsb 2004) är nästan ordagrant identiska. Det är uppenbart att revisorerna använder en textförlaga, i vilken de ändrar enstaka detaljer efter behov och smak, t.ex. 'årsredovisning och koncernredovisning' i stället för 'årsredovisning' eller 'felaktigheter' i stället för 'fel'.

En jämförelse mellan revisionsberättelserna från tre tyska banker (Commerzbank, Württemberger Hypo och Dresdner Bank) ger en liknande bild, men det är inte lika uppenbart om man använder en textförlaga eller inte. Snarare återfinns vissa fasta fraser i texterna, men däremellan kan både innehåll och uttryck variera. Exempelvis finns skillnader i meningsbyggnad, utförlighet i informationen och ordval:

- (13) Danach ist die Prüfung so zu planen und durchzuführen, dass Unrichtigkeiten und Verstöße, die sich auf die Darstellung des durch den Jahresabschluss unter Beachtung der Grundsätze ordnungsmäßiger Buchführung und durch den Lagebericht vermittelten Bildes der Vermögens-, Finanz- und Ertragslage wesentlich auswirken, mit hinreichender Sicherheit erkannt werden. (WüHy 73)
- (14) Danach ist die Prüfung so zu planen und durchzuführen, dass mit hinreichender Sicherheit beurteilt werden kann, ob der Konzernabschluss frei von wesentlichen Fehlaussagen ist. (COM 172:18)

Württembergischer Hypo (ex. 13 ovan) ger här utförligare information. Företagen väljer olika ord för 'felaktigheter' och uttrycker med olika meningsbyggnad 'att fel och överträdelser upptäcks' resp. 'kan bedömas om ... är fri från fel'.

3.3.2 Syntax

Genomsnittlig meningslängd i COM är 26,6 ord, i SEB 22,0 och i SHB 21,8, vilket är tecken på en komplex syntax. Meningslängden i de svenska texterna är dock normal för juridisk facktext (Nordman 1992:31), som innehåller de längsta meningarna bland de olika facktexttyper hon undersöker.

Fundamenten är anmärkningsvärt korta i förhållande till övriga textpartier: COM **3,2** ord, SEB **2,0** ord och SHB **2,0** ord. I COM är det särskilt en lång bisats och ett efterställt attribut som drar upp medelvärdet. Bortser man från dessa två långa satsled i COM blir fundamentlängden i stället **2,8**. Meningarna karakteriseras av saklighet och tydlighet, vilket illustreras i följande exempel:

- (15) Wir haben den (...) Konzernabschluss (...) für das Geschäftsjahr vom 1. Januar bis 31. Dezember 2003 geprüft. (COM 172:1)
(min övers.: 'Vi har granskat koncernbokslutet för räkenskapsåret från och med 1 januari till och med 31 december.')

Topikaliseringsgraden är mycket lägre i alla tre revisionsberättelserna jämförda med övriga textpartier: 46 procent (COM), 17 procent (SEB) och 13 procent (SHB). Det är dock fortfarande ungefär samma förhållande mellan den tyska och de svenska texterna: mer än dubbelt så vanligt med topikalisering i den tyska texten som i de svenska. Ett tydligt exempel på detta är:

- (16) Nach unserer Überzeugung gibt der Konzernlagebericht (...) eine zutreffende Vorstellung von der Lage des Konzerns. (COM 172:44)
(min övers.: 'Enligt vår uppfattning ger koncernens förvaltningsberättelse (...) en rättvisande bild av koncernens ställning.')
- (17) Årsredovisningen (...) ger därmed en rättvisande bild av bolagets och koncernens resultat och ställning (SEB 97:29)

Exemplen ovan visar också hur lika formuleringarna är. Informationen i texten kommer i samma ordningsföljd, och båda exemplen ovan står som näst sista mening i revisionsberättelsen.

3.3.3 Berättarperspektiv

Berättarnärvaron är total. Med det menar jag att påståendena överensstämmer helt och hållet med författarens inställning. Det förekommer inga attitydbärare, som skulle modifiera innehållet och skapa en distans mellan författare och påstående (t.ex. 'förhoppningsvis', 'kanske', 'glädjande nog', 'tyvärr'). Obligationsfunktionen betonas och sändaren förbinder sig vid det sagda.

3.4 Bildspråk

En företeelse som iakttas både i förvaltningsberättelser och inledande kommentar är bildspråket. I COM och SEB förekommer det i form av metaforer

och liknelser, men SHB har dock nästan inget av detta. Det är främst i översikter och sammanfattande delar som man ser bildspråket. Där är stilen lite ledigare och liknar mer den i tidningsartiklar. I avsnitt som är strikt sakliga och opersonliga, t.ex. där företagens riskhantering behandlas, finns det varken på svenska eller tyska.

De områden som metaforerna härrör från skiljer sig dock mellan COM och SEB. I COM förekommer bildspråk från idrottsvärlden *Fitnesskur* (COM II:24) ('motions- och hälsokur'), *Spitzengruppe* (COM 4:24) ('topp-/elitgrupp'), *Vorreiterrolle* (COM 6:4) ('tätryttarroll'), från det militära *Auslandsstützpunkte* (COM 40:8) ('utlandsstödjepunkter', 'baser i utlandet') eller som associerar till tekniska uppfinningar *Wachstumslokomotive* (COM 6:7) ('tillväxtlokomotiv'). Det sistnämnda finns också i SEB: 'draglok' (4:4hö) och 'världsekonomin motor' (4:18hö). I SEB personifieras marknaden och konjunkturen med uttryck som 'återhämta sig' (5:14vä m.fl), 'försvagad' (5:33hö), 'haltar' (5:25hö) och 'tecken på tillfrisknande' (21:4hö). Patienten marknaden kan dock botas med något som är en 'positiv injektion' (5:25vä). Marknaden personifieras även i COM *den Aktienmärkten wieder Leben einzuhauchen* (COM 6:23) ('blåsa liv i aktiemarknaden igen').

3.5 Slutsats och sammanfattning av den kontrastiva analysen

Av resultaten ovan drar jag slutsatsen att flera av dragen i COM ger texten en dynamisk karaktär och motsvarande drag i SEB och SHB ger dessa texter en mer statisk karaktär. Med dynamisk menar jag här att texten präglas av större variation både syntaktiskt, semantiskt och berättartekniskt, medan statisk skulle beskriva motsatsen.

COM:

- fler engelska lånord

- omväxlande och hypotaktisk meningsbyggnad, topikaliserings, varierande fundamentlängd
- verbvariation
- närvarande berättare och rikligt med pers.pron. 'wir' och 'unser'
- adverbialtäthet, utredande framställningsform

SEB och SHB:

- fler svenska motsvarigheter till engelska lånord
- parataktisk meningsbyggnad, kortare fundament, mindre topikaliserings
- verbupprepning
- frånvarande berättare i förvaltningsberättelsen, avsaknad av pers. pron.
- berättande och beskrivande framställningsform
- Undantag: Ett dynamiskt drag hos den svenska texten är läsartillvändningen med många diagram, punktlistor och tabeller.

En del av dessa textuella drag tolkar jag som tecken på att det finns olika konventioner för tyska och svenska årsredovisningar, en sorts textuell tradition som skiljer sig åt på tyska och svenska. Det gäller enligt min uppfattning berättarperspektivet, det pedagogiska perspektivet och verbvariation kontra verbupprepning. Det är möjligt att det också gäller hela sättet att berätta och vad man berättar, framställningsformen.

4. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ÖVERSÄTTNINGEN

4.1 Tänkt uppdrag

Källtextens underrubrik till avsnittet *Ideen nach vorn* lyder: *Wie kommunizieren wir unsere Botschaft?* (COM s I) 'Hur når vi fram med vårt budskap?' [min övers.]. Denna underrubrik sätter fingret på inte bara vad Commerzbank vill med sin marknadsföring, utan även vad företaget som uppdragsgivare efterfrågar hos översättaren. I vidare bemärkelse är det också kärnfrågan i allt översättningsarbete, kanske i all kommunikation.

Följande tänkta situation ligger till grund för min översättning: Commerzbank, som redan har filialer i flera storstäder runt om i världen, vill försöka etablera

sig in även på den skandinaviska bankmarknaden. Som ett led i marknadsföringen publicerar man ett antal finansiella rapporter även på svenska. Mitt uppdrag är att översätta årsredovisningen så att den förmedlar samma innehåll som måltexten men iförs en språklig dräkt som anpassats till målgruppen. Språk och stil ska inte sticka ut, utan läsaren ska känna sig hemma i den textuella strukturen. Det innebär viss anpassning enligt den metod och de strategier jag presenterar i 4.3 respektive 5.1 och 5.2.

4.2 Tänkt målgrupp

Källtextens mottagare är som tidigare nämnt å ena sidan granskande myndigheter och allmänhet i Tyskland och å andra sidan tyskspråkiga aktieägare, potentiella investerare, företags- och privatkunder samt konkurrenter. Den svenskspråkiga målgruppen är däremot begränsad till investerare och företagskunder. Källtextens underliggande kommersiella syfte och appellfunktion får därmed större betydelse i måltexten. Mottagarna förutsätts vara väl insatta i såväl fackspråket och årsredovisningars innehåll som i tyska förhållanden.

4.3 Val av översättningsmetod

Med översättningsmetod avses här den övergripande strategi som rör en text som helhet och är beroende av texttyp och syfte med översättningen, detta enligt Schreibers beskrivning (1999:151). Schreiber menar att det inte finns något generellt råd att ge om översättningsmetod. Han instämmer dock med Snell-Hornby om att fackspråkliga texter ofta har en tydlig funktion och därför lämpar sig för en målspråksorienterad översättning.

Newmark (1998:47) för ett liknande resonemang om texter med informativ eller vokativ funktion, vilka hos Brinker har en ungefärlig, dock inte exakt,

motsvarighet i informations- respektive appellfunktion. För texter med dessa två funktioner rekommenderar Newmark *kommunikativ* översättning och beskriver den så här:

Communicative translation attempts to render the exact contextual meaning of the original in such a way that both content and language are readily acceptable and comprehensible to the readership (Newmark 1998:47).

Detta torde motsvara en målspråksorienterad översättning.

Motpolen till den kommunikativa översättningen benämns av Newmark *semantisk* översättning. Denna strävar efter att återge originaltextens alla grammatiska och lexikala egenheter och vara trogen originalförfattarens avsikter och uttryckssätt. Till skillnad från Schreiber tar Newmark (1998:46-47) i samband med övergripande metod även upp konkreta strategier för översättningsarbetet. Exempelvis avgränsas semantisk översättning från kommunikativ dito med att kulturspecifika ord i källspråket kan översättas till mer neutrala eller funktionella ord men inte till kulturspecifika ekvivalenter i målspråket. Ersättning med kulturspecifika ekvivalenter i målspråket skulle ge en kommunikativ översättning. Semantisk översättning lämpar sig enligt Newmark för texter med expressiv funktion, som är jämförbar med Brinkers kontaktfunktion.

I enlighet med Newmark och Schreiber utgår min översättningsmetod ifrån textens kommunikativa funktioner, vilka fastställts med hjälp av Brinkers indelning. Således eftersträvar jag en källspråksorienterad, eller om man så vill näst intill semantisk, översättning i inledningsbrevet på grund av dess kontaktfunktion och dess auktoritativa författare. Förvaltningsberättelse och reklamtext får en mer målspråksorienterad eller kommunikativ översättning. Huvudprincipen är att eftersträva minsta möjliga lexikala och syntaktiska interferens, vilket innebär anpassning till de konventioner som gäller för denna textsort i målspråkskulturen. Revisionsberättelsen och bokslutet får en

källspråksorienterad översättning. På grund av revisionsberättelsens obligationsfunktion och standardiserade språk är det nödvändigt att måltexten och källtexten är samstämmiga. Bokslutet intar här en särställning, eftersom det består uteslutande av siffror och termer med specifik innebörd och i en viss ordning. Det skulle inte fungera att byta plats på vissa termer, eller ersätta en term med en som bara liknar den i målspråket.

5. ÖVERSÄTTNINGSKOMMENTAR

Här beskrivs några av de konkreta översättningsproblem som uppstår i översättningen av Commerzbanks årsredovisning. De strategier som används för att lösa problemen utgår dels ifrån den övergripande översättningsmetoden, dels ifrån de två språken med sina respektive kulturer (*Handbuch Translation* 2000:151). Som stöd för bedömningen av språken använder jag iakttagelserna i den kontrastiva analysen (avsnitt 3) och de rekommendationer som ges i Magnusson (1986).

5.1 Typiska översättningsproblem för språkparet tyska och svenska

5.1.1 Nominaliseringar och långa sammansättningar

Den ymniga förekomsten av nominaliseringar på tyska brukar ses som ett problem, och enligt de råd som ges bör man lösa upp onödiga nominaliseringar till satser på svenska (Magnusson 1986:29). Men nominaliseringar är också vanliga i svenska facktexter och har en viktig funktion, eftersom de är språkligt ekonomiska och syntaktiskt flexibla. Exempelvis kan de för ses med attribut och därmed sammanfatta ett begrepp i komprimerad form (Nordman 1992:88f). Ett par exempel på svenska nominaliseringar med attribut är 'den senaste periodens valutakursförändringar' och 'nya utlandsetableringar'.

Därför tvekar jag inte att låta nominaliseringar och sammansättningar stå kvar i översättningen. Flera är dessutom termer som har en vedertagen motsvarighet på svenska. I de fallen styrs inte lösningen av syntaktisk anpassning till målspråket utan av strävan efter semantisk ekvivalens. Exempelvis översätts *aus der Wertberichtigung* till 'i och med värdekorrigeringen', inte till 'i och med att värdet korrigerades'.

Men det förekommer också mycket långa ord som skulle bli otympliga på svenska, t.ex. *Wertberichtigungserfordernisse* (COM 8:30). Sådana ord löses oftast upp till prepositionsfras eller N+rel.attribut ('behovet av värdekorrigeringar' alt. 'de värdekorrigeringar som behövdes'). Det är således två faktorer som får avgöra om nominaliseringar och långa ord ska lösas upp, eller om substantivformen bibehålles: 1. termmotsvarighet eller konventionsenlig motsvarighet och 2. otymplighetsfaktorn på svenska.

5.1.2 Speciella typer av adjektiv

5.1.2.1 Sammansatta adjektiv med substantiv som första led

Magnusson tar upp problemet med sammansatta adjektiv med substantiv som första led (1986:37), vilka är vanliga i tysk sakprosa. Ett exempel på denna adjektivtyp i min källtext är: *risikoadäquate Preisgestaltung* (COM 30:19) Jag följer Magnussons rekommendation och löser upp sammansättningen. I detta sammanhang passar det bäst med en att-sats: 'att prisbildningen ligger i nivå med risken'. Vissa av dessa adjektiv fungerar också som adverb: *konzernweit* (COM 33:4). Även här fungerar det bra att lösa upp sammansättningen 'koncerntäckande' (eg. "koncernvid") till det ledigare 'i hela koncernen'. *Planungskonform* (COM 40:13), även det med adverbial funktion, behöver dock inte lösas upp utan kan översättas till 'planenligt'.

5.1.2.2 Adjektiv med klassificerande funktion

En annan typ av adjektiv är sådana som inte karakteriserar substantivet utan främst har en *klassificerande* funktion. De gör språket mer abstrakt och kan ställa till med översättningsproblem (Magnusson 1986:71f). Här är några exempel ur källtexten med lösningar:

bilanzielles Eigenkapital (COM 8:8) – 'eget kapital i balansräkningen'
betriebliches Vorschlagswesen (COM 42:rubr) – 'idéforum'; eg.: företags förslagsväsende
kaufmännische Berufsausbildung (COM 43:3) – här: 'yrkesutbildning till bankpersonal/Bankkaufleute; eg. handelsmannautbildning
festverzinsliche Wertpapiere (COM 7:37) – 'värdepapper med fast ränta'
mittelständisches Neugeschäft (COM 30:40) – 'nya små och medelstora företag'
betriebliche Mittel (COM 32:2) 'företags medel/pengar'

I samtliga exempel måste man byta ut adjektivattributet. Här är alternativen efterställt prepositionsattribut, genitivattribut, sammansättning eller att bilda helt nya ord eller fraser.

5.1.3 Utvidgade attribut med particip

Framförställda utvidgade attribut är mycket vanligare i tyskan än i svenskan (Andersson m.fl.:2002:375). Modellen som rekommenderas i Magnusson är att lösa upp attributet till relativsats, men han poängterar också att utvidgade attribut är vanliga även i svenskan (Magnusson 1986:69). Så är fallet med *die beste flächendeckend tätige Mittelstandsbank Deutschlands* (COM 30:6), som jag översätter till 'Tysklands bästa rikstäckande bank för små och medelstora företag'. 'Verksamma' stryks eftersom det är relativt tomt på information.

Flera av fallen i källtexten lämpar sig inte för relativsatsmodellen. Jag föredrar här att gå ett steg längre och dela upp meningen enligt följande:

die endgehaltsbezogenen Altsysteme enthielten (COM 40:27) - 'de tidigare pensionssystemen var baserade på slutlönen och innehöll'

dem vielfach undifferenziert erhobenen Vorwurf, die privaten Banken zögen sich aus dem Mittelstandskredit zurück (COM 30:25) - 'många gånger har de privata bankerna blivit ensidigt anklagade för att dra ned på krediter till små och medelstora företag'

Detta gör jag för att meningar och satser inte ska bli onödigt långa på svenska.

5.1.4 Långa fundament och topikalisering

Med stöd i den kontrastiva analysen strävar jag efter att sänka topikaliseringsgraden åtskilligt i förvaltningsberättelsen. Med andra ord flyttar jag ofta subjektet till början av meningen. Topikalisering förekommer även i översättningen, men fundamenten innehåller då ofta tids- och rumsadverbial i likhet med parallelltexterna, t.ex. *Im Jahresverlauf 2003 ermäßigte sich..* (COM 7:26) – 'Under 2003 minskade ...'

Jag undviker att låta objekt stå i fundamentet, som i följande exempel:

Hohe Priorität legen wir auf einen risikoadäquate Preisgestaltung ...

(COM 30:19). Min översättning blir: 'Det har hög prioritet för banken att prisbildningen ligger i nivå med risken.'

5.1.5 Meningslängd

Långa tyska meningar behöver ofta delas upp på svenska. Men behovet av att dela upp meningar bör enligt Magnusson (1986:45) avvägas i varje enskilt fall, eftersom det riskerar att påverka såväl rytm och stil som logik och informationsdynamik i originaltexten. Till skillnad från Magnusson gör jag i detta avseende en mer målspråksorienterad översättning. Därmed tar jag inte lika stor hänsyn till källspråkets stil och rytm, utan strävar efter anpassning till

de konventioner som kan antas gälla för textsorten på svenska, dvs. i detta fall något kortare meningar.

(18) *Die Neubewertungsaktion, für die wir 2,3 Mrd Euro aufgewendet haben, führt im Abschluss 2003 zu einem hohen Jahresfehlbetrag, der durch Entnahme aus der Kapitalrücklage ausgeglichen wird.* (COM 7:18) - 'Värderegleringen kostade Commerzbank 2,3 md euro och för med sig en stor förlust för räkenskapsåret 2003. Förlusten täcks genom en överföring från överkursfonden.'

I ovanstående exempel delar jag upp en mening med 26 ord i två med 16 respektive 7 ord.

5.2 Speciella problem vid översättningen av denna text och strategier för att lösa problemen

5.2.1 Tyska facktermers motsvarighet på svenska

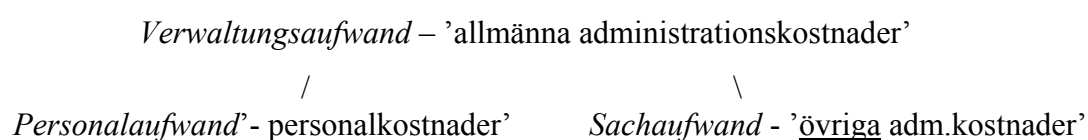
Det finns många facktermer som utgör en svårighet i översättningen, och min strategi är att om möjligt hitta definitionerna på svenska och tyska. Endast på så vis kan man förvissa sig om termernas ekvivalens, eller förhålla sig till den bristande ekvivalensen.

Några termer saknar motsvarighet på svenska. Det första exemplet är *Barreserve*, som ordagrant betyder 'kontantreserv'. Problemet är här att svenskans 'kontantreserv' antingen används om Riksbankens reserv av pengar eller allmänspråkligt om det man sparar för att ha i reserv, dock inte i bankers balansräkningar. På tyska ingår *Barreserve* som en fast post i balansräkningen för banker och kreditinstitut. I den svenska balansräkningen motsvaras denna post av två poster. Det saknas alltså en överordnad term i svenskan, som uppställningen nedan visar:

<i>Barreserve – X</i>			
<i>Kassenbestand</i>		<i>Schuldtitel öffentlicher Stellen und Wechsel, die zur Refinanzierung bei Zentralnotenbanken zugelassen sind</i>	
<i>Guthaben bei Zentralnotenbanken</i>	'kassa och tillgodohavanden hos centralbanker'		'belåningsbara statsskulds - förbindelser m.m.'

Samma problem uppstår med ytterligare några tyska termer: *Handelsaktiva* (COM 85:9) ('handelstillgångar'), *Handelsspassiva* (COM 85:23) ('handelsskulder'), *Risikoaktiva* (COM 8:23) ('risktillgångar'), *Risikovorsorge* (COM 8:26) ('riskavsättningar') och *Termineinlagen* (COM 8:5) (ung. 'insättningar på terminkonto'; sv. insättning på placeringskonto, fasträntekonto m.fl.). Inom parentes anges icke vedertagna ordagranna översättningar. Dessa är samlingsbeteckningar med två eller flera underkategorier på tyska. På svenska hittar jag förekomster av underkategorierna men inte av samlingsbeteckningen.

Ett liknande problem vållar den svenska motsvarigheten till *Sachaufwand* (COM 9:27) ('övriga administrationskostnader'). Se nedanstående termträd:

På grund av attributet 'övriga' är det mer eller mindre omöjligt att tala om 'övriga administrationskostnader' utan att först nämna 'personalkostnader' på svenska. Men på tyska finns det två av varandra oberoende termer: ordagrant översatta till 'personalkostnader' och 'materiella kostnader'.

Min översättningsstrategi för att lösa ovanstående problem beror på var i texten termen förekommer. Är det i löpande text föredrar jag i de flesta fall att göra en parafra utifrån termens definition. I bokslutet finns det inte plats för längre fraser. Där gör jag i stället en icke vedertagen ordagrann översättning, som i

exemplen ovan. Den läsare som undrar kan enkelt slå upp vad termen innefattar i företagets noter till bokslutet. Det finns noter till nästan alla poster i bokslutet.

5.2.2 Engelska lånord

I 3.1.1.1 ger jag exempel på lånord och konstaterar att många fyller sin informativa funktion, eftersom deras innebörd är otvetydig för den insatta läsaren, t.ex. *goodwill*. Det kan framstå som viktigt att som översättare värna om målspråket och i möjligaste mån hitta målspråkliga motsvarigheter. Men i dessa fall låter jag den informativa funktionen i facktermerna styra översättningsstrategin. Begriplighet och tydlighet för den insatte läsaren får således avgöra.

För lånord med fackspråkligt avgränsad innebörd finns det ibland en svensk väletablerad motsvarighet, t.ex. *Cash Flow* (COM 75:23) – 'kassaflöde' och *Investment-Consultant* (COM 75:23) – 'investeringsrådgivare/-konsult'. Men i de fall vedertagen motsvarighet saknas eller gör innebörden otydligare, väljer jag att låta de engelska orden stå kvar, t.ex. *Available for Sale* (COM 83:14) och *Manager of Manager* (COM 31:44). Den jargongartade engelska som nämns i samma avsnitt fyller däremot inte någon fackspråklig funktion utan är snarare ett personligt stildrag. Jag ser det som försök att påverka läsaren, kanske genom att skapa en känsla av samförstånd mellan författare och läsare eller förstärka företagets internationella image. Eftersom jag inte hittat motsvarande stildrag i de svenska parallelltexterna, skalas det av i översättningen: *Partner of Choice* (COM 30:8) översätts till 'förstahandspartner' och *Center of Competence* (COM 33:20) till 'kompetenscentrum'.

5.2.3 Adverbialtätet

Med stöd i analysen i 3.1.2.2 strävar jag efter att minska antalet adverbial i översättningen. Det sker genom att källmeningen delas upp i fler meningar, gärna sammanbundna med konsekutivt 'och'. Adverbialen kan på så vis ibland ersättas med verb, t.ex. *immer noch* (COM 30:22, III:20) – 'fortfarande' - 'fortsätter att'. Därmed blir det vanligare med att-satser i översättningen.

Men jag vill också hävda att det ibland är motiverat att stryka vissa adverbial i översättningen. Följande exempel innehåller inte mindre än åtta adverbial, som är understrukna:

(19) *Diese Maßnahme wirkt sich ¹künftig ²direkt ³auf unsere GuV aus. Der Zinsaufwand wird ⁴dadurch ⁵erheblich entlastet, denn bei dieser ⁵at equity ⁶konsolidierten ⁷Gesellschaft wird ⁸auch die Abschreibung auf IAS-Bewertungskomponenten vom Zinsergebnis abgesetzt.*
(COM 7:12)

'Det är en åtgärd som hädanefter direkt påverkar Commerzbanks resultaträkning. Räntekostnaderna minskar ~~däri~~^{däri}genom avsevärt, eftersom detta företag konsoliderats enligt kapitalandelsmetoden. Därför avsätts även avskrivningar av de komponenter som värderas enligt IAS från räntenettet.' (min övers.)

Min uppfattning är att verbet 'påverkar' redan har indikerat sambandet mellan åtgärden och räntekostnaderna, så jag stryker 'därigenom' för att minska komplexiteten i satsen en aning.

Ett sista exempel på adverbialtäteten i källtexten följer här. De sex adverbialen är understrukna:

(20) *Zunächst getrieben von einer lebhaften Exportnachfrage stiegen im vierten Quartal nach längerer Pause auch endlich die Investitionen an.* (COM 6:16)

'Under det fjärde kvartalet ökade (~~slutligen~~) också investeringarna för första gången på länge, framför allt på grund av den starka exportefterfrågan.' (min övers.)

I översättningen bedömer jag att 'under det fjärde kvartalet' redan visar att det är sent på året. Därför tycker jag att 'slutligen' är lite överflödigt. Här är också två av adverbialen något normaliserade för att minska läsmotståndet: *getrieben von...* - 'på grund av' och *nach längerer Pause* – 'för första gången på länge'.

5.2.4 Verbvariation

Källtextens variation av verb, particip och verbalsubstantiv, som behandlas i 3.1.1.2, blir ett relativt stort översättningsproblem. Om motsvarande varianter används på svenska kommer ordvalet i måltexten att avvika från parallelltexterna. Därför är det motiverat med en viss normalisering i översättningen. Som exempel på verb som byts ut mot de mer frekventa verben i svenska parallelltexter kan nämnas *abschmelzen* (COM 7:33) (eg. 'smälta bort', här: 'sjunka') och *aufstocken* (COM 7:37)(eg. 'bygga på', t.ex. ett hus, bildligt: 'utöka', här: 'stå för ökningen'). Ett annat exempel är:

(21) *Der Zinsaufwand wird dadurch erheblich entlastet...*(COM 7:13)
Räntekostnaderna minskar (därmed) avsevärt... (min övers.)

Det är dock troligt att verbvariationen i måltexten blir lite större än i de svenska parallelltexterna. Verben är en central del av varje påstående, och att konsekvent byta ut alla mindre vanliga verb mot de högfrekventa i svenskan skulle förändra källtexten alltför mycket, enligt min mening.

5.2.5 Berättarperspektiv

I den kontrastiva analysen framkommer de olika berättarperspektiven tydligt i tysk respektive svensk årsredovisning. Jag tror att 'vi/vår' skulle bli störande och framstå som alltför närgånget i en svensk förvaltningsberättelse. Det skulle strida mot förväntningarna på saklig presentation av innehållet. Därför byter jag konsekvent berättarperspektiv i just förvaltningsberättelsen.

På ett ställe i förvaltningsberättelsen tackar Commerzbank sina medarbetare. För att konsekvent byta berättarperspektiv måste jag omformulera detta stycke:

(22) Dank

(...) Wir danken deshalb an dieser Stelle den Betriebsräten, den Vertretern der Leitenden Angestellten, den Vertrauensleuten der Schwerbehinderten und den Jugendvertretern für die verantwortungsvolle Zusammenarbeit

Natürlich gilt unser besonderer Dank allen Mitarbeiterinnen und Mitarbeitern, die trotz der schwierigen Rahmenbedingungen intensiv daran mitgearbeitet haben, dass wir im operativen Geschäft die Ertragswende geschafft haben. (COM 43:26)

Personalens insatser lovvärda

(...) I Commerzbank finns det ett ansvarsfullt och lovvärt samarbete mellan *Betriebsräte*, företrädare för chefer, representanter för anställda med fysiska funktionshinder och representanter för den yngre personalen.

Naturligtvis är alla medarbetare värda en särskild eloge för sin intensiva medverkan till att vända resultatet uppåt i den löpande verksamheten trots svåra förhållanden.

(Min övers.)

Ett alternativ hade varit att använda passivkonstruktionen 'ett tack riktas till', men jag upplever ett tack från en anonym berättare som mycket opersonligt. Jag föredrar att ta fasta på den informativa textfunktionen och förmedla information om den duktiga personalen i stället för till den.

I det inledande brevet behåller jag däremot berättarnärvaron. Här dominerar ju kontaktfunktionen och den auktoritativa författarrollen, vilket motiverar en översättning åt det semantiska hållet. Tyska och personliga drag i texten får gärna framstå en aning, eftersom det är viktigt med en verklig person som företagets ansikte utåt.

5.2.6 Läsartillvändning

Enligt min analys av det pedagogiska perspektivet i 3.1.4 är läsartillvändningen mer utvecklad i de svenska parallelltexterna än i källtexten. Mitt uppdrag är visserligen att anpassa texten till målspråket, men samtidigt bedömer jag att texten måste kunna identifieras som samma årsredovisning. Därmed kan jag inte tillåta mig att göra alltför stora synliga ingrepp i texten, i form av t.ex. nya

tabeller och diagram. I ett par enstaka fall där texten har tydlig karaktär av uppräknings, lägger jag dock in en punktlista i stället för löpande text:

(23) *Kernpunkte der begonnenen Neustrukturierung waren: weniger Administration durch effizientere Strukturen und Prozesse, stärkere Automatisierung durch den Einsatz moderner Technologien sowie Intensivierung der Beratung.* (COM 41:4)

'Huvudpunkterna i den omstrukturering som inleddes var:

- minskad administration genom mer effektiva strukturer och processer
- utökad automatisering med hjälp av modern teknologi
- fördjupade rådgivningsfunktioner' (min övers.)

5.2.7 Slogan och reklamtext i målkulturen

En speciell ställning inne i rapporten har Commerzbanks slogan *Ideen nach vorn* och de korta reklamtexter som förekommer tillsammans med reklambilder ur företagets kampanjer. I källtexten har dessa korta texter både appellfunktion, i egenskap av reklam för företaget, och informationsfunktion, eftersom banken också vill visa aktieägarna vilken reklam de använder gentemot allmänheten. Men som jag konstaterar i 4.2 blir appellfunktionen starkare i måltextern, eftersom målgruppen främst består av nya svenskspråkiga investerare och företagskunder. Således väljer jag en översättning åt det kommunikativa hållet, anpassad till sin svenska målgrupp.

Smith (1999:238) tar upp några aspekter som bör beaktas i översättning av reklamtext: Kommunikationen är planerad i detalj och det krävs samverkan mellan budskap, mottagare, medium och framställning (språk, ljud och bild). I reklam handskas man i regel lekfullt med språket och tar fasta på växelverkan mellan denotation (referens till ting och sakförhållanden) och konnotation (association av kulturell eller affektiv karaktär). Man kan använda kognitiva argument eller affektiva strategier beroende på vilken typ av produkt det gäller.

Commerzbanks slogan *Ideen nach vorn* översätter jag till 'Idéer i framkant' i stället för det ordagranna 'Idéer framåt'. Den är syntaktiskt normaliserad för att

inte framstå som främmande och konstig. En tysk bank som vill etablera sig i Sverige måste kanske övertyga med ett större mått av stabilitet och tillförlitlighet för att vinna kunder i målkulturen. Därför bör dess slogan inte vara syntaktiskt förvirrande som på tyska. Budskapet om spetskompetens och kreativitet finns kvar, men rörelsemomentet i *nach vorn*, 'framåt', går förlorat.

För reklamtexterna använder jag den strategi som Smith kallar *adaptation*:

Bilden är kvar, men texten ändras för att bättre passa målkulturen (1999:238).

Följande exempel visar hur reklamtexten anpassas till översättningens målgrupp.

(Bilden intill texten föreställer en rad taxibilar utanför entrén till en flygplats. En man och en kvinna kommer ut, och den närmaste taxichauffören har öppnat bagageluckan. I bakgrunden finns en klocka som är elva. Man ser på avstånd att det är mörkt ute.):

(24) *für seine kunden tag und nacht da zu sein ist doch normal / finden wir jedenfalls / WIR SIND IMMER FÜR SIE ERREICHBAR. MIT UNSEREN SELBSTBEDIENUNGSZONEN SOWIE DEN VIELFÄLTIGEN ONLINE-ANGEBOTEN, DIE UMFASSENDES BANKING FÜR PRIVAT- UND FIRMENKUNDEN JEDERZEIT MÖGLICH MACHEN./ ideen nach vorn / (COM 49)*

(Ordagrant: 'att finnas där för sina kunder dag och natt är väl normalt / tycker vi i alla fall / VI ÄR ALLTID TILLGÄNGLIGA FÖR ER MED VÅRA SJÄLVBETJÄNINGSZONER OCH DE MÅNGA ONLINE-ERBJUDANDENA SOM MÖJLIGGÖR OMFATTANDE BANKTJÄNSTER NÄR SOM HELST FÖR PRIVAT- OCH FÖRETAGSKUNDER / idéer framåt')

Min övers.: 'Commerzbank passar dina tider. / FÖRETAG? PRIVAT? VÅRA ONLINE-TJÄNSTER OCH SERVOMATER TÄNJR PÅ GRÄNSERNA / Idéer i framkant.'

Budskapet är flexibla öppettider och självbetjäning. I Sverige är detta inget nytt och speciellt säljargument, och det kan diskuteras om Commerzbank alls bör använda det i svensk reklam. I så fall anser jag att man bör byta till en ännu mer affektiv strategi: 1. Mängden ord minskas. Den tyska utförliga informationen blir för omständlig på svenska. 2. Kontaktsökande tilltal införs genom 'dina tider' och ettordsfrågor. 3. Det i svenska ögon 'gamla' budskapet lanseras på ett sätt som väcker nyfikenhet, här med det nya ordet 'servomat'. 3. Man slår an på mottagarens känsla av tidsbrist genom att överta ansvaret för 'passa tider' och 'tänja på gränser'. 4. Konnotationer kan skapas till internationell verksamhet

(över gränserna). 5. Bankens namn bör framgå, eftersom det inte är känt i Sverige.

5.2.8 Fällor och falska vänner

Bland facktermerna i källtexten finns flera som har liknande ordbild på svenska. Många gånger har dessa ord samma betydelse på båda språken, men det finns också ett antal falska vänner. Här följer några exempel med motsvarigheter:

<i>Abschreibungen</i>	avskrivningar <u>eller</u> nedskrivningar (Ej godtyckligt val på svenska. Man måste veta vilket som avses.)
<i>Abwertung</i>	devalvering
<i>Aktienbrief</i>	nyhetsbrev med tips om aktiemarknaden
<i>Aktie</i>	1) aktie 2) aktiebrev
<i>Bonität</i>	1) kreditvärdighet (hos gäldenär) 2) bonitet term inom skogsbruket, där den har att göra med markens bördighet
<i>Filial</i>	här: kontor
<i>Position</i>	(bokförings-)post (ej position i redovisningssammanhang)

Ett annat ordpar som kan orsaka missförstånd är *bilanzielles Eigenkapital* och *bilanziertes Eigenkapital*. Det förstnämnda har ett klassificerande adjektiv (se 5.1.2.2) och betyder bara 'eget kapital (i balansräkningen)'. Bilanziertes Eigenkapital motsvaras på svenska av termen 'balanserat eget kapital', dvs. de vinster från tidigare år som ägarna har valt att återinvestera i företaget (Lundén&Ohlsson 2003:88).

Det ligger nära till hands att anta att *Vorstand* även i bolagssammanhang motsvaras av 'styrelse' på svenska. Men det är tyskans *Aufsichtsrat* som bäst motsvarar 'styrelse' på svenska. *Vorstand* är den operativa ledningen i ett aktiebolaget och bör antingen översättas ordagrant till 'styrelsen för verkställande/operativa chefer' eller fritt till 'företagsledningen'.

I bokslutets balansräkning förekommer termerna *Forderungen an Kunden* och *Forderungen an Kreditinstitute* (COM 85:4-5). Vanligtvis betyder *Forderung*

'fordran', och det är innebörden även här. Men i de svenska bankernas balansräkningar används konsekvent termerna 'utlåning till allmänheten' (SEB 55:6, SHB 62:7) respektive 'utlåning till kreditinstitut' (SEB 55:5, SHB 62:6).

Källtexten innehåller många fler facktermer, varav vissa har en entydig lösning och andra inte är så självklara. De facktermer som behandlats i översättningen redovisas i alfabetisk ordning med lösningsförslag i 7.2.

5.2.9 Stereotypa formuleringar i revisionsberättelsen

Som analysen i 3.3.1 visar är språket i revisionsberättelsen starkt standardiserat. Innebörden i det sagda är juridiskt bindande för författaren. På så vis är texten inte olik en avtalstext. Kupsch-Losereit (1999:228 ff) slår fast några viktiga strategier just för översättning av avtalstexter. Översättarens uppgift är här att överföra källtexten till ett annat språk, inte till ett annat juridiskt system. Innehållet i måltexten måste motsvara källtextens. I den textuella strukturen rekommenderar Kupsch-Losereit bland annat att översättaren är uppmärksam på konventionaliserade standardformuleringar och använder entydiga facktermer i juridiskt avseende. Jag strävar efter att följa dessa strategier enligt följande exempel:

(25) *Nach unserer Überzeugung vermittelt der Konzernabschluss in Übereinstimmung mit den IFRS ein den tatsächlichen Verhältnissen entsprechendes Bild der Vermögens-, Finanz- und Ertragslage des Konzerns sowie der Zahlungsströme des Geschäftsjahres.*(COM 172:35)

'Det är vår uppfattning att koncernbokslutet ger en rättvisande bild av koncernens tillgångar, ekonomiska ställning, avkastning samt kassaflöde för räkenskapsåret i enlighet med IFRS.' (min övers.)

Här är det viktigt att t.ex. *entsprechendes Bild* översätts till den adekvata facktermen på svenska 'rättvisande bild'.

I två fall bedömer jag att förtydligande behövs för svenska läsare. För att undvika onödiga ingrepp i texten har jag då valt att lägga in fotnoter med översättarens anmärkning, t.ex. ”Institut der Wirtschaftsprüfer” med fotnoten ”ung. ’Institutet för auktoriserade revisorer’, motsvaras i Sverige av Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR [övers. anm.]”.

6. SAMMANFATTNING

Syftet med detta arbete är att ge en kontrastiv textlingvistisk beskrivning av tysk och svensk årsredovisning och att beskriva problem som uppstår i översättningen av delar av Commerzbanks koncernredovisning (2003). Jag ställer också frågan om det går att urskilja någon textuell tradition inom detta fackområde, och om den i så fall skiljer sig mellan källspråskultur och målspråskultur.

Hela källtexten är 212 sidor lång. De delar som översätts av består av 19 sidor ur inledning, förvaltningsberättelse, bokslut, revisionsberättelse och reklamtext.

Källtexten behandlas genomgående utifrån sina kommunikativa textfunktioner, som visar vilken textsort det är fråga om. För att fastställa textens kommunikativa funktioner används Brinkers modell (1992:104) som anger fem möjliga funktioner: information, appell, obligation, kontakt och deklaration. Källtexten visar sig vara sammansatt av flera olika textsorter i sig: rapport, brev, reklamtext och juridisk bekräftelse. I dessa framträder informationsfunktionen i rapporten (förvaltningsberättelsen, bokslutet och noterna), appellfunktionen i reklamtexten och brevet, kontaktfunktionen i brevet och slutligen obligationsfunktionen i den juridiska bekräftelsen.

För att fastställa textsortkonventioner i målspråskulturen genomförs en kontrastiv analys där källtexten jämförs med svenska parallelltexter. Resultatet

av analysen visar på skillnader främst när det gäller berättarperspektiv, pedagogiskt perspektiv och fundamentlängd och topikaliseringsgrad, bruket av verb, verbalsubstantiv och particip, meningslängd samt användning av adverbial.

Berättarperspektivet präglas av närvaro i större delen av källtexten och tyska parallelltexter. Berättaren identifierar sig med företaget, huvudpersonen, och skriver i vi-form. Berättaren de svenska förvaltningsberättelserna, det längsta partiet i undersökta texter, är i stället en frånvarande allvetande författare som refererar till företaget, huvudpersonen, i tredje person. I koncernchefens inledningskommentar och i revisionsberättelserna är berättaren emellertid närvarande i såväl svenska som tyska texter.

Det pedagogiska perspektivet präglas i de svenska texterna av läsartillvändning. Detta yttrar sig genom punktlister, faktarutor, grafik och bilder som bryter den löpande texten. Källtexten består i högre grad av obruten löpande text. Även här finns läsartillvändning i form av grafik, tabeller och någon enstaka punktlista, men det är i betydligt mindre omfattning.

Fundamenten är generellt sett längre i de tyska texterna än i de svenska. Undantag är inledande kommentarer, som präglas av individuell berättarstil. Där har författaren till en av de svenska texterna något längre fundament. Topikaliseringsgraden är konsekvent högre i alla delar av källtexten i förhållande till motsvarande delar i de svenska parallelltexterna.

När det gäller bruket av verb, verbalsubstantiv och particip konstaterar jag en större variation i källtexten än i parallelltexterna. Det gäller framför allt ord som beskriver upp- och nedgångar. En excerption av dessa ord i tre likvärdiga textpartier ur förvaltningsberättelserna visar mer än dubbelt så många varianter

av verb, verbalsubstantiv och particip i källtexten än i de svenska parallelltexterna.

Meningarna är i genomsnitt längre i källtexten än i parallelltexterna, vilket tyder på en mer komplex syntax. Ytterligare ett tecken på komplex syntax är de förhållandevis många adverbialen i källtextens förvaltningsberättelse.

Adverbialens innebörd tyder i källtexten på en mer utredande framställningsform, medan adverbialen i parallelltexterna vittnar om mer beskrivande och utredande framställningsform.

Sammantaget pekar resultaten i den kontrastiva analysen på mer dynamik i källtexten med varierad och hypotaktisk meningsbyggnad och verbvariation, adverbialtäthet och stark berättarnärvaro. Parallelltexterna är i detta avseende mer statiska med parataktisk meningsbyggnad, lägre topikaliseringsgrad, verbupprepning, färre adverbial och mindre berättarnärvaro. En del av dessa karaktärsdrag i texterna kan tyda på olika textsortkonventioner, en sorts textuell tradition som skiljer sig mellan målspråks- och källspråkskultur. Det gäller främst berättarperspektivet, det pedagogiska perspektivet och framställningsformen.

Den övergripande översättningsmetoden utgår ifrån ett funktionellt perspektiv och tar fasta på teorier av Newmark (1998) och Schreiber (1999). Således tillämpas en semantisk eller källspråksorienterad översättningsmetod i textdelar med obligations- och kontaktfunktion, medan en kommunikativ eller målspråksorienterad översättningsmetod används i textdelar med informations- och appellfunktion.

Översättningsmetoden och de kommunikativa textfunktionerna används sedan tillsammans med resultatet i den kontrastiva analysen som grund för den översättningsstrategi som tillämpas för varje konkret översättningsproblem.

Bland översättningsproblemen kan nämnas fackspråkliga termers ekvivalens, långa sammansättningar, adjektiv med klassificerande funktion, utvidgade attribut, fundamentlängd och topikalisering, verbvariation, adverbialtäthet, berättarperspektiv och läsartillvändning. Många av dessa problem uppmärksammades just genom den kontrastiva analysen. De fackspråkliga termerna krävde en särskild undersökning, vars resultat presenteras i en termlista med lösningsförslag (Bilaga 3). Denna skall läsas som en arbetslista, inte som en vetenskaplig undersökning.

Till översättningen bifogas även en löpande kommentar där mina val av lösningar kommenteras enskilt.

7. SLUTDISKUSSION

En förhoppning med detta arbete är att visa på parallelltexternas betydelse för översättningar som ska smälta in i målspråkskulturen. Utan parallelltextanalysen hade jag antagligen inte uppmärksammat flera av skillnaderna mellan källtexten och svenska årsredovisningar. Jag tror att en avsaknad av parallelltexter i översättningsarbetet riskerar att stjälpa syftet med måltexten och minska dess chanser att nå fram till avsedd målgrupp. När det gäller termer finns en risk att varje översättare gör alltför många pragmatiska översättningar, som visserligen förmedlar adekvat innehåll men som också leder till en onödigt stor termflora. Termer och begrepp blir därmed svåra att ta till sig för den som vill sätta sig in i ämnet. Materialet till detta arbete är inte tillräckligt stort för att man ska kunna dra några säkra slutsatser, men det kan förhoppningsvis leda vidare till fler och fördjupade kontrastiva undersökningar inom detta fackområde.

8. ZUSAMMENFASSUNG

Fokus in dieser Arbeit liegt auf verschiedene Schwierigkeiten bei der Übersetzung vom Konzernbericht *Commerzbank 2003* aus dem Deutschen ins Schwedische. Die Zielsetzung ist erstens, diese Schwierigkeiten zu beschreiben und dafür zielgerichtete Übersetzungsstrategien zu liefern, zweitens durch eine kontrastive Textanalyse, die übersetzungsrelevanten textuellen und kontextuellen Merkmale des deutschen beziehungsweise schwedischen Jahresberichts zu beobachten und zu beschreiben.

Der methodische Leitfaden der Arbeit orientiert sich an der Textsorte sowohl als an den kommunikativen Textfunktionen als Ausgangspunkt der Übersetzung. Hier werden vor allem die Theorien von Brinker, Newmark und Schreiber angewendet. Als Grundlage für die kontrastive Textanalyse dienen Parallelltexte zum deutschen Ausgangstext. Diese sind in erster Linie zwei Jahresberichte von den folgenden schwedischen Banken: Skandinaviska Enskilda Banken 2003 (SEB) und Svenska Handelsbanken 2004 (SHB). Außerdem werden auch weitere deutsche und schwedische Jahresberichte als Referenzmaterial benutzt.

Die Textsorte Jahresbericht wird als Mischtext betrachtet. Denn sie besteht in sich aus verschiedenen Textsorten wie Brief, Werbetext, Bericht und juristischem Text. Unter den von Brinker (1992) benannten kommunikativen Textfunktionen sind in diesem Text die folgenden vier repräsentiert: Informationsfunktion (Bericht), Appellfunktion (Werbetext und Brief), Kontaktfunktion (Brief) und Obligationsfunktion (juristischem Text).

Durch die kontrastive Textanalyse ergeben sich einige übersetzungsrelevante Unterschiede zwischen dem Ausgangstext und den beiden schwedischen Parallelltexten. Diese betreffen sowohl Erzählerperspektive und Leserzuwendung als auch Satzlänge, Fundamente, den Gebrauch von Verben,

Verbalsubstantiven, Partizipformen und adverbialen Bestimmungen. Es ist anzunehmen, daß vor allem die Erzählerperspektive, die Leserzuwendung und möglicherweise auch der Gebrauch von Verben und adverbiale Bestimmungen textsortenspezifische Konventionen ausmachen.

Bei der Übersetzungsarbeit stellt jeder von den oben erwähnten Unterschieden ein Übersetzungsproblem dar. Außerdem zeigen sich noch einige allgemeine Schwierigkeiten, die häufig bei Übersetzungen aus dem Deutschen ins Schwedische auftreten, z.B. ergänzte Attribute, adjektivische Zusammensetzungen mit einem Substantiv als erstes Glied. Zahlreiche Fachtermini, Falsche Freunde sowie die Appellfunktion der Werbetexte bieten noch ein paar Übersetzungsschwierigkeiten, die als textspezifisch anzusehen sind.

Die Lösungen der oben genannten Übersetzungsprobleme gründen sich weitgehend auf die kommunikativen Textfunktionen sowie auf die Ergebnisse der kontrastiven Analyse. Weiter dienen die Empfehlungen von Magnusson (1987) und Snell-Hornby et.al. (1999) als wichtige Übersetzungshilfsmittel.

Der übersetzte Text wird teilweise auch laufend kommentiert. Übersetzung und laufende Kommentar sind zusammen mit dem Ausgangstext als Anhang zu finden.

9. KÄLLFÖRTECKNING

Material

- Commerzbank. *Geschäftsbericht 2003*. Frankfurt am Main.
Commerzbank. *Annual Report 2003*. Frankfurt am Main.
Deutsche Bank. *Geschäftsbericht 2003*. Frankfurt am Main.
Dresdner Bank. *Geschäftsbericht 2003*. Frankfurt am Main.
Handelsbanken. *Årsredovisning 2004*. Stockholm.
Nordea. *Årsredovisning 2004*. www.nordea.se.
Föreningssparbanken. *Årsredovisning 2004*. www.fsb.se.
Skandinaviska Enskilda Banken. *Årsredovisning 2003*. Stockholm.

Referenser

- Andersson, Sven-Gunnar, Margareta Brandt, Ingemar Persson & Inger Rosengren. 2002. *Tysk syntax för universitetsnivå*. Lund: Studentlitteratur.
- Brinker, Klaus. 1992. *Linguistische Textanalyse: eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden*. Berlin: Erich Schmidt.
- Göpferich, Susanne. 1999. "Parallelltexte" I: Snell-Hornby, Mary, Hans C. Hönic, Paul Kußmaul & Peter A. Schmitt (red.). *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg Verlag. s. 184-186.
- Hansen, Gyde. 1995. *Einführung in das Übersetzen*. Köpenhamn.
- Hellspång, Lennart & Per Ledin. 1997. *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmström, Nancy. 1998. *Företagsekonomi. Från begrepp till beslut*. Stockholm: Bonniers.
- Kupsch-Losereit, Sigrid. 1999. "Vertragstexte" I: Snell-Hornby, Mary, Hans C. Hönic, Paul Kußmaul & Peter A. Schmitt (red.). *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg Verlag. s. 228-230.
- Ledin, Per. 1981. *Räknelära i stilistik*. Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för nordiska språk.
- Lundén, Björn & Gunnar Ohlsson. 2003. *Bokslutsanalys*. Näsviken: Björn Lundén Information AB.
- Magnusson, Gunnar. 1987. *Från tyska till svenska. Översättningsproblem i sakprosa*. Malmö: Liber.
- Melin, Lars. 2004. *Corporate Bullshit: Om språket mitt i city*. Stockholm: Svenska Förlaget.
- Nordman, Marianne. 1992. *Svenskt fackspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Schreiber, Michael. 1999. "Übersetzungstypen und Übersetzungsverfahren" I: Snell-Hornby, Mary, Hans C. Hönic, Paul Kußmaul & Peter A. Schmitt (red.). *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg Verlag. s. 151-154.
- Smith, Dag. 1997/2000. *Redovisningens språk*. Lund: Studentlitteratur.

- Smith, Veronica. 1999. : Snell-Hornby, Mary, Hans C. Höning, Paul Kußmaul & Peter A. Schmitt (red.). *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg Verlag.
- Snell-Hornby, Mary, Hans C. Höning, Paul Kußmaul & Peter A. Schmitt (red.). 1998/1999. *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg Verlag.
- Thorell, Olof. 1973/1987. *Svensk grammatik*. Stockholm: Esselte.

Övrig använd litteratur

- Ashauer, Günter. 1994. *Grundwissen Wirtschaft*. Stuttgart: Ernst Klett Verlag AG.
- Duden Deutsches Fremdwörterbuch*. 2000. Mannheim: Dudenverlag.
- Duden Deutsches Universalwörterbuch*. 1989. Mannheim: Dudenverlag.
- Engelsk-svensk ordbok*. ... Stockholm: Norstedts.
- Gabler-Wirtschafts-Lexikon*. 1997. Wiesbaden: Gabler Verlag.
- Englund Dimitrova, Birgitta. 2002 (2:a uppl.). *Examensarbetet på översättarutbildningen. Några tips för studerande*. Stockholm: Stockholms universitet, Tolk- och översättarinstitutet.
- Handelsgesetzbuch* på Internet: www.handelsgesetzbuch.de.
- Inghult, Göran. 1980. *Tysk ordbildning*. Stockholm: Esselte.
- Marell, Anders. 1994. *Kommentarer till Grundwissen Wirtschaft av Günter Ashauer*. Kalmar.
- Nationalencyklopedin
- Snell-Hornby, Mary (utg.). 1986. *Übersetzungswissenschaft. Eine Neuorientierung*. Tübingen: Francke Verlag.
- Stedje, Astrid. 1989. *Deutsche Sprache gestern und heute*. München: Wilhelm Fink Verlag GmbH & Co. KG.
- Svenskt språkbruk*. 2003. Stockholm: Svenska språknämnden och Norstedts Ordbok.
- Tysk-svensk ordbok*. 1980/1983. Stockholm: Esselte.

Övriga källor

- Sjätte AP-fondens ordlista <http://www.apfond6.se/index2.htm>
- Björn Lundén Information AB: *Ekonomisk uppslagsbok*
<http://www.blinfo.se/boksidor/eob/sok.gml?id=1587&term=R&limit=500>
- TM Börsenverlag Lexikon <http://www.boersenverlag.de/wissen/lexikon>
- Betriebswirtschaftsforums nätordlista <http://www.betriebswirtschaftsforum.de/glossar>
- Commerzbank's hemsida <http://www.commerzbank.de>
- Dagens industri <http://www.di.se>
- Europeiska unionens officiella tidning nr C 245 (11/10/2003 s.0003-0034)
[http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC1011\(01\):SV:HTML](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC1011(01):SV:HTML)
- Ericssons årsredovisning 2003
- Ekonomistyrningsverkets hemsida www.esv.se
- FAZ-NET Börsenlexikon <http://boersenlexikon.faz.net/>

Finansinspektionens författningssamling

http://www.fi.se/upload/30_Regler/10_FFFS/2003/FFFS0304.pdf

Föreningsparbankens hemsida <http://www.fsb.se>

Företagarguiden <http://foretagarguiden.nutek.se/sb/d/343/a/1227>

Rechtsprechung der Kündigungsgesetz på <http://www.soliserv.de>

Nordeas hemsida, Investor Relations

<http://www.nordea.com/sitemod/default/index.aspx?pid=53802>

SEB:s hemsida <http://www.seb.se>

Svensk författningssamling på www.notisum.se

Statens pensionsverks hemsida <http://www.spv.se>

Wikipedia <http://de.wikipedia.org>

Wirtschaftslexikon24.net <http://www.wirtschaftslexikon24.net>

BILAGA 1: KÄLLTEXT OCH ÖVERSÄTTNING
(Källtext saknas här.)

/idéer i framkant/ (1)

ELLER: HUR NÅR VI FRAM MED VÅRT BUDSKAP?

I bankbranschen utkämpas slaget om marknaden (2) först och främst på det emotionella planet. Men hur får vi kunderna att känna större tilltro till oss än till andra banker? Hur ska vi positionera oss?

Vi (3) har gjort en bred enkät bland olika målgrupper i Tyskland, Frankrike och Italien och identifierat två viktiga faktorer som skiljer oss från konkurrenterna: Nöjdheten bland våra kunder är jämförelsevis hög. Bland icke-kunder råder uppfattningen att vi är mer flexibla, mer kreativa och agerar snabbare än våra konkurrenter, eftersom vi är en "liten" storbank.

Det leder till följande positioneringsstrategi:

"Commerzbank är den kreativa storbanken. Med en interaktiv relation till kunder och partner erbjuder Commerzbank finansiella tjänster av högsta klass." Detta är utgångspunkten i all vår reklam.(4) Ledordet "kreativitet" skiljer oss från konkurrenterna och är samtidigt en utfästelse.

Allt detta rymms i vår slogan "idéer i framkant". Den fungerar som "tillspetsad översättning" av vad som förväntas av oss. På samma gång är den vår inbjudan (5) till kreativt samarbete med kunden. Den gör banken mer attraktiv, mer sympatisk och den väcker en nyfikenhet på tjänsterna. Den är motiverande för våra medarbetare och uppmanar dem också att tänka kreativt.

När vår slogan görs om till reklam tar vi hänsyn till de olika målgrupperna, men de blir tilltalade med samma grundton: Mycket som är självklart för Commerzbank hör inte alls till det vanliga för andra. Commerzbank har ovanligt enkla lösningar på problem som verkar komplicerade. Vår marknadsföring sätter fingret på problemet och presenterar en övertygande, målgruppsorienterad lösning.

Våra reklambilder, varav några lagts in i denna årsredovisning, visar hela tiden människor i situationer och berättar hela historier i samspel med rubriken. Spännande, ovanligt, överraskande och uppseende-väckande, men alltid tätt intill temat. Vi står för flexibilitet och idériedom i bemötandet av våra kunder och deras önskemål. Det medvetna valet av färg, kontrast och skärpa får verkligheten att se vackrare och mer uttrycksfull ut än den egentligen är. Det lilla blir större och det vanliga ovanligare. Kampanjen ska synas, den ska också vara polariserande och skapa nyfikenhet på Commerzbank. För vi har idéer i framkant, och de för våra kunder framåt

I

Bästa aktieägare, (6)

Commerzbank har blivit en bättre bank. Steg för steg har vi kommit en bit längre på vägen tillbaka till tillfredsställande lönsamhet. Naturligtvis har vi för den skull inte lämnat kunder och medarbetare därhän (7). De är tvärtom en förutsättning för vår framgång på lång sikt. Vi vill vara en högpresterande, trovärdig och tillförlitlig partner i ekonomiska frågor för alla, för hela samhället.

Uppsägningen per den 31 december 2004 av företagsavtalet som gällde tjänstepension grundad på den senaste nettolönen fick, med största förståelse för besvikelsen bland berörda medarbetare, ett delvis mycket polemiskt och mestadels icke sakkunnigt bemötande från allmänheten. Vi gick inte ut tillräckligt tydligt med att det framför allt handlade om att göra (10) tjänstepensionerna kalkylerbara och bevara dem för framtida generationer.

Samtidigt kunde vi internt (8) föra sakliga och konstruktiva förhandlingar. Vi är tacksamma för att *Betriebsrat*² och företrädare för anställda med chefsbefattningar försöker finna en rimlig lösning tillsammans med oss. Redan i mitten av februari kom vi och vårt centrala *Betriebsrat* överens om hörnstenarna för en ny avgiftsbaserad tjänstepension. Senast vid halvårsskiftet ska vi ha enats om detaljerna.

II

² (ung. 'företagsråd') Samling representanter som enligt lag väljs av de anställda som företrädare för arbetstagarnas intressen, för medbestämmande i företaget och för att försvara arbetstagarnas ekonomiska och sociala intressen gentemot arbetsgivaren. [övers.anm.]

I och med detta visar vi att vi erkänner tjänstepensionen som en allt viktigare pelare i det tyska pensionssystemet. Det är dock ett ovillkorligt krav från företagen att de framtida kostnaderna, som är en del av lönebikostnaderna, förblir tydligt kalkylerbara och hålls inom rimliga ramar.

Däremot var vi desto snabbare och bättre (9) på att övertyga med resultaten av vår smärtsamma omstruktureringsfas som inleddes i mitten av 2001. Efter det att den tillgängliga kapaciteten (10) anpassats till den minskade efterfrågan på banktjänster, öppnar sig nu åter ett utrymme (11) för tillväxt som vi kommer att utnyttja (10). Ett exempel på detta är köpet av SchmidtBanks kontorsverksamhet, som avtalades för en kort tid sedan. Därigenom ökar vi inte bara vår kundkrets med cirka tio procent, utan vi stärker också vår närvaro i en region där Commerzbank hittills (10) varit svagt representerad.

Vår kapitalbas är tillräckligt stark för att medge ytterligare köp eller organisk tillväxt. Begränsningarna orsakas snarare av den tyska bankmarknadens rigida "trepelarstruktur". Det kan ännu inte förutses om och när politikerna är beredda att reformera denna, enligt vår uppfattning förlegade, modell som är unik för moderna industriländer. Men den internationella kritiken från EU-kommissionen i Bryssel och Internationella valutafonden (12) i Washington har uppenbarligen lett till nytänkande, likaså Stralsunds stadsparlaments försök att sälja den lokala sparbanken där.

Commerzbank har i alla fall gått igenom en hälsokur (13) och är nu på väg att bli förstahandsval bland privatkunder i Tyskland. Vi uppmärksammar små och medelstora företag intensivt, för även i detta segment vill vi vara "nummer ett" i Tyskland. Och för europeiska storföretag och multinationella koncerner vill vi vara en intressant samarbetspartner. Visst är det anspråksfulla mål, som bara kan nås genom bästa tänkbara service, utmärkta produkter och engagerade medarbetare, men icke desto mindre betraktar vi dem som realistiska mål.

Steg för steg kommer vi att nå framgångar som för våra aktieägare visar sig genom stigande aktiekurser och aktieutdelningar i samband med bankens ökande lönsamhet.

Vårt internationella etableringsnät har stått i fokus de senaste åren och konsekvent byggts om med hänsyn till de strukturer som krävs på lång sikt. I synnerhet i Förenta staterna har vi varit påtagligt framgångsrika och lönsamma i flera decennier. Även i Mellan- och Östeuropa har vi ett nät av filialer och dotterföretag, som är etablerade på marknaden och ger oss ett ypperligt utgångsläge när EU utvidgas österut. Vi hoppas på fortsatt stark tillväxt för detta affärsområde i samband med unionens utvidgning i maj i år.

I flera år (14) har det förts en bred offentlig diskussion med spekulationer huruvida Commerzbank skulle vara för liten för att överleva på egen hand. Men storlek är relativt, och vem kan säga säkert vad som är den optimala storleken på en bank?

Vi (15) har drygt 6,8 miljarder kunder i koncernen. För liten? Våra affärsvolymerna ligger på omkring 380 miljarder euro. För lite? Summan av tysk export och import blev nästan 1 200 miljarder euro under 2003, och av detta passerade cirka 16 procent genom Commerzbanks räkenskapsböcker. För liten? Det är klart att frågan inte kan besvaras med sådana siffror. Snarare bör man fråga sig om vi på lång sikt kommer att vara i stånd att nå en vettig, marknadsmässig avkastning på det egna kapitalet i Commerzbank. Det har vi som mål att bevisa till år 2005. Grunden är lagd, och därför blickar vi nu med tilltro och självförtroende in i en självständig och oberoende framtid för Commerzbank. Det är vi skyldiga våra kunder, våra medarbetare och våra aktieägare.

Likväl är det ledningens plikt att granska olika alternativ i den konsolideringsprocess som pågår på de tyska och europeiska finansmarknaderna. Teoretiskt sett är möjligheterna många, men i praktiken finns det långt färre lösningar. Vi kommer även i fortsättningen att undersöka alla realistiska möjligheter, men det förblir vårt ansvar att välja rätt väg. Slutligen måste Ni, våra aktieägare, bestämma Er hur nöjda Ni är (15 b) med Era placeringar i Commerzbanks aktier.

Vi vet inte vilka möjligheter som öppnar sig för oss i framtiden. Men vi är tillräckligt självsäkra och starka för att kunna spela en aktiv roll i den europeiska konkurrensen.

Jag hoppas att jag får hälsa många av Er välkomna vid vår bolagsstämma den 12 maj i Jahrhunderthalle Frankfurt. Då kommer jag även att presentera första kvartalsrapporten 2004 för er.

Med vänlig hälsning

[Herr Klaus-Peter Müller]

V

koncernöversikt

Växande tillförsikt i världsekonomin

I-ländernas expansiva penningpolitik med extremt låga räntor ledde under 2003 till bättre förutsättningar för tillväxt i hela världen. Det var återigen USA som gick i täten (16) med fortsatt starka penningpolitiska impulser i form av massiva skattesänkningar och statliga utgiftsprogram. Men tecken på återhämtning syns även i de dynamiska asiatiska ekonomierna, där Kina får en nyckelroll som regionens draglok (17). I och med detta är första byggstenen lagd för ökad tillväxttakt i världsekonomin i år. Commerzbank räknar med en reell tillväxt på 4,6 procent. Världshandeln väntas öka betydligt mer.

Jämfört med detta var den ekonomiska utvecklingen i Västeuropa blygsam, även om man vid halvårsskiftet kunde skönja att konjunkturen tog sig ur sin stagnation. Avgörande var utvecklingen i Tyskland, där man sedan i somras på nytt kan urskilja en svag tillväxt efter första halvårets sjunkande BNP. Under det fjärde kvartalet ökade också investeringarna för första gången på länge, framför allt tack vare den starka (18) exportefterfrågan. Det är troligt att den gynnsamma utvecklingen fortsätter i år, så att man ungefär vid halvårsskiftet 2004 också kan börja se konjunkturons positiva effekter på arbetsmarknaden.

På finansmarknaderna var det de historiskt låga räntorna tillsammans med förväntan om ekonomiskt uppsving som blåste nytt liv i framför allt aktiemarknaderna. Börsindex steg kraftigt världen över. DAX gick upp med 37 procent, vilket gjorde att de tyska börserna rent av fanns med bland årets mest framgångsrika börser. Om förhoppningarna om ett ekonomiskt uppsving för Tyskland uppfylls och regeringen inte ger vika i sina ansträngningar att genomdriva reformer, kommer villkoren att förbättras ytterligare för finansmarknaderna och därmed även för bankerna.

2003 präglad av värdereglering

Förra hösten fattade Commerzbank beslut om att befria koncernen från orealiserade förluster. Detta skapar för det första en förutsättning för att Commerzbanks avkastning ska stiga även på längre sikt. För det andra ger det Commerzbank ett bättre utgångsläge för att kunna spela en aktiv gestaltande roll vid eventuella förändringar i bankvärlden.

I linje med detta (19, 20) gjordes en värdereglering. De orealiserade förluster som fanns i värdepapper och andelar per den 30 september skrevs ned. Kurserna hade visserligen återhämtat sig sedan halvårsskiftet 2003, men de bokförda värdena på Commerzbanks börsnoterade andelar låg fortfarande över sina marknadsvärden. Detta innebar att det bokförda värdet på Commerzbanks börsnoterade andelar sänktes till marknadsmässigt värde. Sänkningen berörde både industriaktier och andelar (21) i finansiella företag som Mediobanca, Generali och Santander Central Hispano.

Övriga andelar skrevs ned till marknadsvärde (fair value). Det handlar främst om Eurohypo AG och om Jupiter, som är Commerzbanks dotterbolag för Asset Management i London. Inom Eurohypo hade förhållandena på marknaden och affärsplanerna förändrats så kraftigt sedan 2002 att det framstod som nödvändigt med en värdekorrigerings. Det är en åtgärd som hädanefter direkt påverkar Commerzbanks (22) resultaträkning. Räntekostnaderna minskar avsevärt, eftersom detta företag konsoliderats enligt kapitalandelsmetoden. Därmed avsätts även avskrivningar av de komponenter som värderas enligt IAS från räntenettet. Det minskade goodwillvärdet i Jupiter gynnar affärsområdet Commerzbank Asset Management, som är på väg tillbaka mot lönsamhet (23).

Värderegleringen kostade Commerzbank 2,3 md euro (24) och för med sig en stor förlust för räkenskapsåret 2003. Förlusten täcks genom överföring från överkursfond. I november genomfördes en nyemission utan teckningsrätt i syfte att kompensera för den minskade kapitalbasen. Nyemissionen tillförde 742 mn euro netto.

På det stora hela medför Commerzbanks värdereglering av värdepappersportföljen tydliga kostnadslättnader under innevarande år. Det beror på lägre goodwillavskrivningar och lägre refinansieringskostnader för Commerzbanks investeringar.

Koncernens balansomslutning på 382 md euro

Under 2003 minskade Commerzbankkoncernens balansomslutning med 9,6 % till 381,6 md euro. Den svaga dollarn bidrog med 12 md euro till nedgången. Commerzbank fortsatte konsekvent med sin strategi att selektivt reducera risktillgångarna (25), och dessa minskade med 12,1 % till 140,8 md euro.

"Utlåning till kreditinstitut" gick ned med 2,7 miljarder (Euro) till 51,7 md euro. "Utlåning till allmänheten" sjönk (26) med 10,1 miljarder (Euro) till 138,4 md euro.

"Andelar och värdepapper" ökade sammanlagt med 3,9 % till 87,8 md euro. Här var det främst "Obligationer och andra värdepapper med fast ränta" som stod för ökningen (26). "Andelar i intresseföretag" minskade däremot med 35,8 %. Nedgången är en följd dels av att goodwill i Eurohypo skrevs ned, dels av att Commerzbanks innehav i Korea Exchange Bank (KEB) (27) överfördes till "Andelar". Under årets fjärde kvartal sålde Commerzbank delar av sitt innehav i KEB. Samtidigt genomförde KEB en nyemission (28), i vilken Commerzbank inte tecknade några nya aktier. I och med detta minskade Commerzbanks andel från 32,6 % till 14,8 %. Som en följd av denna transaktion konsolideras KEB inte längre med kapitalandelsmetoden.

På skuldsidan i balansräkningen sjönk "Skulder till kreditinstitut" med 19,7 md euro till 95,2 md euro och "Emitterade värdepapper" med 8,7 miljarder till 84,0 md euro. Men in- och upplåning från allmänheten ökade däremot med (29) 4,3 md euro till 100,0 md euro. Insättningar på sparkonton växte något med 200 mn euro, men insättningar på fasträntekonton stod för den största ökningen med 2,9 md euro. En bidragande orsak var också de attraktiva räntorna, som både moderföretaget Commerzbank AG och comdirect bank AG införde för att locka nya kunder.

Det egna kapitalet något högre

Vid årets slut redovisade Commerzbank 9,1 md euro i eget kapital (30) jämfört med 8,8 md euro året dessförinnan. Kapitaltäckningen är fortfarande tillfredsställande: Primärkapitalrelationen låg kvar på samma nivå som förra året 7,3 %, och kapitaltäckningsgraden steg till 13,0 %. Uppskrivningsfonden växte från -769 mn euro i slutet av 2002 till nuvarande 1 240 mn euro i samband med nedskrivningen av orealiserade förluster.

Tydlig förbättring av det operativa resultatet

Commerzbanks krafttag framför allt på kostnadssidan bar frukt under det gångna året: Jämfört med förra årets 192 mn euro lyckades Commerzbank under 2003 nå ett operativt resultat på 559 mn euro.

Räntenettet bidrog emellertid inte till resultatförbättringen utan sjönk med 11,4 % till 2,8 md euro. Vid sidan av den svaga dollarn och de uteblivna ränteintäkterna i Rheinhyp (cirka 220 mn euro) märktes också att man fortsatt minska risktillgångarna. Visserligen kunde Commerzbank AG fortsätta att höja marginalerna under 2003, men det räckte inte för att kompensera för volymnedgången.

Reserven för befarade kreditförluster (31) sjönk med nästan 240 mn euro år 2002. Vid årets början utgick vi fortfarande från 1,2 md euro, men förbrukningen blev 1 084 mn euro. Detta trots att läget i ekonomin var fortsatt ansträngt och att antalet insolvenser steg ännu mer. Det minskade behovet av värdekorrigeringar (32) har sin förklaring i att Commerzbanks riskhantering förbättrades ytterligare, och då särskilt genom reduceringen av engagemang förknippade med exceptionellt stora risker för banken. Dessutom minskade Commerzbank konsekvent de varaktigt osäkra fordringarna. Därigenom har Commerzbank varit förskonat från ett antal stora fall av insolvens.

En turnaround lyckades också i provisionsnettot, som steg något till 2,14 md euro efter att ha sjunkit de senaste två åren. Commerzbank drog framför allt nytta av det gynnsamma klimatet på värdepappersmarknaderna efter halvårsskiftet, och detta gav tillväxt både i utlandsaffärerna och betalningsverksamheten.

Även tradingnettot var bättre än förra året och steg med 35,5% till 737 mn euro. Commerzbank kunde dra nytta av sin styrka i aktiehandeln, som stärktes ytterligare av den begynnande återhämtningen på marknaderna.

Resultatet av andelar och värdepapper (available-for-sale) blev en vinst på 291 mn euro, som kan jämföras med förra årets förlust på 11 mn euro. Bland annat såldes Commerzbanks andelar i Buderus och T-Online. De nedskrivningar som behövdes var av mycket ringa omfattning efter den värdejustering som genomfördes hösten 2003.

Resultatet av övriga kostnader och intäkter var 174 mn euro. Det härrör i första hand från avsättningar till och upplösningar av reserver samt kostnader och intäkter från byggnadsarbeten och arkitekttjänster. På grund av avkonsolideringen av Rheinhyp var vinsten i denna post avsevärt högre år 2002.

corporate & investment banking

Affärsområdet "Corporate und Investment Banking" omfattar företags- och institutionskunder samt de produkt- och handelssegment som vänder sig till dessa kundgrupper.

Strategiskt sett betyder den konsekventa utbyggnaden av affärer med de framgångsrika små och medelstora företagen i Tyskland fortfarande oerhört mycket för Commerzbank. Målet är att bli Tysklands bästa rikstäckande bank för små och medelstora företag. Samtidigt vill Commerzbank vara förstahandspartner med hög lösningskompetens för sina storkunder och för multinationella företag.

Corporate banking

(33) För tredje året i rad präglades den tyska ekonomin av stagnation, och antalet företagsinsolvenser fortsatte att stiga. Det innebar fortsatt hårda villkor för affärsområdet företagskunder under 2003. Framför allt märktes det på en fortsatt svag efterfrågan på finansiering, som i Commerzbank visade sig genom minskad utlåning till storföretag och multinationella företag. Avsättningar för osäkra fordringar ligger visserligen fortfarande kvar på en hög nivå, men nedskrivningarna i kreditverksamheten kunde sänkas med mer än en femtedel, inte minst tack vare bankens erkänt effektiva och moderna system för riskhantering.

Det har hög prioritet (34) för banken att prisbildningen ligger i nivå med risken. Detta kommer ändå att bli obligatoriskt senast när reglerna i Basel II (35) börjar gälla. Företagskrediterna har dock fortfarande för små marginaler för att bära sin egen risk. Parallellt med detta arbete försöker banken sälja fler andra banktjänster genom utökad 'cross selling' och intensifiera dialogen med kunderna.

Lånekampanj för små och medelstora företag

Våren 2003 (36) inledde Commerzbank en lånekampanj riktad till små och medelstora företag. Kampanjen hade som mål att understryka bankens inriktning på denna kundgrupp. Många gånger har de privata bankerna blivit ensidigt anklagade för att dra ned på kreditgivningen till små och medelstora företag. Kampanjen var också ett svar på den kritiken. Som ett första steg avsattes ytterligare en miljard euro av egna medel. Därefter kunde banken ingå avtal med *Kreditanstalt für Wiederaufbau*, om ett globalt lån på 50 mn euro för finansiering av de små och medelstora företagens investeringsprojekt. Dessutom ställde Commerzbank - för första gången på regional nivå - mer än 250 mn euro tillförogande i ett globalt lån med L-Bank Baden-Württemberg speciellt för företag i denna delstat. Ett tredje globalt lån på över 100 mn euro tecknades genom LFA Förderbank Bayern. Refinansieringsfördelarna med dessa globala lån överläter Commerzbank till låntagarna i de små och medelstora företagen. I lånekampanjen ställde banken totalt nästan 2 md euro till förfogande för nya små och medelstora företag. Därmed kunde Commerzbank hålla utlåningen till små och medelstora företag uppe i motsats till den allmänna trenden. Detta utgör en tydlig kontrast till den populära diskussionen om kreditåtstramning.

För att förbättra kreditvärdigheten hos små och medelstora företag och skapa större transparens stärktes bankens rådgivning med inriktning på kreditvärdering. Efterfrågan på produkten "rating:coach" blev förvånansvärt stor. Hittills har denna mycket individbaserade rådgivningstjänst sålts till mer än 200 kunder (37).

Dynamisk expansion av den offentliga kundsektorn

Vid sidan om de traditionella företagskunderna tillkommer i allt högre grad institutioner i den offentliga sektorn som självständiga målgrupper för Corporate Banking. Det gäller särskilt myndigheter på lokal och regional nivå, nämligen "koncernen Allmännyttan", som har en finansiell särprägel och ofta driver många egna företag.

I centrum för verksamheten står oftast krediter till allmännyttiga företag, och denna verksamhet utvecklades positivt. Så blev Commerzbank 2003 återigen marknadsledande i försäljning av krediter inom ramen för EIB:s globala lån. Men banken (38) har också med framgång försett socialförsäkringsinstitutioner, lokala vatten- och energiförsörjningsföretag och återvinningsföretag samt hälso- och sjukvården med finansiella lösningar. Derivatinstrument för hantering av ränterisker har också mött stor efterfrågan. Företag och institutioner (39) drog nytta av den fortsatt låga räntan både till finansiering av nya investeringar och sänkta räntekostnader på befintliga lån.

Rådgivning till allmännyttiga företag, som t.ex. vatten- och energiförsörjningsföretag, får en fortsatt viktig roll. Organisations- och kreditvärderingsfrågor står i förgrunden med anledning av trenden mot mer konkurrens och utökad avreglering. På området kommunala investeringar har Commerzbank nu tagit fram den nya fonden "KommunalCorent", en särskild blandfond med aktier och obligationer som värdesäkring, och den har lyckats bra.

Förbättringar i företagens kundportaler

Det senaste året har de båda portalerna för Commerzbanks företagskunder utökats med fler funktioner, vilket har gjort det lättare att nå banken på elektronisk väg. Exempelvis finns det nu även möjlighet att handla med terminer på portalen för små och medelstora företag. För närvarande används portalen "companydirect" regelbundet av mer än 22 000 av bankens företagskunder. Det är nära hälften av den relevanta målgruppen.

Även i "companyworld", internetportalen för större företag, integrerades fler moduler och funktioner. Dessa gör det lättare med massbetalningar via Internet och utlandshandel med dokumentinkasso och underlättar internationella betalningar. Commerzbank har också som mål att introducera nya applikationer i portalerna, och därigenom skapa fler finansiella tillämpningsområden och bättre överblick över dagens affärer för företagskunderna.

Nya fonder för sparande

Commerzbank har beslutat inleda ett nära samarbete med amerikanska SEI Investments Company för att kunna erbjuda nya attraktiva investeringsmöjligheter till små och medelstora företag och mindre institutionella investerare. Snart kan kunderna dra nytta av två multimanagersfonder med oberoende urval och kontroll genom ett av världens ledande företag på området investeringsrådgivning. Därmed får de tillgång till de bästa förvaltarna på alla relevanta

marknader och placeringsmodeller. Genom samarbetet med SEI Investments får investerarna se märkbart bättre utveckling av företagets medel, särskilt på medellång och lång sikt.

Commerzbank är först i Tyskland med en manager-of-manager-plattform på bred basis i ett så exklusivt samarbetsavtal.

Mezzaniner mot svaghet i eget kapital

Commerzbanks nya initiativ "Mezzanine für den Mittelstand" (mezzaniner för små och medelstora företag) ska attackera ett grundproblem i tyska små och medelstora företag: den alltför låga kapitaltäckningsgraden. Med mezzaniner som finansieringsform visar banken förtroende för kundernas framtid. De erhåller då det garantikapital som krävs för att förverkliga planer på investering och behöver inte inskränka företagets beslutsutrymme (40). Mezzaninerna erbjuds genom Commerzbanks dotterbolag Commerz Beteiligungsgescheft och har en genomsnittlig löptid på mellan fem och tio år.

Målsättning: fler små och medelstora företag

Corporate Banking är inriktat på expansion även under innevarande verksamhetsår. Målsättningen är att vinna nya kunder främst inom små och medelstora företag och öka andelen bundna konton från nuvarande 39 procent. De fyra centra för Financial Engineering (41) som inrättades under 2002 spelar här en viktig roll. Dessa ska stödja bankens lokala rådgivare för företagskunder med kvalificerade och strukturerade Corporate Finance-produkter. Commerzbank kommer att satsa stort på att försöka skapa innovativa lösningar för små och medelstora företag. Det sker genom en utökning av det attraktiva utbudet kring områdena ränte-, valuta- och likviditetsriskkontroll samt transaktions- och kontanthantering och finansiering av internationell handel. Kampanjen för små och medelstora företag ska samtidigt bidra till att förbättra den totala lönsamheten inom affärsområdet företagskunder.

"Move to the Top"

Med början 2004 kommer hela Corporate Banking att omstruktureras. Det sker genom "Move to the Top" som är bankens nya projekt för företagskunder. I förgrunden av omstruktureringen står en klar differentiering av rådgivningen till bankens viktigaste målgrupper: Det gäller dels kundkontakten med små och medelstora företag vid Commerzbanks 20 regionhuvudkontor, som samlar över 150 lokala kontor, dels för de centra som är specialiserade på storkunder och finns i handelsstäderna Hamburg, Düsseldorf, Frankfurt, Stuttgart och München. Commerzbank håller fast vid det uppskattade konceptet om globala kundrelationer, som går ut på att kontakten med omkring 100 utvalda multinationella koncerner sköts från huvudkontoret. Med denna konsekventa målgruppsorientering kommer banken att ytterligare förbättra sitt redan utmärkta konkurrensläge.

För att stödja detta kundsegment har två nya produktområden bildats: "Interest, Currency & Liquidity Management" (ICLM) och "Trade Finance & Transaction Services" (TFTS). De leds av experter på problemlösning av exempelvis ränte- och valutarisker eller komplexa lösningar på området kontant- och transaktionshantering. Koordinationen av bankens samlade affärsrelation med kunderna har utvärderats med gott resultat och kommer att utvecklas fortlöpande med hjälp av en kvalificerad

Relationship Manager. Med denna nya struktur vill Commerzbank framför allt skapa uthålliga tillväxtimpulser för små och medelstora företag och intensifiera engagemanget med storkunderna.

Commerzbanks medarbetare

Det ekonomiska läget är fortfarande besvärligt (42), och Commerzbank har därför som mål att minska de allmänna administrationskostnaderna med knappt 700 mn euro till totalt 4,5 md euro fram till slutet av 2004. Detta krävde (44) under året ytterligare en personalneddragning med 3 100 heltidstjänster. Denna gång var det främst huvudkontoret och utlandsfilialerna (43) som drabbades. Banken genomförde även omfattande besparingar på övriga administrationskostnader (44) och smärtsamma nedskärningar av ersättningar och förmåner.

Under 2003 nåddes målet, och antalet heltidstjänster i Commerzbankkoncernen minskades från 34 336 till 27 630 mellan juni 2001 och slutet på 2003. Detta innebar en neddragning med mer än 6 700 tjänster som man hittills kunnat genomföra praktiskt taget utan uppsägningar (45). Under 2004 återstår en personalneddragning i koncernen på knappt 700 tjänster. Sett utifrån dagsläget kommer detta att kunna ske planenligt.

Tjänstepensioner

Som en ytterligare åtgärd för att reducera personalkostnaderna sade styrelsen per den 31 december 2004 upp den så kallade 'bankpensionen', ett avtal om tjänstepension med tjänstepensionskassorna. För bankens ledning var detta ett svårt beslut att fatta, men åtgärden var av ekonomiska skäl oundviklig. Det uppsagda avtalet rörde enbart bankpensionen, bankens egna pensionssystem. Det påverkade inte de anställdas förmåner genom branschens tjänstepensionssystem, Bankenversicherungsverein (BVV), som utgör en mycket viktigare pelare för Commerzbanks tjänstepensioner.

På uppmaning av det centrala så kallade *Betriebsrat*³ förklarade Commerzbank redan i slutet av januari 2004 att man var redo att förhandla om ett nytt system för tjänstepension. En förutsättning var dock att man eliminerade de risker som var förenade med det gamla avtalet.

De tidigare pensionssystemen var baserade på slutlönen och innehöll mycket omfattande icke-kalkylerbara risker, som hade blivit ekonomiskt ohållbara och oförsvarliga för banken. Det är främst förändrade externa faktorer, som sjunkande bidrag från *Bundesversicherungsanstalt für Angestellte* och skattemässiga ändringar, som gör att bankens sociala avgifter ökar. Med hänsyn till den hårda konkurrens Commerzbank verkar i, och mot bakgrund av de medel- och långfristiga perspektiven, måste kostnaderna för tjänstepension ovillkorligen vara kalkylerbara. I det hittillsvarande systemet var detta inte möjligt.

I mitten av februari enades ledningen och det centrala driftsrådet om hörnstenarna i ett nytt tjänstepensionssystem. De tre befintliga avtalen om bankpension ska ersättas med ett enhetligt avgiftsbaserat avtal. Detaljförhandlingarna ska börja i slutet av februari och avslutas senast i slutet av juni 2004.

³ (ung. 'företagsråd') Samling representanter som enligt lag väljs av de anställda som företrädare för arbetstagarnas intressen, för medbestämmande i företaget och för att försvara arbetstagarnas ekonomiska och sociala intressen gentemot arbetsgivaren. [övers. anm.]

Fakta om Commerzbanks personal *)

	2003	2002	Förändring i %
Totalt antal anställda koncernen¹⁾			
Fast anställda koncernen²⁾			
Totalt antal anställda i Commerzbank AG¹⁾			
personal i utlandet			
personal under utbildning			
Fast anställda i Commerzbank AG			
Anställningsår			
mer än 10 år			
mer än 20 år			
Pensionerade och efterlevande			
pensionerade under räkenskapsåret			
förtidspensionerade			
Medarbetare med deltidstjänst p.g.a. ålder			

*) Huvudtal 1) inklusive lokala medarbetare vid representationskontor samt lokalvårds- och kökspersonal, exklusive föräldralediga och långtidssjukskrivna 2) anställda utom personal under utbildning, trainees, extrapersonal, volontärer, lokalvårds- och kökspersonal, föräldralediga samt långtidssjukskrivna.

Med blicken riktad mot framtiden

För att skapa en ännu effektivare administration har också personalavdelningens arbetsprocesser utvärderats. Projektet syftade till att bibehålla eller till och med höja kvaliteten i personalarbetet trots sparkravet. Huvudpunkterna i den omstrukturering som inleddes var:(46)

- minskad administration genom mer effektiva strukturer och processer
- utökad automatisering med hjälp av modern teknologi
- fördjupade rådgivningsfunktioner

En ny elektronisk portal, "Personal Online", ger (47) medarbetare, ledning och personalavdelning direkt tillgång till personalinformation, -service och sätt att använda portalen. För många ärenden, som t.ex. semesteransökan, justering av flexetid och adressändring, krävdes det tidigare att man beställde en blankett, som skulle fyllas i, skrivas under och skickas vidare till en tredje person. Nu kan man göra detta snabbt och enkelt online.

Ett nytt informationscentrum tillhandahåller utförlig och professionell rådgivning för medarbetare och ledning i alla personalrelaterade frågor som inte täcks av "Personal Online".

Vid tio regionala serviceenheter finns dessutom specialister/specialkompetens att konsultera särskilt för ledningen i sådana komplexa frågor som kommer upp för dem som utövar ledningsansvar för personal.

Idéforum

Commerzbanks idéforum "COMIDEE" förnyades genomgående för fem år sedan och är fortfarande mycket uppskattat. Denna dynamiska process ska fortsätta även under de kommande åren. Det finns knappast något liknande forum där medarbetarna så direkt kan förmedla idéer och kritik. På så sätt kan de skaffa sig inflytande i företaget genom egna idéer och i gengäld få en fin belöning.

Kompetensutveckling – att ta tag i den personliga utvecklingen

Insyn i möjligheterna till personlig utveckling och karriär är ett vanligt önskemål från de anställda (48). Detta kan uppfyllas genom Commerzbanks nya system för kompetensutveckling. De anställda kan nu på elektronisk väg synliggöra sina individuella kvalifikationer, erfarenheter, intressen och sin kompetens inom företaget och därmed aktivt medverka i sin yrkesmässiga utveckling. På samma gång ger kompetensutvecklingssystemet ledningen och personalavdelningen en god överblick över medarbetarnas potential inom sina respektive ansvarsområden. Cheferna kan med hjälp av detta system analysera behovet av högre kvalifikationer på sin avdelning, söka målinriktat efter lämpliga kandidater när lediga tjänster ska tillsättas och på bästa sätt stödja medarbetarna i karriären (49). Det (50) är frivilligt att vara med i kompetensutvecklingssystemet, men det förutsätter aktivt deltagande från medarbetare och ledning. Framgångarna i pilotprojektet 2003 med Commerzbanks ledningsgrupp B och privatkundsvksamheten vid Mannheims regionhuvudkontor (51) har lett till att kompetensutvecklingssystemet kommer att introduceras successivt i hela Tyskland från och med 2004.

Chefers kompetensutveckling viktigare än någonsin

Kompetensutveckling för chefer (52) är av central betydelse särskilt i tider av ekonomisk nedgång (53). I centrum för detta projekt står Commerzbanks ledningsgrupper. De ska odla fram chefer främst ur de egna leden och förbereda dem inför nästa befattning. Alla ledningsgrupper i Commerzbank börjar med ett urvalsförfarande som följs av olika kvalifikationsmodeller.

Vilken funktion till vilken ledningsgrupp?

För närvarande utbildas 188 medarbetare i ledningsgrupp C för sina framtida befattningar som grupp- och kontorschefer. I ledningsgrupp B finns det 123 framtida sektionschefer och chefer för regionkontor. De 26 som ingår i ledningsgrupp A förbereder sig för en chefsbefattning på regionhuvudkontor eller huvudkontor. Dessa ledningsgrupper garanterar att den höga nivån på chefers kompetens bibehålls i Commerzbank (54).

Utbildning av yngre personal

Internutbildning för yngre personal har fortlöpt på en nivå som ligger över bankens egentliga behov trots det besvärliga ekonomiska läget under de senaste åren. Vår internutbildning har följande sammansättning (55):

- yrkesutbildning till *Bankkaufleute* [bankpersonal med särskild yrkesexamen] (56)
- utbildningar i informationsvetenskap för bankbranschen
- utbildning vid yrkeshögskolor
- kurser för unga anställda i Commerzbanks studiecirklar
- högskolestudier i bankverksamhet
- internutbildning genom våra egna interna trainee-program
- studier vid Bankakademie

Sammanlagt var det 419 i den yngre personalen som påbörjade en utbildning inom Commerzbank under 2003. De två största grupperna består av de 313 blivande banktjänstemännen och de 72 som studerar vid yrkeshögskolan.

En det senaste året låg av tyngdpunkterna i utbildningsverksamheten på att införa ett nytt koncept (57) för yrkesutbildningen till *Bankkaufleute*. Huvudmålet med det nya konceptet är att uppmuntra deltagarna till handlingskraft och säljriktning samt till självständigt lärande. Deltagarna ska lära sig att ta initiativ, bemöta kunderna på ett aktivt sätt, systematiskt analysera behov, hitta tillfredsställande lösningar, erbjuda dem på ett övertygande sätt och därmed åstadkomma hög kundnöjdhet. Med hjälp av utförligt material för självstudier och nya medier kan man tillägna sig de teoretiska grundkunskaper som krävs och sedan tillämpa kunskaperna i praktikbetonade workshops. På så sätt har länken förstärkts mellan inläring i skolan och praktik i banken. Det gör Commerzbanks blivande *Bankkaufleute* ännu mer kompetenta och framgångsrika i sitt arbete och till nytta för kunderna.

Personalens insatser lovvärda (58)

Välfungerande personal får man bara genom konstruktivt samarbete mellan företagsledning och representanter för medarbetarna. I Commerzbank finns det ett ansvarsfullt och lovvärt samarbete mellan *Betriebsräte*, företrädare för chefer, representanter för anställda med fysiska funktionshinder och representanter för den yngre personalen.

Naturligtvis är alla medarbetare värda en särskild eloge för sin intensiva medverkan till att vända resultatet uppåt i den löpande verksamheten trots svåra förhållanden.

Resultaträkning

83

<u>Resultaträkning</u> (59)	Noter	<u>2003</u> (60) mn €	<u>2002</u> mn €	Förändring %
Ränteintäkter				
Räntekostnader				
Räntenetto				
Avsättningar för osäkra fordringar				
Räntenetto efter avsättningar				
Provisionsintäkter				
Provisionskostnader				
Provisionsnetto				
Resultat av säkringsredovisning (hedge accounting)				
Tradingnetto				
Resultat av andelar och värdepappersinnehav (<u>available-for-sale</u>) (61)				
Administrationskostnader				
Resultat av rörelsens övriga kostnader och intäkter				
Operativt rörelseresultat				
Planenliga goodwillavskrivningar				
Bankrörelsens resultat före kostnader p.g.a. särskilda faktorer och omstruktureringskostnader				
Kostnader p.g.a. särskilda faktorer/extraordinära poster/kostnader				
Omstruktureringskostnader				
Bankrörelsens resultat efter kostnader p.g.a. särskilda faktorer och omstruktureringskostnader				
Extraordinärt resultat				
Resultat före skatt				
Skatt på inkomster och vinst				
Resultat efter skatt				
Minoritetens andel				
Årets förlust				

Balansräkning

85

Tillgångar		2003-12-31	2002-12-31	Förändring
	Noter	mn €	mn €	%
Reserv i kontanta medel (60)	(9,44)	7 429	8 466	-12,2
Utlåning till kreditinstitut (61)	(10,45,47,48)	51 657	54 343	-4,9
Utlåning till allmänheten	(10,46,47,48)	138 438	148 514	-6,8
Reserv för befarade kreditförluster (64)	(11,49)	-5 510	-5 376	2,5
Positiva marknadsvärden i derivat	(13,50)	2 552	3 131	-18,5
Handelstillgångar (63)	(14,51)	87 628	117 192	-25,2
Andelar och värdepapper	(15,48,52,55)	87 842	84 558	3,9
Immateriella anläggningstillgångar	(16,53,55)	802	1 151	-30,3
Materiella anläggningstillgångar	(17,18,54,55)	2 063	2 505	-17,6
Skattefordringar	(24,56)	6 038	5 995	0,7
Övriga tillgångar	(57)	2 646	1 655	59,9
Summa tillgångar		381 585	422 134	-9,6
Skulder		2003-12-31	2002-12-31	Förändring
	Noter	mn €	mn€	%
Skulder till kreditinstitut				
In- och upplåning från allmänheten				
Emitterade värdepapper				
Negativa marknadsvärden i derivat som säkringsinstrument				
Handelsskulder (63)				
Avsättningar				
Skatteskulder				
Övriga skulder				
Efterställda skulder				
Minoritetsintressen				
Eget kapital				
Aktiekapital				
Överkursfond				
Reservfond				
Uppskrivningsfond				
Resultat från kassaflödessäkring (64)				
Omräkningsreserv				
Koncernresultat				
Summa skulder				

Kassaflödesräkning

88

	2003	2002
	mn €	mn €
Årets resultat		
Icke kassapåverkande poster i rörelseresultatet samt justeringar för att skapa överensstämmelse mellan kassaflöde och den löpande verksamheten:		
Avskrivningar, värdejusteringar/-korrigeringar, uppskrivningar av anläggningsstillgångar och förmögenhetsvärden, justering av avsättningar samt värderingsförändringar genom säkringsredovisning		
Justering av andra ej kassapåverkande poster:		
Positiva och negativa marknadsvärden i derivatinstrument (för trading och säkring)		
Vinst från avyttring av tillgångar		
Resultat från avyttring av anläggningstillgångar		
Övriga justeringar (främst räntenetto)		
Delsumma		
Förändring i den löpande verksamhetens tillgångar och skulder efter justering för icke kassapåverkande delar:		
Utlåning till kreditinstitut		
Utlåning till allmänheten		
Värdepapper i handelslager		
Andra tillgångar från den löpande verksamheten		
Skulder till kreditinstitut		
In- och upplåning från allmänheten		
Obligationer		
Andra skulder från den löpande verksamheten		
Erhållna räntor och provisioner		
Betalda räntor		
Skattebetalningar		
Kassaflöde av den löpande verksamheten		
Erhållna betalningar för försäljning av:		
Aktier och värdepapper		
Materiella anläggningstillgångar		
Utbetalningar för förvärv av:		
Aktier och värdepapper		
Materiella anläggningstillgångar		
Effekter av förändringar inom koncernen:		
Investeringar i dotterbolag		
Kassaflöde av investeringsverksamheten		
Erhållna betalningar för kapitalhöjningar		
Betald utdelning		

Övrig finansieringsverksamhet		
Kassaflöde av finansieringsverksamheten		
Likvida medel vid periodens början		
Kassaflöde av den löpande verksamheten		
Kassaflöde av investeringsverksamheten		
Kassaflöde av finansieringsverksamheten		
Kursdifferenser		
Likvida medel vid periodens slut		

revisionsberättelse

(67)

Vi har granskat koncernbokslutet, bestående av balansräkning, resultaträkning, förändring i eget kapital, kassaflödesanalys och noter, för räkenskapsåret från och med 1 januari till och med 31 december 2003 i Commerzbank Aktiengesellschaft, Frankfurt am Main. Att koncernbokslutets uppställning och innehåll följer Financial Reporting Standards enligt IASB (IFRS) är företagsstyrelsens ansvar. Vi har till uppgift att, utifrån den revision vi utfört, bedöma om koncernbokslutet uppfyller IFRS krav.

Vi har utfört koncernrevisionen enligt tyska revisionsregler och med beaktande av de normer för vederbörlig bokslutsrevision som fastställts av "Institut der Wirtschaftsprüfer" (IWD) ⁴ och därtill med beaktande av International Standards on Auditing (ISA). Det innebär att revisionen ska planeras och genomföras på så sätt att man i rimlig grad kan försäkra sig om att koncernbokslutet inte innehåller väsentliga felaktigheter. Vid fastställandet av räkenskapshandlingarna beaktas kännedom om affärsverksamheten och om koncernens ekonomiska och juridiska miljö samt de möjliga fel som kan förväntas. I revisionen granskas ett urval av underlagen för värdering och information i koncernbokslutet. Revisionen innefattar en bedömning av de redovisningsprinciper som använts och de betydelsefylla uppskattningar som gjorts av styrelsen samt en utvärdering av den samlade informationen i koncernbokslutet. Vi anser att vår revision ger oss rimlig grund för vår bedömning.

Det är vår uppfattning att koncernbokslutet ger en rättvisande bild av koncernens tillgångar, ekonomiska ställning, resultat samt kassaflöde för räkenskapsåret i enlighet med IFRS.

Vår revision, som enligt tyska revisionsföreskrifter även omfattar koncernens förvaltningsberättelse för räkenskapsåret från och med 1 januari till och med 31 december 2003, har inte föranlett några invändningar. Enligt vår uppfattning ger koncernens förvaltningsberättelse tillsammans med övriga uppgifter i koncernbokslutet sammantaget en rättvisande bild av koncernens ställning, och framtida risker skildras tillfredsställande. Därtill tillstyrker vi att koncernbokslutet och koncernens förvaltningsberättelse för räkenskapsåret 1 januari till 31 december 2003 enligt tysk lag uppfyller förutsättningarna för att företaget beviljas ansvarsfrihet för upprättandet av koncernbokslutet och koncernens förvaltningsberättelse.

Frankfurt am Main den 8 mars 2004

PwC Deutsche Revision

Aktiengesellschaft

Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

(Friedhofen)

Wirtschaftsprüfer

(tysk auktoriserad revisor)

(Rausch)

Wirtschaftsprüfer

(tysk auktoriserad revisor)

⁴ ung. 'Institutet för auktoriserade revisorer', motsvaras i Sverige av Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR [övers. anm.]

REKLAMTEXT

(s 19)

**Finns det fonder som är bättre än våra? Då tar vi med dem. /
Ett framgångsrikt lag handplockas. Vi handplockar dina fonder./
Bland tusentals fonder.**

(Strategi: färre ord, förmedla budskap om speciellt kompetent, självkritisk, handlingskraftig och personlig service)

(s 29)

**Vet ni vem tyska företag gör sina bästa utlandsaffärer med?
/Commerzbank/ (Företagsnamnet ska vara uppochnedvänt.)
Sedus Stoll AG tillverkar kontorsmöbler och drar nytta av vår erfarenhet. Det gör många andra också.
Det är därför vi har hand om 16 % av Tysklands handel med utlandet. När kommer ni till oss?**

(Strategi: formulerat som gåta med svaret uppochnedvänt; företagsexempel som kan fungera ganska bra utan större ändringar, eftersom det finns en utbredd uppfattning om att Tyskland är rikt på entreprenörer och företag)

(s 39)

Struken. Budskapet vänder sig till privatkunder, inte till företagskunder som översättningen gör. Dessutom handlar det om personlig service i närmiljön, vilket inte fungerar för Commerzbank på distans.

(s 45)

**En ny trend någonstans i världen / Det ringer i din telefon /
Jaga inte chanserna. Möt dem i stället.
Vi håller koll på var det händer. Ta en promenad så länge. Vi hörs.**

(Strategi: telegrafstil med association till snabba meddelanden och angelägna nyheter)

(s 51)

**'Commerzbank passar dina tider. / FÖRETAG? PRIVAT? VÅRA ONLINE-TJÄNSTER OCH SERVOMATER TÄNJR
PÅ GRÄNSERNA / Idéer i framkant.'**

(Mer affektiv strategi: 1. Mängden ord minskas. Den tyska utförliga informationen blir för omständlig på svenska. 2. Kontaktsökande tilltal införs genom 'dina tider' och ettordsfrågor. 3. Det i svenska ögon 'gamla' budskapet lanseras på ett sätt som väcker nyfikenhet, här med det nya ordet 'servomat'. 3. Man slår an på mottagarens känsla av tidsbrist genom att överta ansvaret för 'passa tider' och 'tänja på gränser'. 4. Konnotationer kan skapas till internationell verksamhet (över gränserna). 5. Bankens namn bör framgå, eftersom det inte är känt i Sverige.)

BILAGA 2: LÖPANDE KOMMENTAR TILL ÖVERSÄTTNINGEN

(efter löpande numrering i den översatta texten)

1. *Ideen nach vorn* - **Idéer i framkant**: Banken vill ju sticka ut med kreativitet, snabbhet och flexibilitet. De vill ligga lite ”före”, och på engelska har man valt ”ideas ahead”. Därför väljer jag en slogan som associerar till spetskompetens och kreativitet. Min lösning förlorar dock rörelsen i *nach vorn* (’framåt’). Jag övervägde också den morfologiska översättningen ’idéer framåt’ men kom fram till att den kanske förbryllar mer syntaktiskt på svenska än på tyska. Det är en smaksak hur okonventionell denna slogan ska vara. Vill man väcka huvudbry eller förmedla företagets starka sidor?
2. *der werbliche Kampf* – ’slaget om marknaden’: fritt översatt och med svenskt vedertaget uttryck (avsiktlig normalisering), ordagrann översättning ’reklamkampen’ eller ’-slaget’
3. *Auf Basis einer breit angelegten Umfrage...haben wir...identifiziert* - ’Vi har gjort en bred enkät... och identifierat’: Upplösning till två satser och fundamentalsbyte enligt analys och strategi i kommentardelen.
4. *all unserer werblichen Aussagen und Darstellungen* – ’i all vår reklam’: ’Aussagen und Darstellungen’ (eg. ’utsagor/yttranden och skildringar/beskrivningar/bilder’) förekommer på tyska bl.a. i regler för reklam, t.ex. ’Es sollen keine A. und D. erfolgen, die’. Motsvarande uttryck på svenska torde vara ’framställning i ord och bild’, enligt ICC:s reklamregler (International Chamber of Commerce). Men jag utgår här ifrån textens expressiva funktion kommer fram till att man lika gärna hade kunnat skriva *Werbung* (’reklam’), eftersom texten inte behandlar etik och regler kring reklamen. En ordagrann översättning hade annars varit ’alla våra reklamässiga framställningar i ord och bild’.

5. *Angebot zur kreativen Zusammenarbeit* – 'inbjudan till kreativt samarbete': *Angebot* betyder egentligen 'erbjudande', 'offert' eller 'bud'. Men om man granskar frasen 'erbjudande om samarbete' på svenska, finner man att den inte sällan används i samband med konkurrens /eller konflikt/ mellan två parter, t.ex. "Det vore dumt att inte ta emot ett **erbjudande om samarbete** från den industri vi är så beroende av." eller "Om deras polisledning inte halsstarrigt sagt nej till rikskriminalens och säkerhetspolisens **erbjudande om samarbete**..." (Källa: Internet). Erbjudandet kommer här uppenbarligen från den starkare eller mer kompetenta parten. Frasen förekommer också i neutrala eller positiva sammanhang, men 'inbjudan till samarbete' raderar alla negativa associationer. Banken vill ju absolut inte framstå som en motpart utan som en partner.

Inledande brev från Klaus-Peter Müller

6. *Sehr geehrte..., sehr geehrter...* - 'Bästa ...': Tilltalet i svenska årsredovisningar varierar. Ofta saknas hälsningsfrasen helt i denna typ av brev. I stället inleder man med rubriken 'VD har ordet' eller liknande. Men det finns också exempel på brev som inleds med 'Bästa aktieägare', vilket enligt min bedömning slår an en artig ton utan att låta alltför högtidligt.
7. *sind Kunden- und Mitarbeiter-Orientierung nicht auf der Strecke geblieben* - 'inte lämnat kunder och medarbetare därhän': friare översättning som enligt min uppfattning förmedlar vad författaren vill säga, medvetet avsteg från källspråksorienterad översättningsmetod
8. *in unserer Haus* – 'internt', 'inom företaget': Här är något som stärker min hypotes om att man i tyska årsredovisningar uttryckligen identifierar sig med sitt företag som 'vi', medan man i de svenska ser företaget som en annan varelse 'det', ibland personifierad med metaforer som associerar till en levande varelses hälsa och utveckling. Den engelska översättningen lyder här 'at our Bank'. Jag vill betona att denna iakttagelse enbart gäller de undersökta årsredovisningarna på tyska och svenska, och alltså inte rör talat språk eller andra texter.

Visst kan man också höra 'här i huset' (dock inte 'vårt hus') även i svenska företag. Men då är det främst talspråkligt, lite jargongartat och eventuellt i interna meddelanden. Jag hittar också uttrycket 'här i huset' i några mindre formella texter, i vilka det syftar på både byggnaden och verksamheten i en lokal där man sysslar med undervisning, sjukvård, journalistik eller politik. Men det skulle knappast skrivas i en årsredovisning.

9. *Schneller und besser konnten wir ...* – 'Däremot var vi desto snabbare och bättre på att ...': Den kontrastiva textanalysen i kap. 4 visar att det åtminstone i denna typ av text är mindre vanligt med adjektiv som adverbial i svenska fundament än i tyska. Fundamentet *schneller und besser* refererar till ett tidigare stycke om hur företaget misslyckats i sin kommunikation med allmänheten. Placeringen i fundamentet ger en betoning av adverbialet *schneller und besser* på tyska, som här också fungerar textbindande: underförstått 'snabbare och bättre än'. För att kompensera denna textbindning när jag byter fundament, lägger jag till 'däremot'. Antalet adverbial ökar dock inte, eftersom 'snabbare och bättre' övergår till predikatsfyllnad.
10. Adverbialtäthet: *auch* (struket), *ausdrücklich* (ersatt med verbet 'visar + att-sats'), *kürzlich*, *nur*,
11. *Wachstumsspielräume, die wir gezielt nutzen werden* – 'utrymme för tillväxt, och det kommer vi att använda selektivt'
12. *IWF* – 'Internationella valutafonden': Jag väljer att skriva ut det svenska namnet i stället för den svenska förkortningen IVF, som inte används i så stor utsträckning och skulle kunna vara vilseledande. Ett alternativ hade annars varit att använda den engelska välkända förkortningen 'IMF'.
13. ***Fitnesskur*** – 'hälsokur': På tyska förekommer ***Fitnesskur*** som metafor för alla möjliga förbättringar. Det kan lika gärna vara omorganisation eller förändringsarbete i företag och organisationer som ett tips om hur man får en finare/friskare gräsmatta. I företagssammanhang ligger svenskans 'stålbad' nära till hands, men det låter inte lika positivt och hälsosamt. Därför väljer jag 'hälsokur', som på tyska förekommer även som metafor på svenska, om än inte i lika stor utsträckning som på tyska.

14. *In einer breit angelegten öffentlichen Diskussion* – 'I flera år har det förts en bred offentlig diskussion': upplösning av utvidgat attribut enligt översättningsprincip.
15. *Im Konzern betreuen wir* – 'Vi har ...': byte av fundament enligt översättningsstrategi i kommentardelen.
- 15 b. *wie und ob Sie mit der Perspektive Ihrer Investition in Commerzbank-Aktien zufrieden sind* - 'hur nöjda Ni är med Era placeringar i Commerzbanks aktier': Det blir svårt att få till en idiomatisk mening på svenska med 'hur och om ni blir/är nöjda'. Denna typ av *wie* har inte alltid någon motsvarighet på svenska. Exempelvis betyder en fråga som *Wie bist du mit deinem neuen Auto zufrieden?* snarare 'Vad tycker du om din nya bil?' alt. 'Hur trivs du med den nya bilen?' Men eftersom jag eftersträvar en källspråksorienterad översättning här, vill jag inte ta bort 'nöjd'. 'hur nöjda Ni är' får innebörden 'på en skala' vilket motsvarar 'hur och om' ganska bra. Det mest ordagranna hade annars varit 'om Ni är nöjda, och hur nöjda Ni är', men det tycker jag blir för oekonomiskt.

***Commerzbank-konzern im Überblick - Konzernübersicht* (s 6)**

16. *Vorreiterrolle* – här: 'som ledde utvecklingen': *Vorreiter* betyder egentligen 'den (ryttare) som har täten', dvs. rider först. Men 'tog täten' på svenska associerar man till att nå ledningen i en tävling. (T.ex. "Malmö tog täten i hockeyallsvenskan." eller "Metallsektorn tog täten på Europas börser." Källa: Google-sökning på internet) Här menar man på tyska den som gjorde något först, var först med en idé
17. Långt ord *Wachstumslokomotive* ersätts med SEB:s 'draglok'. 'Draglok' finns visserligen inte med i SAOL men förekommer i texter om ekonomisk tillväxt och börsutveckling, t.ex. "fungera som draglok", "draglok på Nasdaq var ..." och "tillväxten håller i sig (...) med bank och finans som främsta draglok". Man får därmed betrakta metaforen 'draglok' som fackspråklig gargong.
18. *einer lebhaften Exportnachfrage* – 'den starka exportefterfrågan': normalisering till ordval enligt konventioner i svenskt affärsspråk som föredrar 'stark' kontra 'svag'

19. Första stycket: Inskjutna bisatser, particip och nominaliseringar behöver anpassas till ledigare stil.
20. *Bei unserer Neubewertungsaktion* har textbindande funktion och syftar tillbaka på beslutet om att göra sig av med orealiserade förluster (på föregående sida). Eftersom jag byter berättarperspektiv, kan 'vår' inte användas. Sammansättningen med *-aktion* skulle här kunna översättas till '-åtgärd' eller '-initiativ', men ordet blir onödigt långt och är inte vedertaget på svenska. En Google-sökning efter sammansättningar med förleden 'värderings-' eller 'värdejusterings-' ger bara efterlederna '-konto' eller '-reserv' på svenska. Efterleden är i min mening heller inte betydelsefull, utan fungerar främst som textbindande element. Jag väljer därför att kompensera textbindningen med 'i linje med detta'.
21. På tyska upprepas *Beteiligung* medan man i motsvarande engelska text växlar mellan *investments, holdings och participations*. Men för att komma ifrån upprepningen av 'andelar' på svenska, måste jag veta vilken typ av andelar det rör sig om.
22. *Uns/ unser*: ett återkommande problem som rör både berättarperspektivet och tyskans benägenhet att vara specifik. Tas upp i den tematiska kommentaren.
23. *Rückkehr in die Gewinnzone* är en ymnigt förekommande fras i tyska affärstexter (23.700 Google-träffar). Kan den associeras till sport eller kanske till krig? På bekostnad av 'liv' i språket normaliserar jag till 'på väg tillbaka mot lönsamhet'.
24. *2,3 Mrd Euro – 2,3 md euro*: Miljarder och miljoner samt valuta översätts enligt rekommendationer från Rådets svenska översättningsenhet (Språkrådet nr 68, 29.10.2004. s 99).
25. *Risikoaktiva*: Motsvarande term på svenska torde vara 'risktillgångar', men den verkar inte riktigt vedertagen. Jag hittar ingen annan term för detta begrepp, som är

överordnat t.ex. aktier och företagslån. Detta är samma typ av problem som uppstått med *Barreserve* (Se balansräkning, Com:85).

26. *schmolzen ab* – 'sjönk': normalisering av verbvariationen enligt översättningsprincip

Abschmelzen ('smälta (bort)') och *aufstocken* ('bygga på', bildl. 'utöka') är två av flera exempel på verbvariation i den tyska årsredovisningen jämfört med svenska parallelltexter, där man håller sig till 'öka, utöka, växa, förstärkas, stiga' med respektive motsatser.

27. *Korea Exchange Bank* '(KEB)': tillägg i förtydligande syfte med hänsyn till att enbart förkortningen används fortlöpande

28. *Kapitalerhöhung*: 'Kapitalhöjning' eller 'ökning av aktiekapitalet' är sparsamt förekommande i svenska texter. I stället använder man nyemission eller fondemission, beroende på om bolaget ger ut nya aktier eller frigör kapital genom att lösa upp en reservfond.

Commerzbank-Konzern im Überblick - **Koncernöversikt** (s 8)

29. *ein Plus erzielen* – verbvariation på tyska: normalisering till 'ökade' på svenska

30. *bilanzielles Eigenkapital*: Här gäller det att inte gå i fällan och översätta till 'balanserat eget kapital'. *bilanziell* förtydligar bara att det rör sig om eget kapital i balansräkningen. ('Balanserat eget kapital' eg. 'balanserat resultat/ balanserad vinst eller förlust/' förs över från föregående år.)

31. *Risikovorsorge* – 'Reserven för befarade kreditförluster': specificering av innehållet i termen p.g.a. avsaknad av relevant term, misstänkt ytterligare exempel på överordnad term som ännu inte är helt etablerad i svenskan ('Riskavsättningar' förekommer på internet främst i rapporter från Ericssonkoncernen och i översättning av dokument från Europeiska centralbanken.)

32. *Wertberichtigungserfordernisse* – 'behovet av värdekorrigeringar': Långt ord ombildas till prepositionsfras enligt strategi i kommentardelen.

Corporate und Investment Banking – **Corporate och investment banking** (s 30)

33. *Angesichts der Stagnation der deutschen Volkswirtschaft im dritten Jahr in Folge und weiter steigender Unternehmensinsolvenzen bleiben die Rahmenbedingungen im Firmenkundengeschäft auch 2003 schwierig.* – 'För tredje året i rad präglades den tyska ekonomin av stagnation, och antalet företagsinsolvenser fortsatte att stiga. Det innebar fortsatt hårda villkor för affärsområdet företagskunder under 2003.': Byte av fundament och uppdelning av meningen enligt översättningsstrategi.

34. *Hohe Priorität...*: 'Det har hög prioritet...': byte av berättarperspektiv och sänkning av topikaliseringsgrad

35. *Einführung von Basel II* – 'reglerna i Basel II börjar gälla': Tillägg som är smaksak, hade också varit möjligt med 'Basel II börjar gälla'. (Basel II innehåller nya regler för kapitaltäckning som träder i kraft 31/12 2006 och har utfärdats av Baselkommittén.)

36. *Um unsere Mittelstandsorientierung...starteten wir im Frühjahr 2003 eine gezielte Kreditoffensive...* - 'Våren 2003 inledde Commerzbank en lånekampanj riktad till små och medelstora företag': fundamentförkortning enligt ös-strategi

Corporate und Investment Banking – **Corporate och investment banking** (s 31)

37. *200 Mal verkauft* – 'sålts till mer än 200 kunder': Tillägg av idiomatisk karaktär – en tjänst kan inte säljas 200 gånger på svenska, inte heller i 200 exemplar...

38. byte till kortare fundament enligt översättningsstrategi

39. *Lebhafter Nachfrage erfreute sich außerdem der Einsatz derivativer Instrumente für das Zinsmanagement.* - 'Derivatinstrument för hantering av ränterisker har också mött stor efterfrågan.': Fundamentbyte för att minska topikaliseringsgraden särskilt när fundamentet innehåller ett objekt.

Corporate und Investment Banking – Corporate och investment banking (s 32)

40. *unternehmerische Entscheidungsspielräume* – ’företagets beslutsutrymme’: exempel på adjektiv med klassificerande innebörd, inte beskrivande innebörd
41. *unsere vier im Jahre 2002 eingerichteten Financial Engineering-Zentren* – ’de fyra centra för Financial Engineering som inrättades under 2002: upplösning av utvidgat attribut

Personal- und Sozialbericht - Commerzbanks medarbetare (s 40)

42. *Aufgrund der anhaltend schwierigen wirtschaftlichen Situation* – eg. ’med anledning av det fortsatt svåra ekonomiska läget’: Adverbialet som attribut gör nominalfrasen alltför tung på svenska. Jag väljer att lösa upp nominalfrasen till en egen huvudsats med predikatsfyllnad: ’Det ekonomiska läget är fortfarande besvärligt och...’. De två satserna samordnas sedan med ’och’. För att förstärka orsaksbindningen lägger jag till ’därför’.
43. *Auslandsstützpunkte* - utlandsfilialer: Exempel på metafor som kan associeras till det militära. *Stützpunkt* är synonymt med *Basis* i bemärkelsen ’plats eller område som utgör stödjepunkt för militära operationer’(DUW). Även om ’bas’ på svenska också har en utvidgad betydelse, skulle översättningen ’baser i utlandet’ e.dyl. här ge alltför starka associationer till militär verksamhet. En google-sökning visar också att det tyska *Stützpunkt* (’bas’) är mycket vanligt i militära sammanhang.
44. *Neben zahlreichen Einsparungen ...* - Detta krävde...: Ändrad meningsbyggnad av två skäl. 1. Fundamentet blir annars onödigt långt på svenska 2. De svenska termerna i sammanhanget är ordnade på så sätt att innehållet riskerar bli otydligt om informationen inte omordnas. Se termträd nedan:

Verwaltungsaufwand – ’allmänna administrationskostnader’
/ \

Personalaufwand’ - personalkostnader’ *Sachaufwand* - ’övriga adm.kostnader’

Att inleda med 'övriga administrationskostnader' skapar ett referensproblem, eftersom informationen att 'övriga' står i motsats till 'personal-' inte kommer förrän senare. I tyskan har man två av varandra oberoende termer, så informationsföljden har ingen betydelse.

Detta ser jag som ytterligare ett exempel på att de tyska termerna verkar vara tydligare hierarkiskt ordnade än de svenska.

45. *betriebsbedingte Kündigungen* – 'uppsägningar': Juridiskt begrepp på tyska, som närmast motsvaras av 'uppsägning p.g.a. arbetsbrist' i svensk lagstiftning (LAS), men det är osäkert om motsvarigheten är exakt. Av sammanhanget i källtexten framgår att rör sig om omorganisation och besparingar i koncernen, inte av personliga skäl. Därför utelämnas attributet på svenska.

Personal- und Sozialbericht - Commerzbanks medarbetare (s 41)

46. Läsartillvändning i form av punktlista.

47. *In dem ... Portal...haben Mitarbeiter..* – '...portal ...ger medarbetare...':
perspektivbyte för att korta ned fundamentet, långt subjekt blir objekt, byte från best. till obest. form p.g.a. ny information

Personal- und Sozialbericht - Commerzbanks medarbetare (s 42)

48. 'från de anställda': förtydligande tillägg

49. *bei der Erreichung ihrer Entwicklungsziele* – 'i karriären': På svenska används 'utvecklingsmål' mer för olika verksamheter, inte för individers mål. Jag väljer en fri översättning av innebörden.

50. *Die Teilnahme ... ist freiwillig* – 'Det är frivilligt att...': fundamentbyte enligt översättningsstrategi

51. *Niederlassung – Zweigniederlassung – Filiale – Zweigstelle – Gebietsfiliale – Regionalfiliale – Zentralabteilung – Auslandsstützpunkt – Repräsentanz* – (filial-) kontor – representationskontor – regionbank (SHB) – regionhuvudkontor (SHB) – centralt huvudkontor: Vad motsvarar egentligen vad?

I banksammanhang förefaller tyskans *Filiale* inte vara riktigt synonymt med svenskans 'filial'. De svenska bankerna skriver på sina hemsidor och i årsredovisningarna att de har ett antal 'kontor' på olika platser (i betydelsen underavdelningar till huvudkontor och ibland även regionkontor). Detta motsvaras enligt min bedömning av de tyska bankernas *Filiale*. På svenska används 'filial' eller 'filialkontor' snarare i betydelsen 'kontor i utlandet' (Se exempel nedan.) och förekommer även i sammansättning 'utlandsfilial' eller med attribut 'filialer i utlandet'.

Svenska Handelsbanken har fler än 450 kontor i Sverige. Under 1990-talet har banken också växt i Norden, såväl genom förvärv som genom etablering av filialkontor.

(Svenska Bankföreningen: "Banker i Sverige. Faktablad om svensk bankmarknad", s 5)

I Duden *Deutsches Universalwörterbuch* står *Zweigniederlassung*, *Filiale* och *Zweigstelle* som synonymer i betydelsen 'underavdelning till företag, särskilt i bank- och försäkringsbranschen'. Men enligt *Gabler Wirtschaftslexikon* förutsätts att verksamheten bedrivs med visst mått av självständighet för att *Filiale* i juridisk bemärkelse ska ha samma betydelse som *Zweigniederlassung*. (Gabler 1997: Bd. 4, s 1313) Dessa termer avgränsas dock inte med kännetecknen "inrikes/ utrikes". Det gör däremot *Repräsentanz* (sv. 'representationskontor'), som enligt Gabler är ett mindre kontor i utlandet med främsta uppgift att förmedla och knyta kontakt med kunder. Själva affärsuppgörelsen sköts av företagets närmaste filial. (Gabler 1997: Bd. 5, s 1963)

På Commerzbanks egen hemsida delar man in kontoren i *Filialen Inland* och *Niederlassungen Weltweit*. Av detta kan man möjligen dra slutsatsen att i alla fall Commerzbank betraktar *Filiale* som något mer lokalt och *Niederlassung* mer liknar det svenska ordet 'filial'. Så har jag valt att tolka texten.

Ett närliggande problem är översättningen av *Gebiets-* och *Regionalfiliale*. Både *Gebiet* och *Region* är här geografiska avgränsningar (sv. 'område' och 'region'). På

Commerkbanks hemsida får man veta att banken under det centrala huvudkontoret har delat upp verksamheten på tre geografiska nivåer i Tyskland. I svenska banker hittar jag bara regional och lokal nivå. Ordet 'områdeskontor' för *Gebietsfiliale* är ingen lämplig lösning, eftersom 'områdeskontor' redan förekommer inom fastighetsförvaltning och Försäkringskassans organisation. Så i brist på passande ord för *Gebietsfiliale* lånar jag SHB:s 'regionhuvudkontor' till de 20 *Gebietsfiliale* som lyder närmast under det centrala huvudkontoret. Min översättning av de tre nivåerna blir därmed:

Gebietsfiliale – 'regionhuvudkontor'

Regionalfiliale – 'regionkontor'

Filiale – 'lokalkontor'

52. *Führungskräfteentwicklung* – 'kompetensutveckling för chefer': lång sammansättning upplöst till huvudord + prep.attr. enligt översättningsstrategi

53. *in wirtschaftlich schwierigen Zeiten* – 'i tider av ekonomisk nedgång': byte till vedertaget uttryck inom området enligt översättningsstrategi

54. *im Hause der Commerzbank* – 'i Commerzbank': strykning av vad som egentligen betyder 'här i huset/ här i Commerzbank', p.g.a. byte av berättarperspektiv enl. översättningsstrategi

55. Läsartillvändning i form av punktlista.

56. *Bankkaufleute* – 'bankpersonal med särskild yrkesexamen': Förklarande tillägg krävs, eftersom det är en yrkestitel med annan innebörd än befattningen banktjänsteman på svenska. I Tyskland har en *Bankkauffrau/ Bankkaufmann* genomgått en praktisk och teoretisk utbildning (cirka 2 ½ år), som sker internt inom en bank och som avslutas med examen på *Industrie- und Handelskammer*. I svenska banker utbildas personalen också internt med slutprov för att bli t.ex. licensierad finansiell rådgivare, men jag har inte hittat någon benämning på det som motsvarar *Bankkaufleute*. Ytterligare ett problem är genusperspektivet: 'Banktjänstefolk' får konnotationer om gamla tiders herrskap och tjänstefolk, vilket inte alls motsvarar utbildningsgraden och titeln.

57. *Ausbildungskonzepts für die Berufsausbildung* – ’koncept för yrkesutbildningen’: På svenska framstår informationen som alltför utförlig med lösningen ’utbildningskoncept för yrkesutbildningen’.

58. *Dank* (hela stycket): Mitt byte av berättarperspektiv orsakar problem här. Ett tack kan knappast riktas från en anonym författare till personalen. Hela stycket skrivs om med ungefär samma innebörd men med fokus på medarbetarnas insatser.

***Gewinn- und Verlustrechnung - Resultaträkning* (s 83)**

59. *Erfolgsrechnung*: I många svenska texter (bl.a. SEB) skiljer man mellan operativ och legal resultaträkning. Jag har inte lyckats sätta mig in i exakt vad som skiljer dem åt, men här står valet mellan enbart ’resultaträkning’ och ’operativ resultaträkning’. Eftersom läsarna förväntas veta skillnaden i innehåll mellan operativ och legal resultaträkning, och Commerzbank inte anger vilket, garderar jag med enbart ’resultaträkning’, som i alla fall inte kan vara fel.

60. *1.1.-31.12.2003* – 2003: I Commerzbanks resultaträkning anges räkenskapsårets exakta datum i rubriken. Att göra detta även på svenska skulle ta för mycket plats (’2003-01-01 - - 2003-12-31’). ’1/1-31/12 2003’ är en möjlighet, men det vanliga är att bara ange året i såväl svenska årsredovisningar som i andra tyska årsredovisningar, t.ex. Siemens och Würtemberger Hypo. För svenska kreditinstitut gäller i allmänhet kalenderår som räkenskapsår (SFS 1995:1559), så det finns ingen anledning till missförstånd för en svensk läsare. Dessutom finns uppgift om räkenskapsår på andra ställen i årsredovisningen.

61. *Available forSale* – ’available-for-sale’: Vissa av facktermerna är svåra att reda ut, och man kan inte utan vidare använda en närliggande svensk term. Termen har här att göra med IAS-regler för värdering av finansiella tillgångar, som indelas i olika kategorier efter bl.a. hur långsiktig innehavet är. Jag har hittat belägg för den svenska varianten ’som kan säljas’ men väljer här ändå ’available-for-sale’, som också förekommer i svenska texter. Risken för missförstånd minskar därmed, och för den insatta läsaren blir betydelsen otvetydig.

Bilanz - Balansräkning (s 85)

62. *Barreserve* – ’reserv i kontanta medel’: Kan inte översättas till posten ’kassa, tillgodohavanden i centralbanker’, eftersom begreppet *Barreserve* även täcker posten ’statsobligationer och statsskuldväxlar m.m.’. En term på tyska motsvaras alltså av två termer på svenska. Det set inte ut att finnas någon sammanfattande term på svenska. Jag väljer således en ordagrann översättning. Redogörelse för vad som avses med denna post finns noterna till bokslutet (Noter till bokslutet ingår inte i de textavsnitt som översatts i detta arbete.)
63. *Forderungen* kan annars översättas till ’fordringar’, men jag väljer ’utlåning till’, den term som används för motsvarande begrepp i de svenska kreditinstitutens årsredovisningar (SEB 2003, Fsb, Nordea) samt i ÅRL, detta enligt strategin om konventionsenligt ordval i målspråket.
64. *Risikovorsorge*: Noter och motsvarande engelska term i Commerzbank 2003 ’provision for possible loan losses’ ger en ledtråd till vad det egentligen handlar om: de pengar som företaget i förväg avsatt för att täcka eventuella förluster i kreditgivningen. I FAZ finns termen också som uppslagsord. Den svenska termen ’reserv för befarade kreditförluster’ återfinns i bl.a. Nordea 2004.
65. *Handelsaktiva* – ’handelstillgångar’: Här gör jag en ordagrann pragmatisk översättning och hänvisar läsaren till företagets noter, där innehållet förklaras. På svenska hittar jag ingen samlingsterm för detta begrepp.
66. *Bewertungsergebnis aus Cash Flow Hedges* – ’resultat från kassaflödessäkring’: Vedertagen lösning saknas, men jag har kunnat belägga att *Cash Flow Hedges* motsvaras av ’kassaflödessäkring’ eller ’säkringar av kassaflöden’. Enstaka förekomster av lösningen ovan är också funna.

Revisionsberättelse (s 172)

67. I detta textavsnitt har jag valt att så långt det är möjligt behålla källtextens meningsindelning och informationsföljd. Detta på grund av textavsnittets

obligationsfunktion. Dokumentet är ju undertecknat av två namngivna personer och är juridiskt bindande för dem. Därför är det viktigt att återge så exakt som möjligt vad författarna uppger. I valet mellan synonymer på svenska, använder jag de ord som förekommer i svenska revisionsberättelser. Exempelvis översätter jag *die wesentlichen Einschätzungen des Vorstands* till 'de betydelsefulla uppskattningar som styrelsen har gjort'.

I två fall bedömer jag att förtydligande behövs för svenska läsare. För att undvika onödiga ingrepp i texten har jag då valt att lägga in fotnoter med översättarens anmärkning.

I den kontrastiva textanalysen, 3.3, nämner jag några generella likheter och skillnader mellan svenska och tyska revisionsberättelser.

BILAGA 3: LISTA ÖVER EKONOMISKA FACKTERMER OCH FACKSPRÅKLIGA UTTRYCK

I nedanstående termlista presenteras de ekonomiska facktermer och fackspråkliga uttryck som jag funnit i textutdragen ur Commerzbanks årsredovisning. Jag har valt att avgränsa vad jag i detta sammanhang betecknar som ekonomiskt fackspråk med hjälp av *Universalwörterbuch* (Duden), *Das große Fremdwörterbuch* (Duden) och den definition av facktermer som ges i *Svensk ordbok* (Esselte): ”ord med väl avgränsad specialbetydelse inom ngt verksamhetsområde som antingen ej finns i allmänspråket el. som har en betydelse som är väl avskild från allmänspråkets” (1986:283)

De ord som tagits med i termlistan uppfyller således något av följande två kriterier:

- faller inom ramen för ovan nämnda definition avseende områdena företagsekonomi och nationalekonomi
- finns som uppslagsord i *Duden Universalwörterbuch* eller *Duden Das große Fremdwörterbuch* och kategoriseras där som handelsspråk eller ekonomiskt språk

För att hitta adekvata lösningsförslag jämförs definitioner och förklaringar till termerna på tyska och svenska. De noter som ingår i årsredovisningarna är oundgängliga, eftersom företaget där förklarar vad som avses i just detta sammanhang. Med ledning av noterna kan man sedan gå vidare och leta efter motsvarigheter i parallelltexter. Långt ifrån alla förslag kan dock beläggas med ekvivalenta definitioner. Flera lösningar bygger på förekomster i tyska och svenska parallelltexter och andra texter publicerade på Internet, där begreppsmotsvarighet (exakt eller ungefärlig) framgår av sammanhanget.

N.B.: Denna termlista presenterar lösningsförslag för det specifika sammanhang i vilket detta examensarbete ingår och gör inte anspråk på att vara någon vetenskaplig undersökning av termerna.

LISTA ÖVER FACKSPRÅKLIGA TERMER OCH UTTRYCK I KÄLLTEXTEN	
Term Definition eller förklaring (Källa)	Lösningsförslag Definition eller förklaring (Källa)
<p>Abschreibungen - Absetzungen für Abnutzung, AfA (Comi) - Wertminderungen (?), Wertberichtigung (?)</p> <p><u>in engerem Sinne</u>: Methode zur Ermittlung des Betrages, der bei Gegenständen des Anlagevermögens die im Laufe der Nutzungsdauer durch Nutzung eingetretenen Wertminderungen an den einzelnen Vermögensgegenständen erfassen soll und der dementsprechend in der Gewinn- und Verlustrechnung als Aufwand angesetzt wird. (Ga)</p> <p><u>im weiteren Sinne</u>: Von „A.“ wird heute auch gesprochen, wenn die unterschiedlichen vorgeschriebenen oder möglichen Verfahren zur Abwertung (einschl. Bewertungskorrekturen) von Vermögensgegenständen des Anlage- und Umlaufvermögens sowie von Bilanzierungshilfen gemeint sind. (Ga)</p>	<p>På svenska skiljer man mellan 'avskrivningar' och 'nedskrivningar'. <i>Abschreibung</i> kan betyda både 'avskrivning' och 'nedskrivning'. Betydelsen är inte godtycklig, och översättaren måste välja det korrekta alternativet för varje sammanhang. <i>Absetzungen für Abnutzung</i> är det som bäst motsvarar nedanstående definition av svenskans 'avskrivning'.</p> <p><u>Avskrivning</u>: redovisningsbegrepp som innebär att anskaffningsutgiften för en tillgång inte kostnadsförs direkt utan periodiseras, dvs fördelas på så många år som motsvarar den beräknade ekonomiska livslängden (BL)</p> <p><u>Nedskrivning</u>: minskning av en anläggningstillgångs bokförda värde ned till ett belopp som motsvarar tillgångens värde, endast tillåtet om värdeminskningen kan antas vara bestående; finansiell anläggningstillgång får dock skrivas ned till värdet på bokslutsdagen även om det inte kan antas att värdeminskningen är bestående</p> <p>Motsats: uppskrivning (BL)</p>
<p>Abwertung Abwertung der Inlandswährung bedeutet: Für eine Einheit Inlandswährung (z. B. Euro) erhält man weniger Einheiten Auslandswährung (z. B. US-Dollar). (Comi)</p>	<p>devalvering ge en valuta lägre värde i förhållande till andra, motsats: revalvering</p>
<p>Aktie Bruchteil des Grundkapitals einer Aktiengesellschaft [AG]; ein Wertpapier, das der Beteiligungsfinanzierung dien und das Mitgliedschaftsrecht des Aktionärs an einer AG verbrieft (Ga)</p>	<p>1. aktie; 2. aktiebrev En A. är en ägarandel i ett aktiebolag. Den handling som styrker äganderätten till aktien kallas aktiebrev (BL)</p>
<p>Aktienbrief Ein Aktienbrief wird meist von Finanzunternehmen herausgegeben, um ihren Kunden Tipps zum Anlegen von Aktien oder Fonds zu geben. (Wik)</p>	<p>ung. 'nyhetsbrev om aktier'; aktieanalyser, börstips (<u>inte</u> aktiebrev)</p>
<p>Anleihe</p>	<p>här: obligationslån</p>
<p>Anteil Beteiligung an Ergebnis und Vermögen einer Personengesellschaft oder Kapitalgesellschaft (Ga)</p>	<p>andel, delägarskap</p>
<p>Anteile in Fremdbesitz</p>	<p>minoritetsintressen den del av ett dotterbolags nettotillgångar och resultat som inte ägs direkt eller indirekt av moderföretaget; redovisas i koncernbalansräkning som en särskild post mellan eget kapital och avsättningar, redovisas i koncernresultaträkningen som en justeringspost [minoritetens andel av periodens resultat] omedelbart före periodens nettoresultat (BL)</p>
<p>Anteile an Tochterunternehmen</p>	<p>eng: 'holdings in subsidiaries', sv: andelar i koncernföretag/ dotterföretag Moderföretag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern. Med koncernföretag avses företag i samma koncern. (SFS 1995:1554)</p>
<p>Asset Management</p>	<p>kapitalförvaltning</p>

<i>assoziiertes Unternehmen</i> U., das nicht in den Konzern einbezogen ist, an dem aber ein in den Konzern einbezogenes Unternehmen beteiligt ist und auf dessen Geschäftspolitik das Unternehmen maßgeblichen Einfluß ausübt (dies wird vermutet bei einer Beteiligung von mindestens 20%) (Ga)	intresseföretag ett företag där innehavet inte ger ett bestämmande inflytande, men där innehavet är minst 20% av rösterna (BL)
<i>at equity</i> Die Equity-Bewertung ist vorzunehmen, wenn ein Unternehmen als assoziiertes Unternehmen aufzufassen ist. Dies bedeutet, dass das Mutterunternehmen einen maßgeblichen Einfluss (nicht zu verwechseln mit dem beherrschenden Einfluss) auf die Geschäfts- und Finanzpolitik des Tochterunternehmens [sic!] ausüben kann. Nach § 311 HGB ist bei Beteiligungen an Unternehmen ein solcher maßgeblicher Einfluss zu vermuten und somit eine Bewertung „at equity“ durchzuführen. (Wik)	kapitalandelsmetoden metod för att redovisa förvärv av andelar i ett intresseföretag (inte dotterbolag), går ut på att det förvärvande företags andel av kapitalet i det förvärvade företaget beräknas (BL)
<i>at equity bilanzieren</i>	konsolideras med kapitalandelsmetoden
<i>Aufsichtsrat</i> Die Bildung eines Aufsichtsrats ist für alle Aktiengesellschaften gesetzlich vorgeschrieben. Er bestellt, überwacht und berät den Vorstand, darf aber selbst nicht in die Leitung eingreifen.	ung. (bolags)styrelse (Ess)
<i>aufsichtsrechtliches Kapital</i> Kern- und Ergänzungskapital	'kapitalbas' det riskkapital som banken måste inneha för att uppfylla sitt kapitalkrav Kapitalbasen är summan av bankens primära och supplementära kapital, där det primära kapitalet skall utgöra minst hälften av kapitalbasen. Med primärt kapital avses i huvudsak eget kapital, medan supplementärt kapital (sekundärkapital) består av värdet av bankens efterställda skuldförbindelser.
<i>Aufwendungen aus Sonderfaktoren</i>	extraordinära kostnader (?): - värdeförändring på övertagen egendom - återföringar av nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar (SHB:61)
<i>Aufwertung</i> Gegenteil zu <i>Abwertung</i>	revalvering ge valuta högre värde i förhållande till andra valutor, motsats: devalvering
<i>Auslandsgeschäft</i>	affär med/i utlandet, utlandsaffär
<i>Auslandsstützpunkt</i>	stödjepunkt utomlands
<i>Außerordentliches Ergebnis</i>	extraordinärt resultat
<i>ausweisen</i>	redovisa (Ess)
<i>Available for Sale</i>	available-for-sale finansiella tillgångar tillgängliga för försäljning
<i>Barreserve</i> Kassenbestände der Kreditinstitute einschl. ausländischer Zahlungsmittel sowie Sichteinlagen der Kreditinstitute bei der Deutschen Bundesbank (Ga)	'kontantreserv', likvida medel "Kassa och tillgodohavanden i centralbanker" kan inte användas här, eftersom COM i not 44 uppger att <i>Barreserve</i> dessutom omfattar statsskuldväxlar, statsobligationer och liknande statliga värdepapper. Det verkar saknas vedertagen svensk term i redovisningssammanhang.
<i>begeben; begebene Schuldverschreibungen</i>	emittera (Ess); (utgivna) obligationslån (SEB)
<i>Berichtigung des Wertansatzes</i>	korrigera värderingen av (eng. 'adjust its valuation')
<i>Bestätigungsvermerk</i>	revisionsberättelse
<i>Beteiligungen an assoziierten</i>	andelar i intresseföretag

<p>Unternehmen Wird von einem in den Konzernabschluß einbezogenen Unternehmen ein maßgeblicher Einfluß auf die Geschäfts- und Finanzpolitik eines nicht einbezogenen Unternehmens, an dem das Unternehmen nach § 271 Abs. 1 beteiligt ist, ausgeübt (assoziiertes Unternehmen), so ist diese Beteiligung in der Konzernbilanz unter einem besonderen Posten mit entsprechender Bezeichnung auszuweisen. Ein maßgeblicher Einfluß wird vermutet, wenn ein Unternehmen bei einem anderen Unternehmen mindestens den fünften Teil der Stimmrechte der Gesellschafter innehat. (HGB 311)</p>	<p>Om ett företag äger andelar i en juridisk person som inte är dotterföretag och utövar ett betydande inflytande över den juridiska personens driftsmässiga och finansiella styrning samt ägandet utgör ett led i en varaktig förbindelse mellan företaget och den juridiska personen, är den juridiska personen intresseföretag till företaget. (SFS 1995:1554)</p>
<p>Beteiligungs- und Wertpapierbestand</p>	<p>andelar och värdepapper</p>
<p>betriebsbedingte Kündigungen Ordentliche Kündigung nach dem Kündigungsgesetz: 1. personenbedingte Kündigung 2. verhaltensbedingte Kündigung 3. betriebsbedingte Kündigung 4. Frist zur Erhebung der Kündigungsschutzklage (Kün)</p>	<p>'uppsägningar' Detta är ett juridiskt begrepp på tyska, som närmast motsvaras av 'uppsägning p.g.a. arbetsbrist' i svensk lagstiftning (LAS). Det är dock osäkert om motsvarigheten är exakt. Av sammanhanget i källtexten framgår att rör sig om omorganisation och besparingar i koncernen. Därför väljer jag att utelämna attributet på svenska. (Enligt LAS finns det två giltiga skäl till uppsägning från arbetsgivarens sida: uppsägning på grund av arbetsbrist och uppsägning av personliga skäl)</p>
<p>betriebliche Altersversorgung (bAV), Betriebsrente, Betriebspension (Com) Inbegriff aller Maßnahmen des Arbeitgebers zur Alters-, Invaliditäts- und Hinterbliebenenversorgung seiner Arbeitnehmer und ihnen nach § 17 Betriebsrentengesetz gleichgestellter Personen, die über die gesetzlichen Verpflichtungen hinausgehen. (Ga)</p>	<p>tjänstepension Tjänstepensionen är ett komplement till den allmänna pensionen och bygger på avtal mellan fackförbunden och din arbetsgivare. (SPV)</p>
<p>Betriebsrat</p>	<p>ung. 'företagsråd' (I översättningen används Betriebsrat med förklaring i fotnot.) Samling representanter i ett företag som enligt lag väljs av de anställda som företrädare för arbetstagarnas intressen, för medbestämmande i företaget och för att försvara arbetstagarnas ekonomiska och sociala intressen gentemot arbetsgivaren. (DUW)</p>
<p>bilanzielles Eigenkapital</p>	<p>eget kapital i balansräkningen (Ej 'balanserat (eget) kapital'!)</p>
<p>bilanziertes Eigenkapital bilanziertes Eigenkapital = Grundkapital + Rücklagen + Gewinnvortrag – Verlustvortrag</p>	<p>balanserat (eget) kapital; balanserad vinst/förlust</p>
<p>Bilanzierungsgrundsätze</p>	<p>redovisningsprinciper</p>
<p>Bonität</p>	<p>'kreditvärdighet' (och betalningsförmåga) hos gäldenär (FAZ) OBS! Ej 'bonitet', som på svenska är en term inom skogsbruket, där den har att göra med markens bördighet (NE)</p>
<p>Börsenwert</p>	<p>börsvärde marknadsvärdet på ett bolag som noterats på börsen</p>
<p>Buchwert Vermögens- und Schuldeile in der Bilanz einer kaufmännischen Unternehmung, bewertet nach den Anschaffungskosten, korrigiert um Abschreibungen und Zuschreibungen entsprechend den handels- und steuerrechtlichen Bewertungsvorschriften; auch 'Restwert' (Ga)</p>	<p>bokfört värde det värde en tillgång respektive en skuld är upptagen till i balansräkningen (BL)</p>
<p>Cash Flow</p>	<p>kassaflöde skillnaden mellan in- och utbetalningar som görs i bolagets löpande verksamhet (Nordea)</p>
<p>Cash Flow Hedges</p>	<p>kassaflödessäkring</p>

<i>cross selling</i>	cross-selling/ cross selling korsvis försäljning, dvs försäljning av kompletterande produkter till befintlig målgrupp. (Köpare av produkt A erbjuds även att köpa produkt B och vice versa)
<i>Derivate</i> (Swaps, Optionen und Futures)(Bö)	derivatinstrument (terminskontrakt, optioner och swappar)
<i>die Zahl der Insolvenzen</i>	antalet fall av insolvens
<i>Dienstleistungseinheiten</i>	ung. serviceenheter
<i>dokumentäres Auslandsgeschäft</i>	handel med dokumentinkasso (Fö)
<i>Eigenkapitalentwicklung</i>	förändring i eget kapital (SHB)
<i>Eigenkapitalveränderung</i>	förändring i eget kapital
<i>Eigenkapitalveränderungsrechnung</i>	förändring i eget kapital
<i>Eigenkapitalquote, Eigenkapitalanteil,</i> Quotient von Eigenkapital zu Gesamtkapital	andel eget kapital, soliditet nyckeltal i finansieringsanalysen som anger eget kapital dividerat med totalt kapital
<i>Eigenmittelquote</i>	kapitaltäckningsgrad (Eng. 'total capital ratio') Kapitalbas i procent av riskvägt belopp. (Nori)
<i>Emerging Markets</i>	'emerging markets' samlingsnamn på värdepapper från Asien, Latinamerika och Östeuropa
<i>Entkonsolidierung</i>	avkonsolidering
<i>Equity-Methode</i>	kapitalandelsmetoden, equity-metoden en av de konsolideringsmetoder som används i koncerner
<i>Erfolgsrechnung</i>	resultaträkning
<i>Ergänzungskapital</i>	supplementärkapital, sekundärkapital
<i>Ergebnis aus</i> <i>Sicherungszusammenhängen (Hedge</i> <i>Accounting)</i>	resultat av säkringsredovisning (hedge accounting)
<i>Ergebnis der gewöhnlichen</i> <i>Geschäftstätigkeit vor Aufwendungen</i> <i>aus Sonderfaktoren und</i> <i>Restrukturierungsaufwendungen</i>	resultat av den löpande verksamheten före extraordinära kostnader och omstruktureringskostnader
<i>Ergebnis nach Steuern</i>	resultat efter skatt
<i>Ergebnis vor Steuern</i>	resultat före skatt
<i>Ertragsteueransprüche</i> I noterna skiljer man mellan <i>latente</i> och <i>laufende E.</i> eine Forderung, die noch vom Finanzamt zu begleichen ist. Das heißt, das Unternehmen erhält vom Finanzamt noch Geld, die als Steuerentlastungen verstanden werden (FAZ)	skattefordringar I SEB:s balansräkning redovisas skattefordringar under övriga tillgångar. I noterna skiljer man mellan 'aktuella' och 'uppskjutna skattefordringar' (SEB, not 31)
<i>Fair Value</i> Betrag, zu dem Finanzinstrumente zu fairen Bedingungen verkauft oder gekauft werden können. Zur Bewertung werden entweder Marktpreise (z.B. Börsenkurse) oder - wenn diese fehlen – interne Bewertungsmodelle herangezogen. (Com. 2003:207)	fair value, marknadsvärde

<i>festverzinsliche Wertpapiere, Rentenwerte</i> Als Sammelbegriff für Anleihen, Pfandbriefe, Obligationen und andere Schuldverschreibungen wird vielfach der Begriff "festverzinsliche Wertpapiere" verwendet, denn sie alle haben einen festen Zinssatz, zumindest für einen Teil der Laufzeit. Im Gegensatz zur Aktie mit schwankender Dividende ist der Ertrag für die gesamte Laufzeit von vornherein überschaubar. (Comi)	värdepapper med fast ränta
<i>Filial</i>	här: (bank)kontor
<i>Filialgeschäft</i>	kontorsverksamhet
<i>Finanzunternehmen</i>	finansiella företag (SFS 2000:35)
<i>Forderungen an Kreditinstitute</i>	utlåning till kreditinstitut (SEB)
<i>Forderungen an Kunden</i>	utlåning till allmänheten (SEB)
<i>Forfaitierung</i> Art der Exportfinanzierung, bei der ein Exporteur Forderungen aus einem Exportgeschäft an ein Kreditinstitut verkauft (DuFW)	forfaiting en sorts handelskredit (FFFS 2004:9)
<i>Führungskräfte</i>	ledning
<i>Future, Terminkontrakt</i>	terminkontrakt
<i>Geschäftsjahr</i>	Räkenskapsår
<i>gezeichnetes Kapital</i>	Aktiekapital
<i>Haftungskapital</i>	Garantikapital
<i>Handelsaktiva</i> alle Handelszwecken dienenden Wertpapiere, Schuldscheindarlehen, Edelmetalle und derivaten Finanzinstrumente (FAZ)	handelslager och övriga aktier som är omsättningstillgångar samt aktier och andelar övertagna för skyddande av fordran
<i>Handelsergebnis</i> Das Handelsergebnis kommt in der Gewinn- und Verlustrechnung einer Bank vor. Das Handelsergebnis besteht aus allen Erträgen und Verlusten, die aus Handelsaktivitäten stammen. Das sind beispielsweise, Erträge aus Devisen, derivaten Handelsinstrumenten und sonstigen Finanzgeschäften. (FAZ)	tradingnetto (SHB) eng. 'trading profit' (Com.)
<i>immaterielle Anlagewerte</i>	immateriella anläggningstillgångar
<i>Jahresfehlbetrag</i>	årets förlust
<i>Kapitalausstattung, aufsichtsrechtliches Kapital</i>	kapitalbas (eng. 'capital base') Kapitalbasen innefattar summan av primärt kapital och supplementärt kapital bestående av förlagslån, efter avräkning av bokfört värde av aktier i helägda försäkringsbolag. Försäkringsbolag har separata kapitalkrav. (Nori)

<p>Kapitalerhöhung 1. <i>effektive K.</i> Ausgabe junger Aktien zu einem festgelegten Bezugskurs (Ga) - <i>K. mit/ohne Bezugsrecht</i> - <i>Aktien mit/ohne Bezugsrecht</i></p> <p>2. <i>nominelle K.</i> Mittel der Kapitalerhöhung aus Gesellschaftsmitteln (nominelle Kapitalerhöhung). Bisher als offene Rücklagen (gesammelte einbehaltene Gewinne) ausgewiesenes Eigenkapital wird in Grundkapital (gezeichnetes Kapital) umgewandelt. Die Höhe des Eigenkapitals wird hierdurch nicht beeinflusst (kein Mittelzufluß von Außen), wohl aber die Zusammensetzung. (BWF)</p>	<p>ökning av aktiekapitalet; höjning av aktiekapital; kapitalhöjning: 1. nyemission - nyemission med/utan företrädesrätt (för aktieägarna) På svenska hittar jag inget belägg för uttrycket ovan. I stället används 'aktier' med/utan teckningsrätt/er'. På tyska förekommer båda uttryckssätten, men det är betydligt vanligare med <i>K. mit/ohne Bezugsrecht</i>.</p> <p>2. fondemission (omvandling av obundna reserver till aktiekapital)</p> <p>I de svenska källor som konsulterats förekommer tillskottsemission, nyemission, fondemission, apportemission, kontantemission, teckningsoptioner, konvertering av förlagslån och konverteringslån. Men källorna ordnar termerna på olika sätt. En anger nyemission, konvertering av förlagslån och teckningsoptioner som tre olika sorters tillskottsemission. En annan anger tillskottsemission som en sorts nyemission. Men skillnaden mellan <u>ny-</u> och <u>fondemission</u> är dock klarlagd och säker.</p>
<p>Kapitalflussrechnung</p>	<p>kassaflödesräkning</p>
<p>Kapitalquoten (COM 8): - <i>Kernkapitalquote</i> - <i>Eigenmittelquote/Gesamtkapitalquote</i></p>	<p>olika nyckeltal som används i företagets finansieringsanalys(NH) (<i>Kapitalquoten</i> fungerar här som rubrik för olika mått på kapitaltäckning och översätts därför till 'kapitaltäckning') - primärkapitalrelation (eng. 'core ratio', tier 1 ratio') - kapitaltäckningsgrad (eng. 'total capital ratio')</p> <p>Primärt kapital (Tier 1 capital) = Den del av kapitalbasen som innefattar konsoliderat eget kapital exklusive investeringar i försäkringsbolag, föreslagen utdelning, skattefordringar liksom goodwill i bankverksamheten. Med tillsynsmyndighets godkännande omfattar primärt kapital även kvalificerade former av förlagslån. (Nordeai) Kapitaltäckningsgrad (Total capital ratio) = Kapitalbas i procent av riskvägt belopp. (Nordeai)</p>
<p>Kapitalrücklage Derjenige Teil des Ausgabepreises, der den Nennwert der Aktie übersteigt (Agio), muss den Kapitalrücklagen zugeführt werden (Comi)</p> <p>Gewinnrücklagen: Rücklage gem. § 272(3)HGB, die im abgelaufenen oder einem früheren Geschäftsjahr aus dem Ergebnis gebildet worden ist. - <i>gesetzliche Rücklagen</i> sind in Höhe des zwanzigsten Teils des um einen Verlustvortrag des Vorjahres geminderten Jahresüberschusses solange einzustellen, bis die gesetzliche Rücklage und Kapitalrücklage zusammen den zehnten oder satzungsgemäß höheren Teil des Grundkapitals erreichen (Wir)</p> <p>Neubewertungsrücklage in der N. werden Marktwertänderungen von Wertpapieren und Beteiligungen erfolgsneutral erfasst (Comi)</p>	<p>överkursfond post i balansräkningen, som ingår i det bundna egna kapitalet. Fonden används om aktiebolaget ger ut nya aktier till överkurs. Överkursbeloppet är aktiens pris, dvs teckningskursen per aktie, minus det nominella beloppet. (BL) <i>Gewinnrücklagen</i> är en övergripande term för fonder innehållande medel från företagets vinst. Hittar ej motsvarande term på svenska. <i>Gesetzliche Rücklagen</i> är en sådan fond och motsvaras definitionsmässigt närmast av 'Reservfond' på svenska.</p> <p>reservfond Reservfonden utgör bundet eget kapital. I ett aktiebolag får reservfonden enbart användas för att täcka förluster samt för fond- och nyemission. Aktiebolag ska varje år sätta av minst 10% av den del av årets vinst som inte går åt för att täcka tidigare. Detta ska göras till dess att reservfonden tillsammans med eventuell överkursfond uppgår till 20% av aktiekapitalet. (BL)</p> <p>uppskrivningsfond – Till uppskrivningsfond förs det belopp med vilket en materiell eller finansiell anläggningstillgång skrivs upp (NH). Ett företags uppskrivningar får inte påverka verksamhetens resultat. Uppskrivningar bildar istället en särskild uppskrivningsfond bland det bundna egna kapitalet i balansräkningen. Bundet kapital används framför allt för att möta förluster eller för att öka aktiekapitalet (BL) genom fondemission (NH).</p> <p>kapitalandelsfond – Till kapitalandelsfond förs det belopp med vilket aktier och andelar i intresseföretag skrivs upp. (NH)</p>

	Under bundet eget kapital skall tas upp <u>Aktiekapital, Överkursfond, Uppskrivningsfond, Reservfond och Kapitalandelsfond</u> . Under fritt eget kapital skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt vinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter. (SFS Lag (1995:1559))
<i>Kennzahlen</i>	Nyckeltal
<i>Kernkapital</i>	primärt kapital
<i>Kernkapitalquote</i>	primärkapitalrelation (eng. 'tier 1 ratio')
<i>Klumpenrisiken</i> Mit Klumpenrisiken bezeichnet man im Bankwesen einzelne Ausfallrisiken, die die Risikotragfähigkeit der Bank erreichen oder übersteigen. Geht eine Bank derartige Risiken ein, beispielsweise durch Vergabe von Großkrediten an einen einzelnen Kreditnehmer, besteht die Gefahr, daß beim Ausfall dieses einzelnen Schuldners die Bank als ganzes in Schwierigkeiten gerät.	eng. 'bulk risk', svensk motsvarighet ej funnen parafaserande översättning: 'engagemang som medför exceptionellt hög risk för kreditgivaren'
<i>Konsolidierungskreis</i>	inom koncernen; koncernföretagen (i betydelsen: de företag som ingår i en koncern); konsolideringsgrupp (belägg endast på finska hemsidor)
<i>konzernfremden Gesellschaftern zustehende Gewinne/ Verluste</i>	minoritetens andel [av periodens resultat](SEB)
<i>Kreditverknappung</i>	kreditåtstramning (eng. 'credit crunch') förekommer i diskussioner om negativa effekter för små och medelstora företag i samband med de nya Basel II-reglerna
<i>Kundeneinlagen (jfr Spareinlagen o. Termineinlagen)</i>	in- och upplåning från allmänheten
<i>Manager-of-Managers</i> <i>Manager-of-Manager-Plattform</i> <i>Manager-of-Manager-Ansatz</i>	'multimanager' är en typ av placering med fler förvaltare eller fonder, vilket ökar riskspridningen. Hittar endast belägg för 'multimanager' på svenska, 'multimanager-fonder' (Di m.fl.) eng. 'multimanager' / \ 'manager of manager' 'fond of funds'
<i>Mezzanine</i>	mezzanin Mezzanin är en sorts konvertibel där man får aktier i bolaget om lånet inte betalas i tid. (AP) mezzanininvesteringar (SEB); mezzaninlån (NE) finansieringsform, vanligen bestående av olika typer av förlagslån med möjlighet till del i företagets värdeutveckling, intar säkerhetsmässigt en mellanställning mellan eget och främmande kapital (NE)
<i>Mittelstand, kleine und mittlere Unternehmen (KMU)</i>	små och medelstora företag
<i>Nachrangkapital</i> Es heißt Nachrangkapital, da es eine wesentlichen Unterschied zu den "normalen" Schulden der Bank besitzt. Wie der Name schon verrät, sind diese Verbindlichkeiten nachrangig. Also verbleiben diese Gelder in den meisten Fällen viel länger in der Unternehmung als andere Verbindlichkeiten. Auch im Falle eines Konkurses oder der Liquidation dürfen die nachrangigen Verbindlichkeiten erst nach Befriedigung aller nicht nachrangigen Gläubiger zurückgezahlt werden. (FAZ)	efterställda skulder (SEB) skulder som, vare sig de representera värdepapper eller ej, i händelse av likvidation eller konkurs enligt avtal återbetalas först efter det att övriga borgenärer tillgodosetts (FFFS)
<i>Neubewertung(-s-aktion)</i>	värdejustering, värderereglering (ESV)
<i>Neubewertungsrücklage</i>	värdereregleringsfond, fond för marknadsvärde, marknadsvärdesfond

<i>operatives Ergebnis</i>	operativt resultat Skillnaden mellan operativ resultaträkning och resultaträkning enligt Finansinspektionens föreskrifter är att pensionsavräkning ingår som en kostnadsreduktion i den operativa resultaträkningen medan den redovisas som en bokslutsdisposition i den legela resultaträkningen. Vinst före och efter skatt är desamma. (SEB:31)
<i>Personalbetreuer</i>	personaltjänsteman
<i>Personalbetreuung</i>	här: personalavdelning
<i>planmäßige Abschreibungen auf Geschäfts- oder Firmenwerte</i>	planenliga goodwillavskrivningar, goodwillavskrivningar enligt plan, avskrivning enligt plan av goodwill
<i>Position</i>	1. post (i bokföringen) 2. befattning [om personal]
<i>positive Marktwerte aus derivativen Sicherungsinstrumenten</i>	positiva marknadsvärden i derivat som utgör säkringsinstrument
<i>Provisionsaufwendungen</i>	provisionskostnader
<i>Provisionserträge</i>	provisionsintäkter
<i>Provisionsüberschuß Provisionsergebnis</i>	provisionsnetto (används i både tabell och löpande text)
<i>Prüfungshandlungen</i>	räkenskapshandlingar
<i>Rating-Beratung</i> Rating: betygsättning av kreditvärdighet och betalningsförmåga hos utgivare av värdepapper (FAZ)	råd(-givning) om rating rating: kreditvärdering (EU m.fl.)
<i>Refinanzierung</i>	återföring (?) SHB, inlösning (?)
<i>Refinanzierungskosten</i>	refinansieringskostnader (?) Termen förekommer på svenska, om än i liten skala. Den verkar ha samma betydelse som på tyska, men jag kan inte belägga detta.
<i>Repräsentanzen</i>	representationskontor (SFS 2004:297, kap. 4, 6 §)
<i>Restrukturierung, Turnaround</i> bedeutet der Wechsel von einem Status quo in eine gegenteilige, bessere Situation. Dabei beginnt nach allgemeinem Verständnis die Turnaround-Situation in einem Stadium, in dem z.B. die Ertragslage einer Unternehmung unter ein gewünschtes Maß sinkt. (Ga)	omstrukturering, turnaround På svenska används dessa ord ibland synonymt, och ibland med konjunktion 'omstrukturering och turnaround'. Det är osäkert om de betyder samma sak eller om begreppen bara uppträder i samband med varandra.
<i>Restrukturierungsaufwendungen</i>	omstruktureringens kostnader (SEB)
<i>Risikoaktiva</i> sämtliche Ausleihungen der Banken	risktillgångar (?) alt. riskbärande tillgångar (?) (Wik) (direktöversättning som pragmatisk lösning, ej belagd men rimligtvis begriplig för läsaren)
<i>Risikomanagement Riskmanagement</i> eventuellen Fehlern od. Unfällen vorbeugende, sie mit einplanende Unternehmensstrategie (DuFW)	Riskhantering
<i>Risikovorsorge</i>	riskavsättningar (Eri)
<i>Risikovorsorge im Kreditgeschäft</i>	reserv för befarade kreditförluster (Nordea), avsättningar för osäkra fordringar (Eri)
<i>Rückstellungen</i> Für vorherschaubare künftige Verpflichtungen, deren Ausmaß und Fälligkeit sich jedoch nur ungefähr abschätzen lassen, muss ein Unternehmen Rückstellungen bilden, z.B. Pensionsrückstellungen und Steuerrückstellungen. (Comi)	avsättningar, reserver

<p>Sachanlagen Die Sachanlagen bestehen aus den materiellen Vermögensgegenständen, wie z.B. - Grundstücke und grundstücksgleiche Rechte - Technische Anlagen und Maschinen - Betriebs- und Geschäftsausrüstung, etc. (FAZ)</p>	materiella anläggningstillgångar (SEB,SHB)
<p>Schatzanweisungen DUW: (Bankw.) Schuldverschreibungen des Staates (vom Bunde, Ländern oder Sondervermögen des Bundes emittiert) - unverzinsliche Schuldverschreibung - Kassenobligation/ festverzinsliche Schuldverschreibung</p>	(‘treasury note’= ung. Statsobligation enl. Nor.eng-sv) - nominella statsobligationer - realobligationer
<p>Schatzwechsel DUW: (Bankw.) Wechsel (des Bundes, der Länder u.a.) der nur eine Laufzeit von einer bestimmten Anzahl von Tagen hat</p>	<i>statsskuldväxel</i> Eng. ‘treasury bill’ = statskammарväxel (Nor), ersattes 1988 av statsskuldväxel (NE), räntebärande värdepapper med löptid på upp till ett år som ges ut av staten/ (Fondmarknadens nätdordlista) Riksgäldskontoret (NE)
Schuldtitle öffentlicher Stellen	Statsskuldsförbindelser
Schuldverschreibungen	skuldebrev, obligationer
Shareholder Value	Value Based Management VBM 1. Shareholder Value Added SVA 2. Economic Value Added EVA styrmodeller som främjar ägarnas krav på avkastning ”stakeholder”- modellen
Skillmanagement	Kompetensutveckling
sonstige Aktiva	övriga tillgångar
sonstiges betriebliches Ergebnis	resultat av rörelsens övriga kostnader och intäkter ej vedertaget uttryck, pragmatisk lösning med hjälp av information i noter till bokslutet i källtexten
<p>Spareinlagen Nicht befristete Gelder von Kunden, die von den Geld- und Kreditinstituten auf Sparkonten geführt und für die dem Sparer eine besondere Urkunde (meist ein Sparbuch) ausgehändigt wird. Spareinlagen dürfen nicht für den Zahlungsverkehr benutzt werden. (Com)</p>	insättning på sparkonto
Steuern vom Einkommen und vom Ertrag	’skatt på inkomster och intäkter’ (?)
<p>stille Reserven, stille Rücklagen entstehen in der Bilanz nicht erkennbar durch unterbewertete Vermögensposten oder durch überbewertete Verbindlichkeiten (Comi)</p>	dolda reserver tillgångar som är undervärderade p.g.a. oredovisad nedvärdering eller värdestegring (NH)
Stop-Loss-Limit	”stop loss”-limit (SEB:40:23)
Stresstest	stresstest
<p>(öffentliches) Tenderangebot (eng. ‘public tender offer/ bid’)</p>	offentligt erbjudande till aktieägarna om att köpa deras aktier (t.ex. Old Mutuals offentliga erbjudande om att köpa Skandiaaktier)
<p>Termineinlagen Gelder, die einer Bank für eine begrenzte Zeit auf „Termin“ zur Verfügung gestellt werden. Bei Fälligkeit können sie erneut festgelegt oder auch abgezogen werden. In der Regel wird eine Einlagedauer von einem Monat bis zu vier Jahren, aber auch darüber, vereinbart. (Com)</p>	insättning på fasträntekonto (FsBi) eller på placeringskonto (SEBi) Placeringskonto är ett konto med fast, hög ränta för sparande till ett speciellt ändamål på lite längre sikt med löptid från 3 mån. till 5 år. (SEBi)

<i>verbriefte Verbindlichkeiten</i> kommt diese spezielle Form der Verbindlichkeiten lediglich bei der Bilanzierung von Banken vor. (FAZ). Als verbrieft Verbindlichkeiten werden Schuldverschreibungen, einschließlich Hypothekenpfandbriefe und öffentliche Pfandbriefe, Geldmarktpapiere (z.B. Zertifikate, etc.) ausgewiesen (Com, not 60)	emitterade värdepapper m.m. (SFS 1995:1559)
<i>Versorgungsverpflichtungen</i>	sociala avgifter (?)
<i>Verwaltungsaufwendungen</i> - <i>Personalaufwand</i> - <i>Sachaufwand</i>	[allmänna] administrationskostnader ([SHB], SEB) - personalkostnader - övriga [administrations]kostnader
<i>Verzinsung des Eigenkapitals</i>	räntabilitet/avkastning på eget kapital (NH)
<i>Vorstand</i> Der Vorstand einer Aktiengesellschaft hat unter eigener Verantwortung das Unternehmen zu leiten; ihm obliegt also die Geschäftsführung. (Comi)	ung. styrelsen för verkställande/operativa chefer, företagsledningen; <u>ej</u> enbart 'styrelse' Jfr. <i>Aufsichtsrat</i>
<i>Rücklage aus der Währungsumrechnung</i>	(valuta)omräkningsreserv
<i>Wertberichtigung, Wertkorrektur</i> Korrektur eines zu hoch ausgewiesenen Aktivpostens (DUW)	värdekorrigerig, värdejustering; nedskrivning/uppskrivning
<i>Wirtschaftsprüfer</i>	auktoriserad revisor
<i>Zahlungsströme</i>	Kassaflöde
<i>Zahlungsverkehr</i> In einer modernen Wirtschaft erfolgen täglich viele Millionen von Zahlungsvorgängen. Sie finden entweder bar - d. h. durch Zahlung von Banknoten und Münzen - oder bargeldlos statt. (Comi)	penningflöde, betalningar
<i>Zinsaufwendungen</i>	Räntekostnader
<i>Zinsergebnis</i>	Räntenetto
<i>Zinserträge</i>	Ränteintäkter
<i>Zinsüberschuß</i>	räntenetto skillnaden mellan vad banken betalar i inlåning och vad de får in på utlåningen (Di)
<i>Zinsüberschuß nach Risikovorsorge</i>	räntenetto efter riskavsättningar(?)

Förkortningar av källor till termlistan

AP = Sjätte AP-fondens ordlista <http://www.apfond6.se/index2.htm>

Ash = Ashauer: *Grundwissen Wirtschaft* med kommentar av Anders Marell

BL = Björn Lundén Information AB: *Ekonomisk uppslagsbok*

<http://www.blinfo.se/boksidor/eob/sok.gml?id=1587&term=R&limit=500>

Bö = TM Börsenverlag Lexikon <http://www.boersenverlag.de/wissen/lexikon>

BWF = Betriebswirtschaftsforums nätordlista <http://www.betriebswirtschaftsforum.de/glossar>

Com = Commerzbank årsredovisning 2003 (källtexten)

Comi = Commerzbank hemsida <http://www.commerzbank.de>

Di = Dagens industri <http://www.di.se>

DuFW = Duden Fremdwörterbuch

(Förkortningar av källor till termlistan, forts.)

DUW = Duden Universalwörterbuch

EU = Europeiska unionens officiella tidning nr C 245 (11/10/2003 s.0003-0034)

[http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC1011\(01\):SV:HTML](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC1011(01):SV:HTML)

Eri = Ericssons årsredovisning 2003

Ess = Esselte Tysk-svensk ordbok

ESV = Ekonomistyrningsverkets hemsida

FAZ = FAZ-NET Börsenlexikon <http://boersenlexikon.faz.net/>

FFFS = Finansinspektionens författningssamling

http://www.fi.se/upload/30_Regler/10_FFFS/2003/FFFS0304.pdf

FsB = Föreningssparbankens årsredovisning 2003

FsBi = Föreningssparbankens hemsida <http://www.fsb.se>

Fö = Företagarguiden <http://foretagarguiden.nutek.se/sb/d/343/a/1227>

Ga = Gabler Wirtschaftslexikon (10 band)

HGB = Handelsgesetzbuch

Kün = Rechtsprechung der Kündigungsgesetz på <http://www.soliserv.de>

NE = Nationalencyklopedin

NH = Holmström, Nancy: *Företagsekonomi – från begrepp till beslut* (1998)

Nor = Norstedts engelsk-svenska ordbok

Nordea = Nordeas årsredovisning 2004

https://www.nordea.com/sitemod/upload/root/se_org/info/arsredovisningar/resurs/finans_arsred_04.pdf

Nori = Nordeas hemsida, Investor Relations

<http://www.nordea.com/sitemod/default/index.aspx?pid=53802>

SEBi = SEB:s hemsida <http://www.seb.se>

SFS = Svensk författningssamling på www.notisum.se

SHB = Handelsbankens årsredovisning 2004

SPV = Statens pensionsverks hemsida <http://www.spv.se>

Wik = Wikipedia <http://de.wikipedia.org>

Wir = Wirtschaftslexikon24.net <http://www.wirtschaftslexikon24.net>